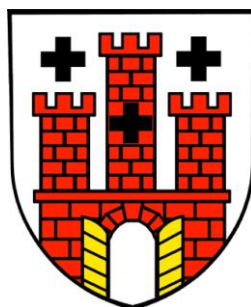

Załącznik do Uchwały

Nr

Rady Miejskiej w Kluczborku

z dnia

**STRATEGIA
INTEGRACJI I ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY KLUCZBORK
NA LATA 2014 - 2020**

GRUDZIEŃ 2013

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	3
1. CZĘŚĆ WSTĘPNA	6
1.1. TŁO I PRZYCZYNY	7
1.2. WARTOŚCI, ZASADY, DEFINICJE.....	9
1.3. PRZESŁANKI WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH.....	12
2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA	28
2.1. CHARAKTERYSTYKA GMINY	28
2.2. DEMOGRAFIA	29
2.3. MARGINALIZACJA I WYKLUCZENIE W PERSPEKTYWIE OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ.....	33
2.4. KWESTIA DZIECKA	47
2.5. KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH	54
2.6. KWESTIA UZALEŻNIEŃ	61
2.7. KWESTIA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI	67
2.8. IDENTYFIKACJA NAJWAŻNIEJSZYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY	72
2.9. ANALIZA SWOT	79
2.10. ZASOBY UMOŻLIWIAJĄCE ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	9090
2.11. PODSUMOWANIE CZĘŚCI DIAGNOSTYCZNEJ	9797
3. CZĘŚĆ PROGRAMOWA.....	99
3.1. MISJA	100
3.2. CELE STRATEGICZNE, OPERACYJNE I KIERUNKI DZIAŁAŃ.....	102
3.3. MONITORING I WDRAŻANIE STRATEGII	114
4. UWAGI KOŃCOWE	118

WPROWADZENIE

Mówiąc o gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, należy mieć na myśli w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji pomocy społecznej (i pokrewnych), prowadzone na terenie gminy, podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin, mieszkańców gminy.

Poniższy dokument został stworzony w oparciu o informacje, dane statystyczne i materiały dotyczące sytuacji w gminie Kluczbork. Strategia skupia się na opisie problemów związanych z realizacją zadań gminy z zakresu polityki społecznej. Jest to dokument dotyczący kontynuacji działań gminy w tym zakresie, który zawiera zarówno podsumowanie wcześniejszych działań i osiągniętych rezultatów (zawartych w strategii na lata 2008 – 2013) jak i nowe cele do osiągnięcia. Dokument pozwoli na racjonalizację lokalnej polityki społecznej oraz wskaże obszary, które w najbliższym czasie powinny stać się przedmiotem szczególnej troski władz lokalnych.

W opracowywanie dokumentu zaangażowane były osoby mające bezpośredni kontakt z przedstawicielami środowisk lokalnych. Skorzystano również z danych statystycznych i badań dotyczących lokalnych problemów.

Obowiązek przygotowania Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika z zapisów Ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r., która określa przygotowanie powyższej strategii jako zadanie własne gminy.

Zgodnie z Ustawą strategia gminy Kluczbork zawierać będzie następujące zagadnienia:

- 1.** Diagnozę sytuacji społecznej;
- 2.** Prognozę zmian w zakresie objętym strategią;
- 3.** Określenie:
 - a.** Celów strategicznych projektowanych zmian,
 - b.** Kierunków niezbędnych działań,
 - c.** Sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych,
 - d.** Wskaźników realizacji działań

Ponadto dokument zawiera część wstępną opisującą informacje dotyczące zasad konstruowania dokumentu – są w niej przedstawione: aspekty prawne, będące podstawą

działania samorządu lokalnego, zasady i wartości, na których opiera się lokalna polityka społeczna, oraz analiza dokumentów strategicznych, z którymi powinna korespondować strategia.

Część diagnostyczna dokumentu zawiera charakterystykę gminy, informacje na temat sytuacji demograficzno-bytowej jej mieszkańców oraz diagnozę problemów społecznych gminy, opartą na badaniu źródeł zastanych oraz analizie specjalnie skonstruowanych do tego celu ankiet i wywiadów.

W podsumowaniu części diagnostycznej, po nałożeniu wyników dokonanej analizy na zakres możliwości kompetencyjnych samorządu gminnego oraz wcześniej zrealizowanych działań i ich rezultatów zostały wskazane najważniejsze obszary problemowe, których rozwiązanie powinno stać się przedmiotem troski samorządu lokalnego, a są one treścią części programowej dokumentu. Ponadto pokazany został związek zidentyfikowanych w procesie badawczym problemów społecznych z czynnikami, które należy brać pod uwagę w programowaniu działań służących rozwiązywaniu problemów społecznych środowiska lokalnego.

W części programowej dokumentu zostały przedstawione najistotniejsze założenia polityki społecznej gminy na najbliższe lata. Zostały one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działań. Ponadto została zaprezentowana informacja na temat sposobu wdrożenia strategii oraz prowadzenia monitoringu i ewaluacji jej realizacji.

Perspektywa czasowa obowiązywania niniejszego dokumentu została skomunikowana z głównymi dokumentami strategicznymi wpływającymi na rozwiązywanie lokalnych problemów oraz z kolejną perspektywą programową budżetu Unii Europejskiej wyznaczającą działania i stwarzającą możliwość ubiegania się o środki zewnętrzne do 2020 roku.

W pracach nad strategią uczestniczyli eksperci, specjaliści, przedstawiciele środowisk oświaty, kultury, ochrony zdrowia, sądownictwa, policji, pomocy społecznej, przedstawiciele organizacji pozarządowych i samorządu lokalnego.

Jednocześnie należy podkreślić, iż strategia ma charakter otwarty i może ulegać zmianom i modyfikacjom w zależności od lokalnych problemów i powinna dążyć do ciągłego doskonalenia zawartych w niej zapisów, modyfikacji kierunków działań oraz sposobów realizacji założonych celów.

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych służyć będzie jako podstawa określająca kierunki zamierzeń rozwojowych w sektorze pomocy społecznej, na terenie gminy Kluczbork w latach 2014 - 2020.

1. CZĘŚĆ WSTĘPNA

Część wstępna zawiera elementarne informacje dotyczące zasad konstruowania dokumentu. Przedstawione w niej zostały aspekty prawne, będące podstawą działania samorządu lokalnego, oraz zasady i wartości, na których opiera się lokalna polityka społeczna. Ponadto zawiera ona analizę dokumentów programowych opracowanych na poziomie kraju, województwa, powiatu i gminy, z którymi powinna korespondować i być spójna strategia.

1.1. TŁO I PRZYCZYNY

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych ma stanowić podstawę do realizacji względnie trwałych wzorów interwencji społecznych, podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy (zjawisk) występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie. Dokument charakteryzuje w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji rozwiązujących kwestie społeczne, podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin.

Obowiązek opracowania Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika wprost z art. 17. ust. 1 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. (Dz. U. z 2013 r., poz. 182 z późn. zm.). Różnorodność problemów społecznych występujących w gminie powoduje konieczność wzięcia pod uwagę także innych aktów prawnych, które mają istotny wpływ na konstrukcję dokumentu i rozwiązywanie zadań społecznych w przyszłości. Są to m.in.:

- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2010 r. Nr 234, poz. 1536 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2011 r. Nr 43, poz. 225 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2013r, poz. 674 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2012 r. poz. 1356 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2005 r. Nr 179, poz. 1485 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2012 r. poz. 124 z późn. zm.).

- ustawa z 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2006 r. Nr 139 poz. 992 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 22 kwietnia 2005 r. o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej (Dz. U. z 2005 r. Nr 86 poz. 732 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2012 r. poz. 1228 z późn. zm.).

Oprócz wspomnianych aktów prawnych przy realizacji strategii może zachodzić potrzeba odwołania się również do ustaw i aktów wykonawczych z zakresu ochrony zdrowia, oświaty i edukacji publicznej, budownictwa socjalnego.

Europejska polityka społeczna została określona w głównej mierze podczas Szczytu Lizbońskiego w 2000 roku, na którym kraje członkowskie Unii Europejskiej uznały, że zwalczanie ubóstwa i wykluczenia społecznego będzie centralnym elementem w procesie modernizacji europejskiego modelu społecznego.

Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu jest jedną z priorytetowych interwencji, jakie w latach 2014-2020 będą podejmowane w krajach Unii Europejskiej, w tym w Polsce. Jest to wciąż jeden z głównych problemów, na walkę z którym przeznaczane będą środki z Europejskiego Funduszu Społecznego w nowej perspektywie programowania.

W czerwcu 2010 r. Rada Europejska przyjęła strategię „Europa 2020” w celu stymulowania inteligentnego i trwałego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu. W strategii określono główne cele UE w zakresie badań i innowacji, zmian klimatu, energii, zatrudnienia, edukacji i zmniejszenia ubóstwa do 2020 r., które powinny zostać przełożone na cele krajowe.

Opracowując lokalną strategię integracji i rozwiązywania problemów społecznych, uwzględniono dokumenty programowe, w których akcentuje się konieczność zapewnienia dialogu i partnerskiej współpracy instytucji rządowych, samorządowych, organizacji pozarządowych oraz biznesu. Uznaje się także za niezbędną partnerską współpracę z osobami podlegającymi wykluczeniu społecznemu. Wspomniane dokumenty to przede wszystkim:

- Strategia Europa 2020
- Wspólne Ramy Strategiczne

- Strategia Rozwoju Kraju do 2020
- Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego do 2020

1.2. WARTOŚCI, ZASADY, DEFINICJE

Wartość to termin używany do określenia tego, co godne uznania i pożądania, cenne i dobre. Człowiek budujący swój system wartości pewne z nich odrzuca jako złe, czyli traktuje jako „antywartości”, inne pozostawia i hierarchizuje według przypisywanej im ważności.

Wartość jest cechą względną, a to oznacza, że nie zawsze, nie w każdym miejscu, nie przez wszystkich i nie w każdych okolicznościach przypisywana jest przedmiotom podlegającym ocenie. Przedmiotami wartościowania w polityce społecznej są najczęściej stosunki społeczne, stan zaspokojenia potrzeb, instytucje społeczne, stosunki między człowiekiem a przyrodą.

Z wartości wynikają zarówno cele polityki społecznej, jak i zasady. Źródła, z których czerpie wartości polityka społeczna, są bardzo różnorodne. Są to m.in. ideologie, doktryny społeczne i gospodarcze, społeczne oczekiwania wyrażane za pośrednictwem różnych kanałów społecznej komunikacji, normy zwyczajowe, poglądy osób znaczących w społeczeństwie. W polityce społecznej, odwołującej się do wartości cenionych przez społeczeństwo, ważny jest podział na wartości odczuwane i uznawane. Wartości odczuwane wiążą się głównie ze sferą emocjonalną, zaś uznawane opierają się na przekonaniach, że pewne cechy powinny być odczuwane jako wartość.

Zasady to ogólne doktryny i normy działania, którymi powinny kierować się podmioty polityki społecznej w realizacji podstawowego celu, jakim jest zaspokajanie potrzeb. Niektóre zasady polityki społecznej są tożsame z wartościami. Zasady, które są najczęściej artykułowane bądź realizowane w polityce społecznej, a które stają się dla twórców strategii podstawowymi fundamentami budowania społeczności lokalnej, wolnej od zagrożeń i problemów społecznych, to:

1. **Zasada samopomocy** – przejawia się w istnieniu i rozwoju pomocy wzajemnej ludzi zmagających się z podobnymi problemami życiowymi oraz pomocy silniejszych dla słabszych; zazwyczaj w ramach niewielkich nieformalnych grup.

2. **Zasada przezorności** – oznacza, że bezpieczeństwo socjalne jednostki nie może być tylko efektem świadczeń ze strony społeczeństwa, ale wynikać powinno także z odpowiedzialności człowieka za przyszłość własną i rodziny.
3. **Zasada solidarności społecznej** – najczęściej rozumiana jako przenoszenie konsekwencji, niekiedy utożsamiana z solidaryzmem społecznym, oznaczającym wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub warstw.
4. **Zasada pomocniczości** – oznacza przyjęcie określonego porządku, w jakim różne instytucje społeczne dostarczają jednostce wsparcia, gdy samodzielnie nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb; w pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, a następnie od społeczności lokalnej, a na końcu od państwa.
5. **Zasada partycypacji** – wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która poszczególnym ludziom zapewnia możliwość pełnej realizacji swoich ról społecznych, natomiast poszczególnym grupom pozwala zająć równoprawne z innymi miejsce w społeczeństwie.
6. **Zasada samorządności** – stanowi realizację takich wartości, jak wolność i podmiotowość człowieka, a wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która jednostkom i grupom gwarantuje prawo do aktywnego udziału w istniejących instytucjach społecznych oraz tworzenia nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspokajania potrzeb i realizacji interesów.
7. **Zasada dobra wspólnego** – przejawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne.
8. **Zasada wielosektorowości** – polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.

Polityka społeczna, jako przewodnik czy też wskazówka działania oparta na zadeklarowanych wartościach i zasadach, określa i wyjaśnia misję, obejmuje możliwości i cele przedsięwzięć organizacyjnych, wymusza odpowiednie zachowania, nakreślając przydział odpowiedzialności i towarzyszącą temu delegację kompetencji na wszystkie poziomy organizacyjne.

Z wymienionych powyżej zasad wynikają podstawowe cele, które powinny kształtować politykę społeczną w danym środowisku lokalnym. Są to przede wszystkim:

- dążenie do poprawy położenia materialnego i wyrównywanie szans życiowych grup społeczeństwa ekonomicznie i socjalnie najsłabszych;
- prowadzenie bieżących działań osłonowych;
- dostrzeganie z wyprzedzeniem zagrożeń społecznych;
- dorównywanie do standardów unijnych i międzynarodowych.

Polityka społeczna Unii Europejskiej opiera swoje założenia na działaniach związanych z polepszeniem warunków życia, pracy i kształcenia, zapewnieniem powszechności prawa do zatrudnienia i wykształcenia, a wreszcie stworzeniem systemu zabezpieczenia społecznego. Z uwagi na przystąpienie naszego kraju do tej struktury społeczno-gospodarczej jest rzeczą oczywistą i zrozumiałą, że właśnie te wartości i zasady stanowią fundament budowy dokumentu wskazującego lokalne problemy społeczne i metody ich rozwiązywania.

W polityce społecznej terminem „problemy społeczne” oznacza się wszelkiego rodzaju dolegliwości, zakłócenia, niedogodności występujące w życiu zbiorowym. Natomiast określeniem „kwestia społeczna” wyróżnia się wśród nich te, które:

- odznaczają się szczególną dolegliwością dla potencjału osobowego społeczeństwa;
- są następstwem niedostosowania sposobu, w jaki funkcjonuje społeczeństwo, do podstawowych potrzeb indywidualnych i zbiorowych;
- nie są możliwe do rozwiązania siłami pojedynczych grup ludzkich.

W węższym znaczeniu termin „kwestia społeczna” oznacza konkretny problem o szczególnie wysokim stopniu dotkliwości dla życia i współdziałania członków społeczności. W szerszym znaczeniu termin ten oznacza natomiast sprzeczność pomiędzy zasadami obowiązującymi w danym społeczeństwie, formacji ustrojowej czy nawet cywilizacji, a dążeniami jednostek i zbiorowości do godnego życia.

Przygotowując dokument programowy, wskazujący kierunki działań samorządu w kształtowaniu i realizacji lokalnej polityki społecznej, nie można nie wspomnieć o wartości podstawowej, która posłużyła autorom za fundament przy jego opracowywaniu. Wartością tą jest zasada wspierania rodziny jako najważniejszej

komórki społecznej. Jest ona głównym przesłaniem niniejszego dokumentu, gdyż od wspierania siły rodziny należy rozpocząć każdy rodzaj oferowanej pomocy.

1.3. PRZESŁANKI WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH

Opracowując Gminną Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014 - 2020 opierano się na kluczowych dla tej materii aktach prawnych tak, aby była ona kompatybilna oraz komplementarna z obowiązującymi przepisami oraz wymogami prawnymi. Poniżej przedstawiono kluczowe dla ww. dokumentu, akty prawne z krótką charakterystyką zagadnień, które są szczególnie istotne dla funkcjonowania Strategii.

Analiza dokumentów programowych powstających na poziomie kraju, województwa czy powiatu pozwala na skuteczniejsze programowanie działań na poziomie lokalnym w taki sposób, by nie powielać pewnych działań, ale wpisywać się własnymi propozycjami programowymi w już funkcjonującą rzeczywistość formalnoprawną.

1.3.1. EUROPA 2020

Europa 2020 - Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu. Dokument obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:

- rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
- rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów,
- bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.
- w tym celu Komisja Europejska zaproponowała wytyczenie kilku nadrzędnych, wymiernych celów UE :
 - wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat powinien wynosić 75%;
 - na inwestycje w badania i rozwój należy przeznaczać 3% PKB Unii;

- należy osiągnąć cele „20/20/20” w zakresie klimatu i energii (w tym ograniczenie emisji dwutlenku węgla nawet o 30%, jeśli pozwolą na to warunki);
- liczbę osób przedwcześnie kończących naukę szkolną należy ograniczyć do 10%, a co najmniej 40% osób z młodego pokolenia powinno zdobywać wyższe wykształcenie;
- liczbę osób zagrożonych ubóstwem należy zmniejszyć o 20 mln.

Cele te pokazują, jaka powinna być ogólna kondycja Unii Europejskiej w 2020 r. pod względem najważniejszych parametrów. Są one przekładane na cele krajowe tak, by każde państwo członkowskie mogło kontrolować swoje postępy w ich realizacji. Nie oznaczają one podziału obciążenia – są to wspólne cele, które realizowane będą za pomocą szeregu działań podejmowanych zarówno na poziomie państw członkowskich, jak i przez UE. Cele są ze sobą ściśle powiązane i wzajemnie się uzupełniają:

- poprawa sytuacji w dziedzinie edukacji pozwoli ograniczyć bezrobocie i ubóstwo;
- większy nacisk na badania i rozwój oraz innowacje w gospodarce, w połączeniu z efektywniejszym wykorzystywaniem środków, podniesie konkurencyjność UE i przyczyni się do tworzenia nowych miejsc pracy;
- inwestowanie w czystsze technologie ułatwi walkę ze zmianami klimatu, a jednocześnie stworzy nowe możliwości rozwoju dla przedsiębiorstw i pracowników.

Podstawowymi instrumentami realizacji celów strategii „Europa 2020” są opracowywane przez państwa członkowskie UE, Krajowe Programy Reform oraz przygotowane przez KE inicjatywy przewodnie, realizowane na poziomie UE, państw członkowskich, władz regionalnych i lokalnych, a wśród nich m. in:

- *Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia* – stworzenie warunków do unowocześnienia rynków pracy, przez ułatwienie mobilności pracowników i rozwój ich umiejętności, w celu zwiększenia poziomu zatrudnienia oraz zapewnienie trwałości europejskich modeli społecznych;
- *Europejski program walki z ubóstwem* – zapewnienie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej poprzez pomoc osobom biednym i wykluczonym oraz umożliwienie im aktywnego uczestniczenia w życiu ekonomicznym i społecznym.

1.3.2. WSPÓLNE RAMY STRATEGICZNE NA LATA 2014-2020

W grudniu 2010 roku Komisja Europejska przyjęła komunikat „Europejska platforma współpracy w zakresie walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym: europejskie ramy na rzecz spójności społecznej i terytorialnej”, w którym przedstawiono sposób, w jaki różne dziedziny polityki przyczynią się do osiągnięcia tego ambitnego celu zmniejszenia ubóstwa i zwiększenia włączenia społecznego. Określono w nim również szereg działań towarzyszących, mających pomóc osiągnąć cel zmniejszenia ubóstwa oraz wyjaśniono koncepcję i sposób funkcjonowania platformy.

Określono, że walka z ubóstwem i wykluczeniem musi opierać się na wzroście gospodarczym i zatrudnieniu oraz na nowoczesnej i skutecznej ochronie socjalnej. Interwencja innowacyjnej ochrony socjalnej musi być połączona z szerokim zestawem polityk społecznych, łącznie z ukierunkowaną edukacją, pomocą społeczną, mieszkalnictwem, zdrowiem, godzeniem życia prywatnego i zawodowego oraz polityk rodzinnych. W związku z możliwością korzystania ze środków unijnych na realizację określonych działań w latach 2014 - 2020 w ramach funduszy Wspólnych Ram Strategicznych (WRS), wszystkie kraje członkowskie, w tym Polska, zobowiązane są do spełnienia odpowiednich warunków *ex-ante*. Warunkiem takim jest *min.* stworzenie odpowiednich dokumentów o charakterze operacyjno – wdrożeniowym, które stanowiąc będą podstawę do realizacji WRS w kraju.

Wspólne Ramy Strategiczne mają przełożyć strategię Europa 2020 (Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu) na polityki wspólnotowe i realizujące je fundusze strukturalne. Dokument określa generalne zasady oraz wspólne przepisy dla 5 najważniejszych funduszy strukturalnych (Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego) Aby zmobilizować państwa członkowskie do wysiłku na rzecz osiągnięcia założeń strategii Europa 2020, Komisja Europejska wskazała je jako priorytety inwestycyjne rozwoju społeczno-gospodarczego:

1. Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji;

2. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych;
3. Podnoszenie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury;
4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach;
5. Promowanie dostosowania do zmiany klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem;
6. Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystywania zasobów;
7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych;
8. Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników;
9. Wspieranie włączenia społecznego i walki z ubóstwem;
10. Inwestowanie w edukację oraz uczenie się przez całe życie;
11. Wzmacnianie potencjału instytucjonalnego i skuteczności administracji.

Wokół nich skoncentrują się poszczególne fundusze i programy operacyjne. WRS stanowią podstawę do realizacji programów operacyjnych w poszczególnych krajach członkowskich oraz ich regionach.

1.3.3. STRATEGIA ROZWOJU KRAJU 2020

Strategia Rozwoju Kraju 2020 – to główna strategia rozwojowa w średnim horyzoncie czasowym, wskazuje strategiczne zadania państwa, których podjęcie w perspektywie najbliższych lat jest niezbędne, by wzmocnić procesy rozwojowe (wraz z szacunkowymi wielkościami potrzebnych środków finansowych). Strategia Rozwoju Kraju 2020 oparta jest na scenariuszu stabilnego rozwoju. Pomyślność realizacji wszystkich założonych w tej Strategii celów będzie uzależniona od wielu czynników zarówno wewnętrznych, jak i zewnętrznych, które mogą wpływać na dostępność środków finansowych na jej realizację. Szczególne znaczenie będzie miał rozwój sytuacji w gospodarce światowej, a w szczególności w strefie euro.

W najbliższych latach kluczowe będzie pogodzenie konieczności równoważenia finansów publicznych i zwiększania oszczędności, przy jednoczesnej realizacji rozwoju opartego na likwidowaniu największych barier rozwojowych, ale też rozwoju w coraz większym stopniu opartego na edukacji, cyfryzacji i innowacyjności. Szczególnie ważne będzie przeprowadzenie zmian systemowych, kompetencyjnych i instytucjonalnych sprzyjających uwolnieniu potencjałów i rezerw rozwojowych, a także środków finansowych.

Strategia wyznacza trzy obszary strategiczne:

1. Sprawne i efektywne państwo,
2. Konkurencyjna gospodarka,
3. Spójność społeczna i terytorialna,

w których koncentrować się będą główne działania oraz określa, jakie interwencje są niezbędne w perspektywie średniookresowej w celu przyspieszenia procesów rozwojowych.

Strategia średniookresowa wskazuje działania polegające na usuwaniu barier rozwojowych, w tym słabości polskiej gospodarki ujawnionych przez kryzys gospodarczy, jednocześnie jednak koncentrując się na potencjałach społeczno-gospodarczych i przestrzennych, które odpowiednio wzmocnione i wykorzystane będą stymulowały rozwój.

Celem głównym Strategii staje się więc wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności.

Strategia stanowi bazę dla 9 strategii zintegrowanych, które powinny przyczyniać się do realizacji założonych w niej celów, a zaprojektowane w nich działania rozwijać i uszczegóławiać reformy w niej wskazane. Jest skierowana nie tylko do administracji publicznej. Integruje wokół celów strategicznych wszystkie podmioty publiczne, a także środowiska społeczne i gospodarcze, które uczestniczą w procesach rozwojowych i mogą je wspomagać zarówno na szczeblu centralnym, jak i regionalnym. Wskazuje konieczne reformy ograniczające lub eliminujące bariery rozwoju społeczno-gospodarczego, orientacyjny harmonogram ich realizacji oraz sposób finansowania zaprojektowanych działań.

Z punktu widzenia polityki społecznej istotny jest szczególnie obszar trzeci w/w strategii, który za jeden z głównych celów stawia sobie integrację społeczną poprzez zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz zmniejszenie ubóstwa w grupach najbardziej nim zagrożonych.

Strategia zakłada, że reakcją państwa na wykluczenie i ubóstwo powinna być przede wszystkim polityka nastawiona na wzrost zatrudnienia oraz poprawę dostępu do podstawowych usług publicznych, w tym do wysokiej jakości edukacji, skutkująca zwiększeniem aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym. Państwo będzie także wspierało rozwój ekonomii społecznej, przede wszystkim poprzez odpowiednie instrumenty legislacyjne i finansowe.

Ze Strategii Rozwoju Kraju 2020 wynikają kolejne dokumenty programowe, które w swoim zasięgu mają problemy społeczne i integrację społeczną.

1.3.4. STRATEGIA ROZWOJU KAPITAŁU LUDZKIEGO 2020

Głównym celem Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego jest rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób w taki sposób, by mogły w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia. Poza celem głównym w Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego wyznaczono pięć celów szczegółowych:

- wzrost zatrudnienia;
- wydłużenie aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych;
- poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- poprawa zdrowia obywateli oraz podniesienie efektywności opieki zdrowotnej;
- podniesienie poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli.

Realizacja celu głównego oraz celów szczegółowych SRKL odbywać się będzie poprzez działania podejmowane na różnych etapach życia: od wczesnego dzieciństwa, poprzez edukację szkolną, edukację na poziomie wyższym, okres aktywności zawodowej i rodzicielstwa, do starości.

Realizacja celów Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego powinna, w perspektywie roku 2020, pozwolić na to, by Polska, dzięki rozwiniętemu rynkowi pracy i wysokiemu

poziomowi zatrudnienia w połączeniu z wysokiej jakości systemem kształcenia oraz efektywną opieką zdrowotną, stawała się coraz bardziej nowoczesnym, atrakcyjnym i konkurencyjnym miejscem do życia.

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego odzwierciedla cele programu Europa 2020, wpisuje się w nie poprzez wskazanie na potrzebę kształtowania warunków dla rozwoju konkurencyjnej gospodarki rynkowej, ukierunkowanej na zwiększanie spójności społecznej oraz przewyższanie społecznych barier rozwoju.

Zapisy Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego bezpośrednio wpisują się w cele Strategii Rozwoju Kraju 2020. W szczególności odnoszą się one do priorytetów opisanych w dwóch następujących obszarach strategicznych: Konkurencyjna gospodarka (cele: zwiększenie innowacyjności gospodarki oraz rozwój kapitału ludzkiego), a także Spójność społeczna i terytorialna (cele: integracja społeczna oraz zapewnienie dostępu i określonych standardów usług społecznych).

1.3.5. KRAJOWY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA UBÓSTWU I WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU 2020

Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu jest bezpośrednim odniesieniem do 9 priorytetu Wspólnych Ram Strategicznych, określa założenia polityki państwa w w/w zakresie. Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji stanowi dokument o charakterze operacyjno-wdrożeniowym, ustanowiony w celu realizacji średniookresowej strategii rozwoju kraju – Strategii Rozwoju Kraju 2020 oraz Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego.

Podstawowym problemem dla krajowego programu jest niezdolność gospodarstw domowych do pokrywania wydatków koniecznych, związanych z podstawowymi potrzebami ich członków w wymiarach biologicznym i społecznym, zobowiązaniami z przeszłości (spłacanie zaległości i długów) i przynajmniej minimalnymi oszczędnościami (zabezpieczenie w razie nagłych i nieprzewidzianych wydatków)

Aby ten problem zminimalizować należy oddziaływać na warunki w jakich funkcjonują gospodarstwa domowe, aby mogły one podejmować dobre dla siebie

i społeczeństwa decyzje o inwestowaniu w swój potencjał zatrudnieniowy i zarobkowy oraz decyzje dotyczące poziomu jego realizacji przez ich dorosłych członków.

Celem całej Unii Europejskiej jest zmniejszenie skali ubóstwa lub wykluczenia społecznego o 20 mln osób. Odpowiedni cel krajowy przyjęty przez Polskę brzmi: obniżenie o 1,5 mln liczby osób zagrożonych ubóstwem i/lub deprawacją materialną i/lub żyjących w gospodarstwach domowych bez osób pracujących lub o niskiej intensywności pracy. W związku z tym przyjęto 6 priorytetów do realizacji w/w programu:

Priorytet I. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży.

Priorytet II. Zapewnienie spójności działań edukacyjnych, społecznych i zawodowych dzieci i młodzieży.

Priorytet III. Aktywna integracja w społeczności lokalnej.

Priorytet IV. Bezpieczeństwo i aktywność osób starszych.

Priorytet V. Zapobieganie niepewności mieszkaniowej i przeciwdziałania bezdomności.

Priorytet VI. Zarządzanie i zmiany strukturalne systemu integracji społecznej.

Opracowanie krajowego programu dotyczącego walki z ubóstwem jest warunkiem wstępnym pozwalającym na korzystanie z Europejskiego Funduszu Społecznego w kolejnej perspektywie programowej.

1.3.6. WOJEWÓDZKI PROGRAM POMOCY I INTEGRACJI SPOŁECZNEJ NA LATA 2010-2015

Ze względu na swój dalekosiężny charakter strategia budowana na poziomie lokalnym musi uwzględniać i brać pod uwagę przesłanki zawarte w dokumentach strategicznych podmiotów, z którymi gmina współpracuje na zasadzie partnerstwa. W przypadku gminy Kluczbork jednym z nich jest samorząd województwa opolskiego, który w omawianej przez nas dziedzinie przyjął „Wojewódzki Program Pomocy i Integracji Społecznej na lata 2010-2015”. Należy jednak zaznaczyć, że wspomniany dokument stanowi aktualizację uchwalonej przez Sejmik Województwa Opolskiego w czerwcu 2002 roku „Wojewódzkiej strategii w zakresie polityki społecznej na lata 2002-2015”. Pozwala on zaplanować działania województwa z zakresu polityki

społecznej w taki sposób, aby przeciwdziałać najistotniejszym zagrożeniom społecznym przy aktywnym udziale samorządów lokalnych i organizacji pozarządowych. Zagrożenia takie jak negatywne skutki ubóstwa i zjawisko wykluczenia społecznego, to wyzwania nie tylko dla Opolszczyzny, ale również dla społeczeństwa współczesnej Europy.

Oprócz zaktualizowanej diagnozy program przedstawia kierunki działań m. in. opiekę nad dzieckiem i rodziną, wsparcie osób niepełnosprawnych i starszych, rozwój przedsiębiorczości społecznej, rozwój systemu kształcenia kadr pomocy i integracji społecznej oraz inspirowanie i promowanie nowych rozwiązań w zakresie pomocy społecznej.

Poniżej przedstawiamy najważniejsze założenia i cele ww. programów oraz kierunków działań strategicznych.

Jednym z kierunków działań jest wsparcie osób niepełnosprawnych, które w życiu codziennym napotykać na wiele barier, które nie pozwalają na pełne zaspokojenie ich praw oraz na realizację potrzeb społecznych i zawodowych. Niepełnosprawność na skutek uprzedzeń i stereotypów, które funkcjonują w społeczeństwie, marginalizacji społecznej spowodowanej także poprzez bariery komunikacyjne w dużej mierze utrudnia uzyskanie pracy, wykształcenia, samorealizacji osób niepełnosprawnych. Polityka społeczna wobec osób niepełnosprawnych powinna zatem uwzględniać wiele dziedzin życia społeczno – gospodarczego i realizować kompleksowe działania z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej tej grupy osób.

Cele strategiczne w w/w zakresie:

1. Kształtowanie świadomości społecznej wobec niepełnosprawności.
2. Wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałanie ich wykluczeniu społecznemu.
3. Integracja i aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych.

Kolejnym ważnym kierunkiem w w/w dokumencie jest opieka nad dzieckiem i rodziną. Do najważniejszych celów w tej kwestii należy stwarzanie podstaw ekonomicznych egzystencji rodziny i zabezpieczenie podstaw bytowych jej członków oraz zapewnienie ciągłości biologicznej społeczeństwa.

Cele strategiczne w w/w zakresie:

1. Wspieranie rodziny w jej prawidłowym funkcjonowaniu.

2. Wypracowanie spójnego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną w sytuacjach kryzysowych.
3. Rozwój opieki w środowisku jako alternatywa dla form instytucjonalnych.

Następny kierunek działania to wsparcie osób starszych. Polityka społeczna powinna służyć budowaniu pozytywnego wizerunku seniorów w społeczeństwie, poprawie ich statusu społecznego oraz dostępności do dóbr kultury i życia społecznego we wszelkich jego sferach. Pozwoli to na prowadzenie aktywnego i niezależnego życia przez wszystkie te osoby, które mają taką chęć i możliwości.

Cele strategiczne w w/w zakresie

1. Kształtowanie świadomości społecznej wobec starości.
2. Integracja i aktywizacja społeczna seniorów.
3. Wzmocnienie systemu usług społecznych, w tym usług opiekuńczych i pielęgnacyjnych.

Czwartym kierunkiem działań jest wsparcie ekonomii społecznej. Cele strategiczne w w/w zakresie:

1. Stworzenie podstaw programowych i edukacyjnych dla spójnego rozwoju ekonomii społecznej w województwie opolskim.
2. Zwiększenie dostępu do zatrudnienia w sektorze ekonomii społecznej osób z grup szczególnego ryzyka zamieszkujących region województwa opolskiego.
3. Rozwijanie sektora ekonomii społecznej w regionie.

Piątym obszarem wymagającym szczególnego wsparcia jest kształcenie i szkolenie zawodowe kadr pomocy i integracji społecznej. Działania podejmowane w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego kadr pomocy i integracji społecznej w województwie opolskim na lata 2010 – 2015 mają na celu stworzenie efektywnego, wieloaspektowego systemu wsparcia kadry jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w zakresie podnoszenia kwalifikacji i umiejętności zawodowych. Wsparcie odnosi się do organizowania kształcenia w zakresie nabywania umiejętności specjalistycznych niezbędnych na zajmowanych stanowiskach pracy, uzyskiwania stopni specjalizacji zawodowych pracowników socjalnych oraz możliwości podnoszenia

kwalifikacji zawodowych kadry pomocy społecznej poprzez udział w studiach licencjackich, magisterskich oraz podyplomowych w zakresie zarządzania instytucjami pomocy społecznej.

Cele strategiczne w w/w zakresie:

1. Zwiększenie umiejętności kadr do prowadzenia profesjonalnej pracy socjalnej z rodziną i dzieckiem, z osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym oraz wykluczonymi w zakresie ich aktywizacji społeczno-zawodowej.
2. Doskonalenie umiejętności metodycznych oraz społecznych kadry pomocy i integracji społecznej.
3. Stworzenie kompleksowego systemu kształcenia kadry pomocy i integracji społecznej w regionie.

Ostatni kierunek działań to inspirowanie i promowanie nowych rozwiązań w zakresie pomocy społecznej.

1.3.7. STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO DO ROKU 2020

W siedmiu celach strategicznych wskazuje najważniejsze kierunki rozwoju województwa opolskiego wytyczone na podstawie diagnozy sytuacji społeczno – gospodarczej i wypracowanych na jej podstawie tez charakteryzujących region opolski oraz przeprowadzonego bilansu strategicznego. Za najważniejsze kwestie zespół opracowujący strategię uznał między innymi kształtowanie świadomości mieszkańców poprzez stałe, efektywne kształcenie, aktywizację gospodarczą regionu i zwiększanie jego innowacyjności, rozbudowę i modernizację infrastruktury regionu, które przełożą się na wzrost konkurencyjności województwa oraz zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej obszarów wiejskich. Jako cechę charakteryzującą region zespół uznał jego wielokulturowość i bogactwo tradycji, co znalazło odzwierciedlenie w treści dokumentu. Realizacja założonych celów przełoży się na zapewnienie mieszkańcom dogodnych warunków życia w regionie i zwiększenie ich aktywności w życiu społeczno-gospodarczym.

1.3.8. REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO NA LATA 2014-2020

Najważniejszym instrumentem finansowym polityki społecznej Unii Europejskiej jest Europejski Fundusz Społeczny. Finansuje on działania państw członkowskich w zakresie przeciwdziałania bezrobociu i rozwoju zasobów ludzkich w celu osiągnięcia spójności gospodarczej i społecznej oraz wysokiego poziomu zatrudnienia. Zgodnie z obowiązującym Wspólnymi Ramami Strategicznymi środki z EFS włączone będą do Regionalnych Programów Operacyjnych, jednocześnie nie stworzono osobnego programu dotyczącego EFS, jak to miało miejsce w poprzedniej perspektywie programowej gdzie funkcjonował POKL.

Podział środków w ramach RPO WO 2014-2020 został dokonany na wybrane, spośród 11 wskazanych przez KE, cele tematyczne i Priorytety inwestycyjne. Planowana interwencja będzie koncentrować się na ograniczonej liczbie priorytetów, celem zwiększenia skuteczności wsparcia. Tematyczna koncentracja środków będzie sprzyjać osiągnięciu celów wynikających ze Strategii Europa 2020, jak również tych, najważniejszych z poziomu regionalnego, tj. zdefiniowanych w Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.

Czynnikami warunkującymi podział środków w perspektywie 2014-2020 są limity alokacji wskazane przez KE. Obligują one do koncentracji interwencji w szczególnie ważnych z punktu widzenia wspólnotowego obszarach, tj. m.in. innowacji i konkurencyjności przedsiębiorstw, technologii informacyjno – komunikacyjnych, niskoemisyjnej gospodarki, czy też włączenia społecznego i zatrudnienia.

Koncentracja środków z Europejskiego Funduszu Społecznego skupia się na osi 8 Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników, 9 Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem oraz 10 Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie RPO. Z punktu widzenia strategii integracji Społecznej najistotniejsza jest oś 9 RPO WO, która dotyczyć będzie następujących działań:

1. Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu

zdrowia oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych.

2. Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich.
3. Wspieranie przedsiębiorstw społecznych.
4. Aktywna integracja, w szczególności w celu poprawy zatrudnialności.
5. Ułatwianie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym.
6. Wspieranie gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych.

1.3.9. STRATEGIA ROZWOJU POWIATU KLUCZBORSKIEGO NA LATA 2001 - 2015

Strategia jest podstawowym dokumentem określającym priorytety, misję, cele i projekty rozwojowe powiatu, a także jest dobrą podstawą do sporządzania dokumentów operacyjnych, zawierających metody jej realizacji. Wśród celów rozwojowych wymienia się m. in.: poprawę jakości usług świadczonych w sferze infrastruktury społecznej.

1.3.10. STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH POWIATU KLUCZBORSKIEGO NA LATA 2011-2020

Stworzenie ponadgminnej polityki rozwiązywania problemów społecznych jest jednym z istotnych zadań powiatu wynikających z ustawy o pomocy społecznej. Założenia tej polityki znalazły miejsce w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Kluczborskiego. Dokument określający najistotniejsze problemy do rozwiązania w najbliższej przyszłości (lata 2011-2020) wychodzi naprzeciw potrzebom społeczności lokalnej, wytycza cele i kierunki rozwoju pomocy społecznej wobec kluczowych problemów społecznych. Ich realizacja ma za zadanie złagodzenie zjawisk niekorzystnych dla ludzi, którzy z różnych powodów znajdują się w potrzebie.

Celem Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2011-2020 jest wskazanie najlepszych kierunków działań w celu rozwiązania ważnych problemów społecznych oraz planowanie i realizacja wyznaczonych zadań w zakresie

polityki społecznej. Najważniejsze obszary problemowe, których rozwiązanie powinno stać się przedmiotem troski samorządu lokalnego, a są one treścią części programowej strategii. W pierwszej kolejności kładzie się nacisk na konieczność zaprogramowania działania służących poprawie sytuacji rodziny, dzieci i młodzieży. Rodzinę należy wzmocnić tak, by w skuteczniejszy sposób mogła opierać się kryzysom powodowanym przez takie czynniki zewnętrzne i wewnętrzne, jak np. ubóstwo, bezrobocie czy problem alkoholowy powodujący rozpad pożycia.

Równie ważnym kierunkiem działań jest udzielenie odpowiedniego wsparcia osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym, a wśród nich grupom najbardziej narażonym na marginalizację, tj. osobom ubogim, bezrobotnym, dotkniętym problemem uzależnień, bezdomnym oraz niepełnosprawnym i starszym.

W pośredni sposób na funkcjonowanie lokalnej społeczności wpływają również system monitorowania i oceny pojawiających się problemów społecznych oraz kondycja i działalność organizacji pozarządowych. Dlatego też strategia zakłada dalszą profesjonalizację służb publicznych, a w szczególności pracowników socjalnych zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej oraz w powiatowym centrum pomocy rodzinie, oraz rozwijanie współpracy z sektorem pozarządowym, aby móc w skuteczny sposób realizować nowatorskie rozwiązania i występować o fundusze wspomagające rozwiązywanie lokalnych problemów społecznych.

W Strategii stwierdzono również, że zadania pomocy społecznej w powiecie kluczborskim powinny koncentrować się na następujących 4 głównych obszarach problemowych:

- pomoc dziecku i rodzinie,
- działania społeczne wobec bezrobocia,
- działania mające na celu aktywizację i integrację grup zagrożonych wykluczeniem społecznym (min. wsparcie dla ofiar przemocy, osób niepełnosprawnych, walka z uzależnieniami),
- tworzenie partnerstwa na rzecz aktywności obywatelskiej.

1.3.10. STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY KLUCZBORK (2004-2019)

Samorządy lokalne działające w warunkach gospodarki rynkowej, cechującej się dużą dynamiką zmian i niepewnością co do ich kierunków, muszą posiadać zdolność do wczesnego rozpoznawania zagrożeń, jak i dostrzegania pojawiających się szans. Silne oddziaływanie czynników zewnętrznych, w których istotną rolę odgrywa dynamika i ekspansywność jednostek terytorialnych (gmin miejskich i wiejskich oraz województw), konkurujących w dostępie do ograniczonego rynku inwestorów i kapitału, wymuszają konieczność stosowania przez władze samorządowe odpowiednich metod zarządzania. W takich warunkach istotnego znaczenia nabiera zarządzanie strategiczne, które, oparte na opracowywaniu, wdrażaniu i kontroli realizacji planów strategicznych, umożliwia dostosowanie funkcjonowania jednostek terytorialnych do zmian zachodzących w otoczeniu. W obecnych warunkach – na poziomie zarządzania lokalnego (gminnego) – podstawową rolę wśród tego typu planów pełnią strategie rozwoju. W opracowaniach tych określone są cele rozwoju lokalnego, które podporządkowane są misji rozwoju gminy, a także sposoby realizacji tych celów. Misją miasta i gminy Kluczbork, czyli celem dążeń kluczborskiej wspólnoty samorządowej, jest stworzenie środowiska przyjaznego dla mieszkańców oraz podniesienie poziomu ich życia do przeciętnego standardu europejskiego przez zapewnienie stałego, zrównoważonego rozwoju wspartego na solidnej bazie gospodarczej.

W trakcie prac nad Strategią Rozwoju Miasta i Gminy Kluczbork, oprócz nakreślenia wizji i misji, dokonano opisu kluczowych problemów warunkujących rozwój gminy oraz nakreślono plany działania (programy gospodarcze). Plany działania odpowiadają sformułowanej wcześniej wizji i misji rozwoju gminy i dotyczą kwestii określanych jako kluczowe z punktu dalszego jej rozwoju.

W kontekście zadań, jakie spełniać winno niniejsze opracowanie, zasadnicze znaczenie ma cel strategiczny oznaczony w Strategii Rozwoju jako „C”, a odnoszący się do kwestii społecznych. Jego istota polega na podnoszeniu atrakcyjności miasta i gminy poprzez poprawę warunków środowiskowych dla życia i rekreacji mieszkańców oraz rozwój infrastruktury społecznej, edukacyjnej i turystycznej. Formułując powyższy cel podkreślono, że tworzenie dogodnych warunków do życia oraz rekreacji i wypoczynku ma znaczenie nie tylko dla mieszkańców, ale może być także korzystne dla zaspokojenia potrzeb sąsiednich gmin. Jednocześnie w omawianym dokumencie przywołano programy gospodarcze zawarte w Planie Rozwoju Lokalnego z 2004 r., których realizacja odnosi

się do celu społecznego, a także zaplanowano nowe programy. Wśród programów gospodarczych wymienić należy te, które w najbliższych latach zachowują aktualność:

- C.10. Ścieżki rowerowe; termin realizacji – 2004-2008,
- C.11. Kompleks wypoczynkowo-sportowy (Kluczbork, ul. Sportowa); termin realizacji – 2004-2019,
- C.12. Rewitalizacja miasta Kluczborka (centrum, rynek i okolice); termin realizacji – 2004-2019,
- C.13. Rewitalizacja parku miejskiego – „zielone płuca miasta”; termin realizacji – 2004-2019.
- C.15. Rozbudowa sieci internetowej w gminie Kluczbork – poprawa warunków powszechnego dostępu do Internetu; termin realizacji – 2005-2010,
- C.18. Rozbudowa sieci usług opiekuńczych i specjalistycznych; termin realizacji – 2006-2008,
- C.19. Stworzenie Domu Dziennego Pobytu dla Osób Starszych; termin realizacji – 2009-2012,
- C.20. Stworzenie Zakładu Aktywności Zawodowej (ZAZ); termin realizacji – 2010-2013,
- C.21. Modernizacja Ośrodka Turystyczno-Wypoczynkowego w Bąkowie.

2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

Część diagnostyczna zawiera diagnozę problemów społecznych gminy. Diagnoza została oparta na badaniu źródeł zastanych oraz analizie skonstruowanych specjalnie do tego celu ankiet i wywiadów.

2.1. CHARAKTERYSTYKA GMINY

Gmina Kluczbork jest gminą miejsko-wiejską, położoną na północnych krańcach województwa opolskiego, nad Stobrawą, prawym dopływem Odry. Wraz z sąsiednimi gminami - Byczyną, Wołczynem i Lasowicami Wielkimi - tworzy powiat kluczborski. W Kluczborku, stolicy powiatu, ulokowane są liczne instytucje o ponadlokalnym zasięgu oddziaływania (m.in. Starostwo Powiatowe, Urząd Skarbowy, Powiatowy Urząd Pracy, Sądy, ZUS, KRUS).

Gmina Kluczbork zajmuje powierzchnię 217 km² i na dzień 31.12.2012 roku liczyła 36.925 mieszkańców, z czego 24.707 osób zamieszkuje w mieście Kluczbork. Do gminy, oprócz miasta, należą dwadzieścia trzy sołectwa: Bażany, Bąków, Biadacz, Bogacica, Bogacka Szklarnia, Bogdańczowice, Borkowice, Czaple Stare, Gotarów, Krasków, Krzywizna, Kujakowice Dolne, Kujakowice Górne, Kuniów, Ligota Dolna, Ligota Górna, Łowkowice, Maciejów, Nowa Bogacica, Smardy Dolne, Smardy Górne, Unieszów i Żabiniec.

Gmina Kluczbork położona jest na styku 3 ważnych szlaków komunikacyjnych, na które składają się drogi krajowe nr 45 Łódź-Opole, nr 11 Katowice-Poznań i nr 42 Kluczbork-Wrocław. Drogi są dwujezdniowe, pozwalają na szybkie przemieszczanie się pojazdów jadących w tranzycie oraz dogodne połączenie kołowe Kluczborka z takimi miastami jak: Opole, Wrocław, Katowice, Kraków, Łódź, Częstochowa i Poznań. Kluczbork jest ważnym węzłem komunikacyjnym, w którym przecinają się szlaki transportowe łączące Górny Śląsk z Wielkopolską i Pomorzem Zachodnim oraz z Dolnym Śląskiem, a także Śląsk Opolski z Ziemią Łódzką.

Gmina Kluczbork leży w strefie rolno-leśnej województwa opolskiego. Z uwagi na warunki naturalne, zasoby środowiska przyrodniczego oraz tradycje gospodarcze regionu, dominującą funkcją gminy jest rolnictwo i leśnictwo. W strukturze użytkowania gruntów przeważają użytki rolne oraz lasy.

Jednym z istotniejszych czynników określających standard życia mieszkańców jest infrastruktura komunalna. W Kluczborku istnieje dobrze rozwinięty system sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowniczej, ciepłowniczej, elektrycznej i telekomunikacyjnej.

Z końcem 2012 roku na terenie gminy funkcjonowały 2.885 prywatnych podmiotów gospodarczych (osoby prywatne prowadzące działalność gospodarczą) i 398 publicznych (zarejestrowane w rejestrze REGON – stan na 31.12.2012 r.).

Sieć placówek oświatowych na terenie gminy tworzą: 6 przedszkoli oraz 4 oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych, do których w roku szkolnym 2012/2013 chodziło 1.190 dzieci, 10 szkół podstawowych, do których uczęszczało łącznie 1.792 uczniów, 7 gimnazjów, w którym naukę pobierało 1.147 uczniów, oraz 7 szkół ponadgimnazjalnych, w których uczyło się 1.746 uczniów.

Mieszkańcy gminy mieli zapewnioną ambulatoryjną opiekę zdrowotną w 21 przychodniach lekarskich (stan na 31.12.2012 roku).

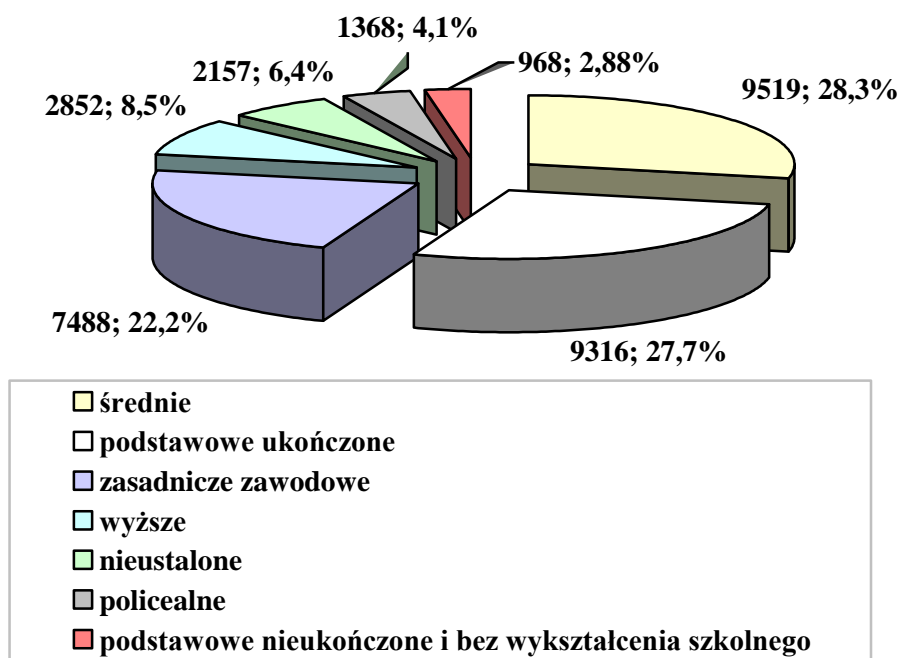
2.2. DEMOGRAFIA

Sytuacja demograficzna mieszkańców gminy została opracowana na podstawie informacji zebranych podczas przeprowadzania Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań w 2011 roku oraz danych Głównego Urzędu Statystycznego z lat 2011-2012. Ich analiza pozwoliła na zobrazowanie sytuacji społeczno-ekonomicznej ludności, przedstawienie obecnej struktury demograficznej mieszkańców i dokonanie w tym zakresie prognozy na najbliższe lata. Czynniki powyższe odgrywają bowiem istotną rolę w planowaniu zabezpieczenia społecznego ludności.

W 2011 roku teren gminy Kluczbork zamieszkiwało 37.036 osób. Analizując strukturę wykształcenia ludności w wieku 13 lat i więcej, należy stwierdzić, iż największe grupy stanowiły osoby z wykształceniem średnim (9.519 osób) i podstawowym ukończonym (9.316 osób) oraz zasadniczym zawodowym (7.488 osób),

a wykształceniem wyższym legitymowało się 2.852 mieszkańców. Strukturę wykształcenia ludności gminy Kluczbork w wieku 13 lat i więcej w 2011 roku przedstawia poniższy wykres.

Ludność gminy w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia w 2011 roku

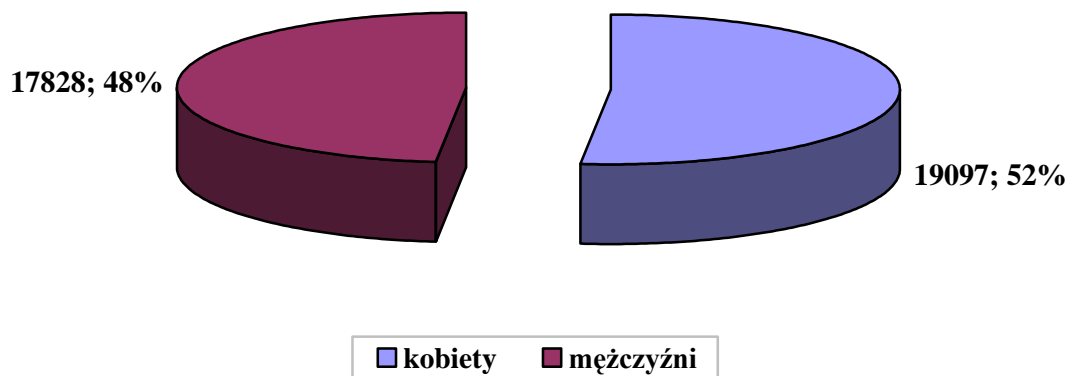
Dane Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011.

Poziom wykształcenia lokalnej społeczności jest ważną przesłanką w procesie oceny umiejętności i radzenia sobie poszczególnych osób przede wszystkim na rynku pracy. Im bowiem dana osoba jest lepiej wykształcona, tym łatwiej potrafi się przystosować do zmiennej rzeczywistości rynku pracy.

Wykształcenie ludności jest bezpośrednio związane z jej cechami społeczno-zawodowymi, wpływając na aktywność zawodową ludności i źródła jej utrzymania.

Na przestrzeni ostatnich 3 lat sytuacja demograficzna gminy Kluczbork ulegała zmianom. Dane szczegółowe w tym zakresie prezentują poniższe wykresy.

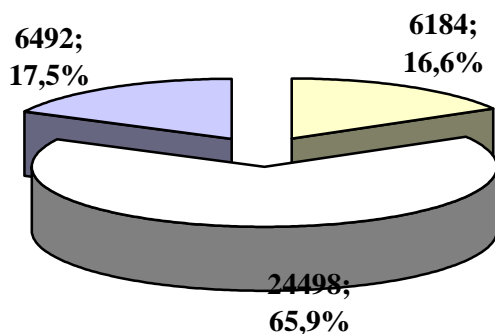
Ludność gminy według płci z końcem 2012 roku

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

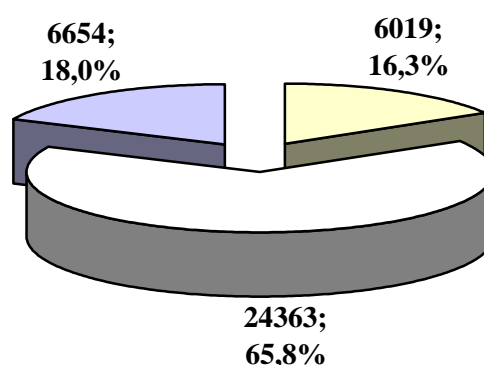
Według danych Głównego Urzędu Statystycznego na dzień 31 grudnia 2012 roku teren gminy zamieszkiwało 36.925 osób, w tym 19.097 kobiet i 17.828 mężczyzn. Na 100 mężczyzn przypadało 107 kobiet. Wskaźnik gęstości zaludnienia wynosił 170 osób na 1 km².

Struktura wiekowa mieszkańców gminy z końcem 2010 roku

■ osoby w wieku przedprodukcyjnym
■ osoby w wieku produkcyjnym
■ osoby w wieku poprodukcyjnym

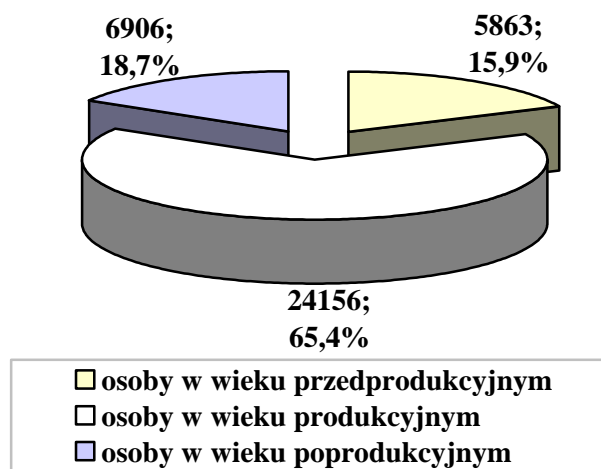
Struktura wiekowa mieszkańców gminy z końcem 2011 roku

■ osoby w wieku przedprodukcyjnym
■ osoby w wieku produkcyjnym
■ osoby w wieku poprodukcyjnym

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Struktura wiekowa mieszkańców gminy z końcem 2012 roku

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

W latach 2010-2012 struktura wiekowa mieszkańców gminy Kluczbork ulegała zmianom. W analizowanym okresie miał miejsce spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i osób w wieku produkcyjnym przy jednoczesnym wzroście udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności. Z powyższych przedstawionych danych wynika, iż struktura wiekowa ludności gminy jest niekorzystna, co przejawia się malejącą liczbą osób w wieku przedprodukcyjnym w porównaniu z osobami w wieku poprodukcyjnym. Systematycznie spada również grupa osób w wieku produkcyjnym.

Prognozując sytuację demograficzną gminy na najbliższe lata, należy jednak zwrócić uwagę na dwie istotne kwestie. Pierwsza z nich dotyczy systematycznego spadku liczby dzieci i młodzieży (w przedziale wiekowym 0-17 lat), druga natomiast odnosi się do istotnego wzrostu udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców. Po części wynika to z ujemnego przyrostu naturalnego, który oscyluje w granicach $-1,2$ promila w 2012 roku tj. 8,3 urodzenia na 1000 mieszkańców i 9,5 zgonów na 1000 mieszkańców. A dodatkowo należy zauważyć, iż w niedalekiej przyszłości znaczna grupa osób będących w wieku produkcyjnym będzie kończyć swoją aktywność zawodową i zasili grono seniorów, co pogorszy i tak nienajlepszą strukturę demograficzną gminy. Z perspektywy systemu zabezpieczenia społecznego jest to o tyle ważne, że wymaga dostosowania do potrzeb tej grupy odpowiedniej sfery usług społecznych.

Wzrost udziału osób starszych w ogóle populacji może przyczynić się do zwiększenia liczby osób niepełnosprawnych. Starsze grupy wiekowe są bardziej narażone na ryzyko niepełnosprawności – obecnie blisko 60% niepełnosprawnych jest wśród osób po 55 roku życia. Dodajmy, że proces starzenia się lokalnej społeczności wynika także z pozytywnej przesłanki – wydłużania się średniej długości życia kobiet i mężczyzn.

2.3. MARGINALIZACJA I WYKLUCZENIE W PERSPEKTYWIE OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ

Według ustawy o pomocy społecznej pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości (art. 2. 1).

Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka (art. 3. 1). Ustawa o pomocy społecznej stwierdza, że udziela się pomocy osobom i rodzinom w szczególności z powodu: 1) ubóstwa; 2) sieroctwa; 3) bezdomności; 4) bezrobocia; 5) niepełnosprawności; 6) długotrwałej lub ciężkiej choroby; 7) przemocy w rodzinie; 8) potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności; 9) bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych; 10) trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy; 11) trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego; 12) alkoholizmu lub narkomanii; 13) zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej; 14) klęski żywiołowej lub ekologicznej.

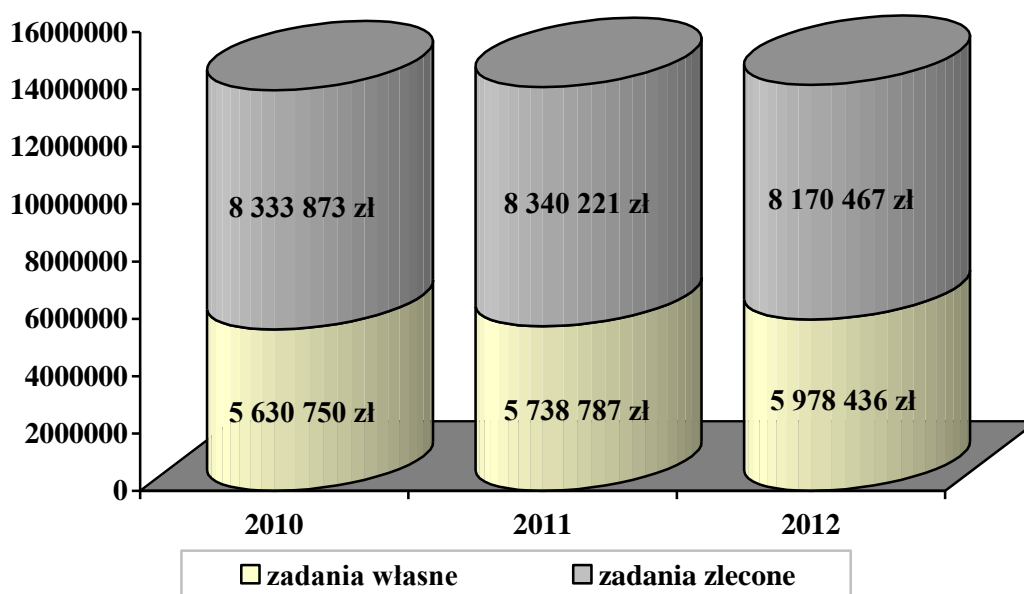
Za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy Kluczbork odpowiedzialny jest Ośrodek Pomocy Społecznej. Do jego obowiązków należy:

- prowadzenie diagnostyki jednostkowej i środowiskowej,
- bezpośrednie i pośrednie udzielanie świadczeń (w tym organizowanie opieki i usług domowych),

- współpraca z organizacjami i instytucjami, a zwłaszcza z samorządem lokalnym,
- aktywizowanie środowiska lokalnego.

Wielkość środków finansowych przeznaczanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Kluczborku na różne formy pomocy w latach 2010-2012 przedstawia poniższy wykres.

Wydatki OPS-u na pomoc społeczną w latach 2010-2012

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Kluczborku.

Na wykresie przedstawiono wysokość środków finansowych wydatkowanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Kluczborku na pomoc społeczną, uwzględniając kwoty na realizację zadań własnych gminy i zadań zleconych gminie.

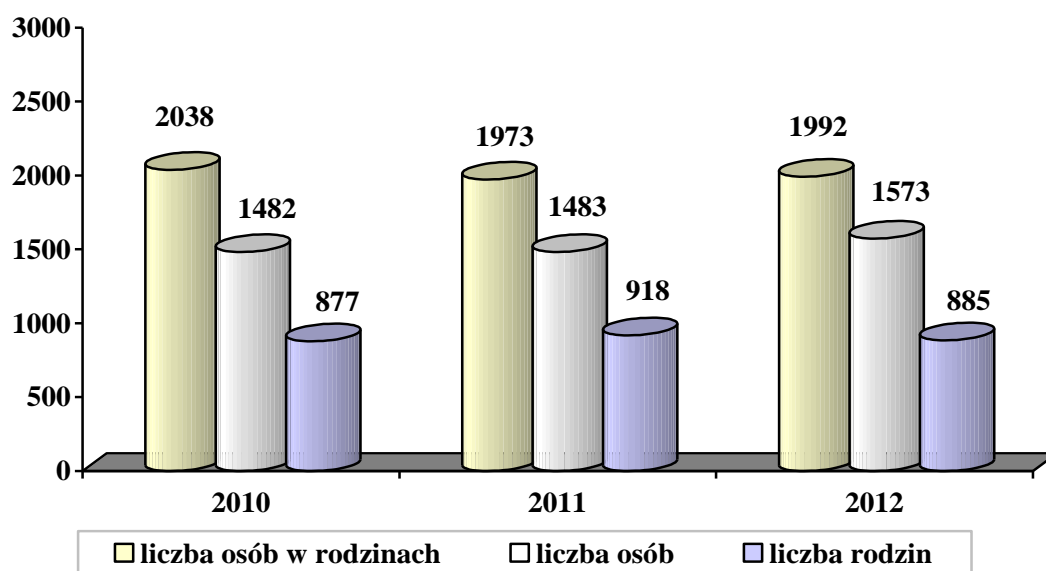
Analizując wysokość nakładów przeznaczonych na pomoc społeczną w gminie, należy zauważyć, iż nakłady finansowe na wspomaganie osób i rodzin w latach 2011-2012 były większe w stosunku do roku 2010. Taki stan rzeczy był w głównej mierze efektem wzrostu wysokości środków na zadania własne gminy.

Ogółem wielkość wydatków na udzielane wsparcie w kolejnych latach wyniosła: w roku 2010 – 13.964.623 zł, w roku 2011 – 14.079.008 zł, a w 2012 roku – 14.148.903 zł.

Decydujący wpływ na korzystanie z systemu pomocy społecznej w Polsce mają regulacje prawne zawarte w ustawie o pomocy społecznej oraz innych aktach

normatywnych. Podstawową przesłanką przyznania świadczeń jest kryterium dochodowe osoby i rodziny. Od 1 października 2012 roku kryterium to ustalono na poziomie 542 zł miesięcznie w przypadku osoby samotnie gospodarującej (poprzednio 477 zł) i 456 zł na osobę w rodzinie (poprzednio 351 zł). Niski poziom kwot uprawniających do przyznania świadczeń zawęży liczbę uprawnionych do korzystania z pomocy i może istotnie wypaczać skalę występującego ubóstwa. Dane szczegółowe dotyczące liczby beneficjentów pomocy społecznej w gminie Kluczbork w latach 2010-2012 przedstawia poniższy wykres.

Osoby objęte pomocą społeczną w gminie w latach 2010-2012

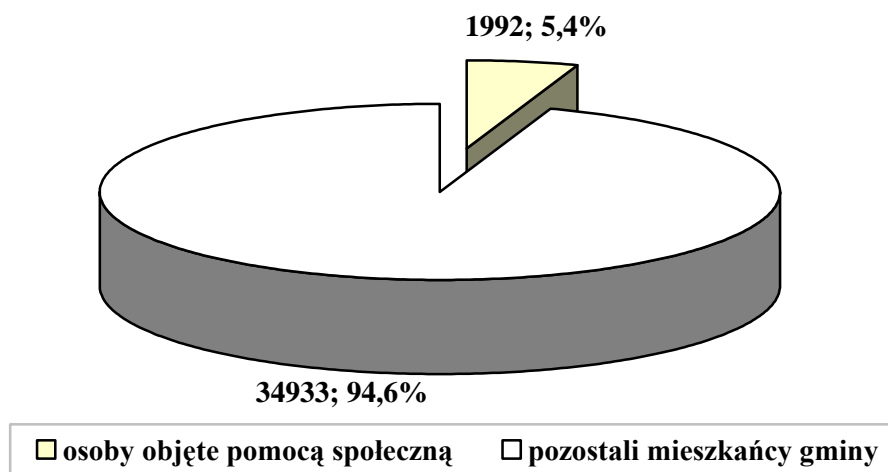

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Kluczborku.

W latach 2010-2012 liczba osób objętych systemem pomocy społecznej w gminie Kluczbork zmieniała się, przy czym w 2012 r. odnotowano niewielki spadek liczby rodzin korzystających ze wsparcia przy równoczesnym wzroście liczby osób otrzymujących wsparcie, co świadczy o zmianie struktury gospodarstw domowych i zwiększonej ilości w niej rodzin z dziećmi korzystającymi w tym roku ze wsparcia (głównie posiłków).

Poniższy wykres przedstawia udział beneficjentów pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców gminy Kluczbork.

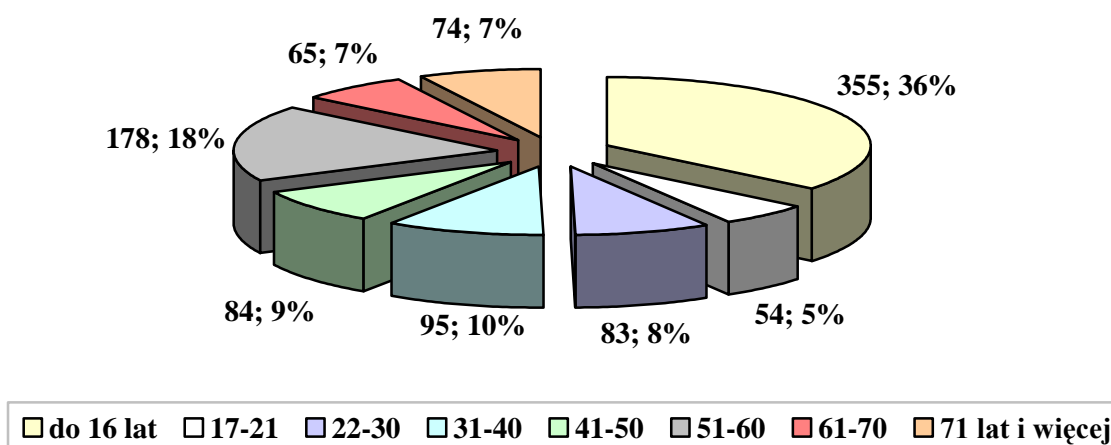
Liczba osób korzystających z systemu pomocy społecznej a ludność gminy w 2012 roku

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Kluczborku.

Spośród 36.925 mieszkańców gminy, 1.992 osób skorzystało z systemu pomocy społecznej w roku 2012. Liczba ta obejmuje również członków rodzin osób, którym decyzją administracyjną przyznano wsparcie. Strukturę demograficzną i zawodową odbiorców pomocy społecznej w 2012 roku przedstawiają poniższe wykresy.

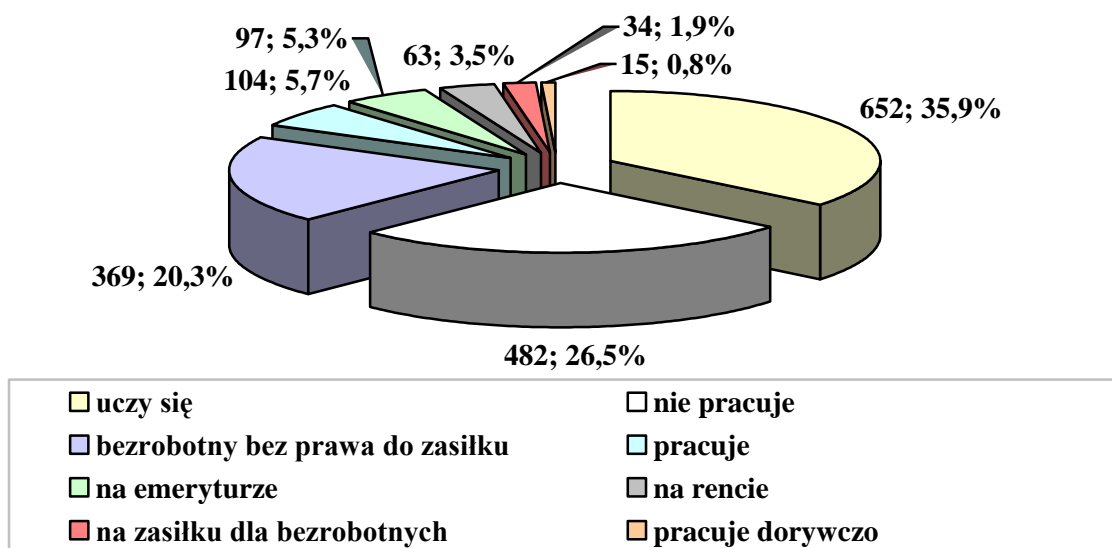
Struktura demograficzna odbiorców pomocy społecznej w 2012 roku (według decyzji administracyjnych)

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Kluczborku.

Struktura demograficzna świadczeniobiorców systemu pomocy społecznej w 2012 roku odbiegała od struktury demograficznej całej lokalnej społeczności. Uwagę zwracała znaczna liczba dzieci wspieranych przez system pomocy społecznej, głównie poprzez dożywianie w szkołach, co dowodzi istnienia poważnych niedoborów materialnych wśród znacznej liczby rodzin. Niepokój budziła również liczna grupa beneficjentów w wieku produkcyjnym, którzy, posiadając ku temu warunki powinni, samodzielnie pracować i osiągać dochody umożliwiające utrzymanie siebie i swoich rodzin.

Struktura odbiorców pomocy społecznej powyżej 18 lat w gminie ze względu na aktywność zawodową w 2012 roku (według decyzji administracyjnych)

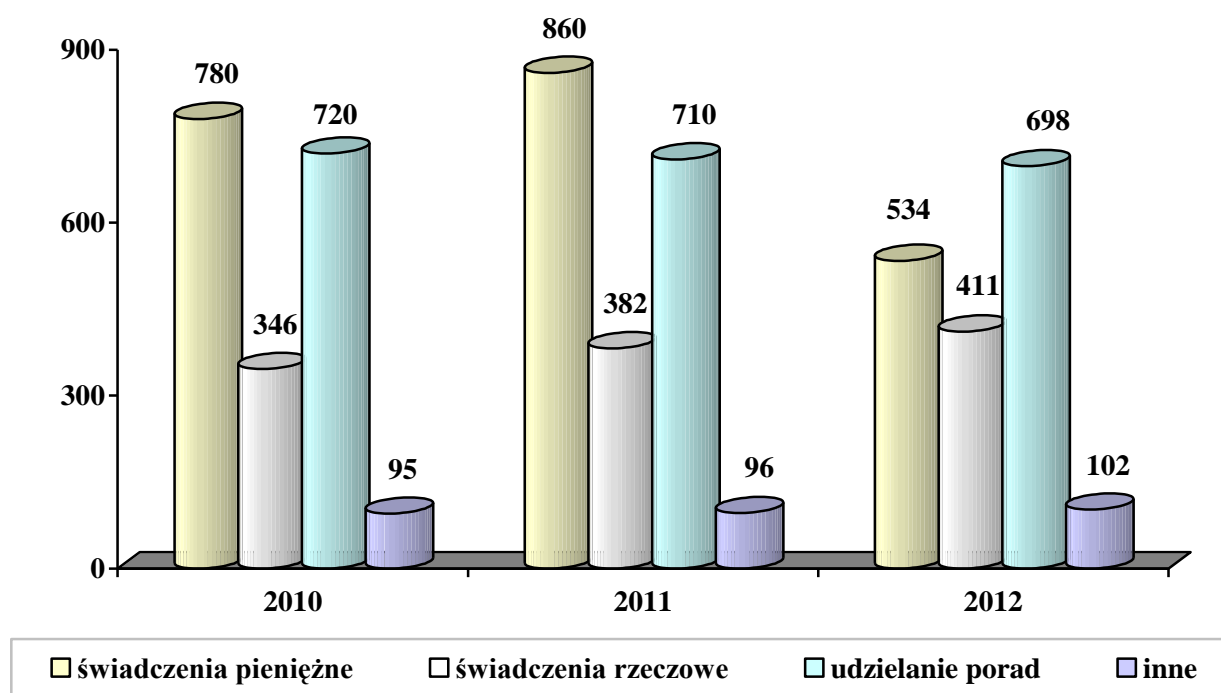

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Kluczborku.

Analizując strukturę odbiorców pomocy społecznej ze względu na aktywność zawodową, należy zauważyć, iż najliczniejszą grupę beneficjentów w 2012 roku stanowiły osoby uczące się, wspierane głównie poprzez dożywianie w szkołach. Liczne grupy tworzyły również osoby niepracujące oraz bezrobotne niemające prawa do zasiłku. Na kolejnych miejscach znajdowały się osoby pracujące oraz korzystające ze świadczeń emerytalnych i rentowych. Obecność tych pierwszych wśród beneficjentów systemu pomocy społecznej należy tłumaczyć uzyskiwaniem przez te osoby niskich dochodów uniemożliwiających utrzymanie siebie i swoich rodzin.

Poszczególne rodzaje pomocy udzielanej beneficjentom systemu pomocy społecznej w latach 2010-2012 przedstawia poniższy wykres.

Rodzaje pomocy udzielanej przez OPS w latach 2010-2012

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Kluczborku.

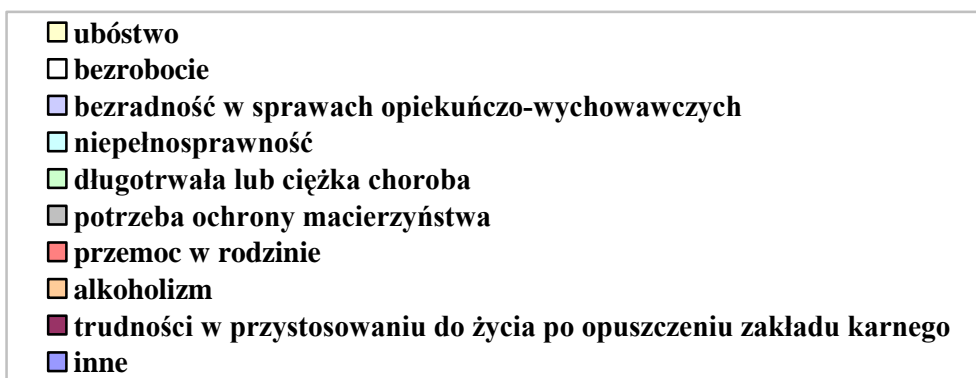
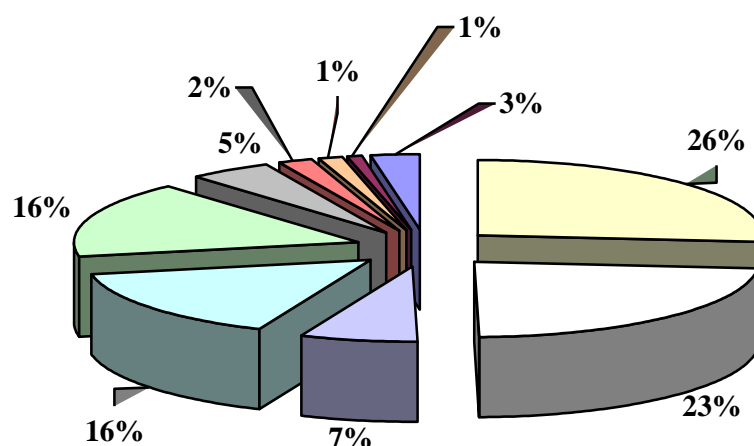
W latach 2010-2012 świadczenia pieniężne były najczęściej udzielaną formą pomocy. Analizując możliwości przyznawania przez ośrodek pomocy społecznej świadczeń pieniężnych, należy wskazać na podstawowe zasiłki, którymi obecnie są: zasiłek stały, zasiłek okresowy, zasiłek celowy, specjalny zasiłek celowy, składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne oraz pomoc na ekonomiczne usamodzielnienie.

W 2012 roku świadczenia pieniężne ustąpiły miejsca innej formie pomocy – poradom udzielanym przez pracowników ośrodka. Jednocześnie w omawianym roku wzrosła skala świadczeń rzeczowych (m.in. w postaci opału, odzieży, żywności).

Większość świadczeń jest przyznawana w drodze decyzji administracyjnej. Beneficjenci niezadowoleni z uzyskanej pomocy mają prawo odwołać się do Samorządowego Kolegium Odwoławczego, które w trybie administracyjnym może decyzję OPS-u utrzymać w mocy, uchylić w części lub całości albo przekazać do ponownego rozpoznania.

Ustawa o pomocy społecznej zawiera zamkniętą listę powodów, dla których każdy mieszkaniec ma prawo skorzystać z systemu pomocy społecznej. Podstawową przesłanką przyznawania pomocy jest spełnienie wspomnianego wcześniej kryterium dochodowego, informującego o istotnym braku środków do życia, zarówno w przypadku osoby samotnie gospodarującej, jak i całej rodziny. Powody przyznawania pomocy społecznej przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Kluczborku w roku 2012 przedstawia poniższy wykres.

Powody przyznawania pomocy społecznej przez OPS w 2012 r. (liczba osób w rodzinach)

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Kluczborku.

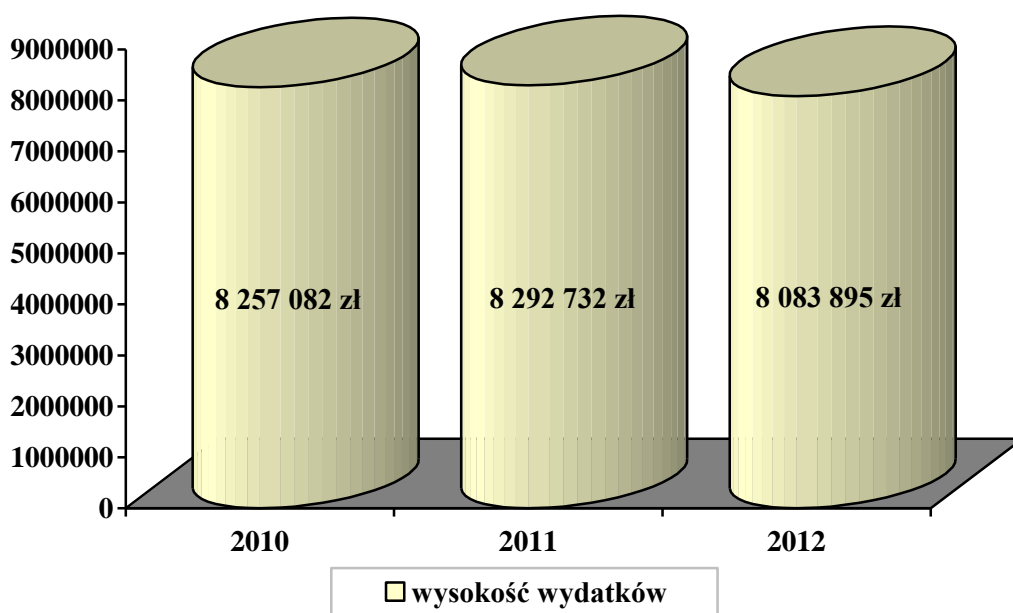
W 2012 roku Ośrodek Pomocy Społecznej w Kluczborku udzielał wsparcia osobom i rodzinom z następujących przyczyn:

- ubóstwo – 500 osób i rodzin,
- beznadzieja – 440 osób i rodzin,
- beznadzieja w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – 124 osoby i rodziny,

- niepełnosprawność – 298 osób i rodzin,
- długotrwała lub ciężka choroba – 310 osób i rodzin,
- potrzeba ochrony macierzyństwa – 88 osób i rodzin,
- przemoc w rodzinie – 35 osób i rodzin,
- alkoholizm – 25 osób i rodzin,
- trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego – 20 osób i rodzin,
- inne – 50.

Zgodnie z ustawą o świadczeniach rodzinnych z 28 listopada 2003 roku, świadczeniami rodzinnymi są: zasiłek rodzinny i dodatki do tego zasiłku, świadczenia opiekuńcze w postaci zasiłku pielęgnacyjnego, świadczenia pielęgnacyjnego i od 2013 specjalnego zasiłku opiekuńczego oraz jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka. Poniższy wykres przedstawia wielkość środków finansowych przeznaczanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Kluczborku na realizację świadczeń rodzinnych w latach 2010-2012.

Wydatki OPS-u na świadczenia rodzinne w latach 2010-2012

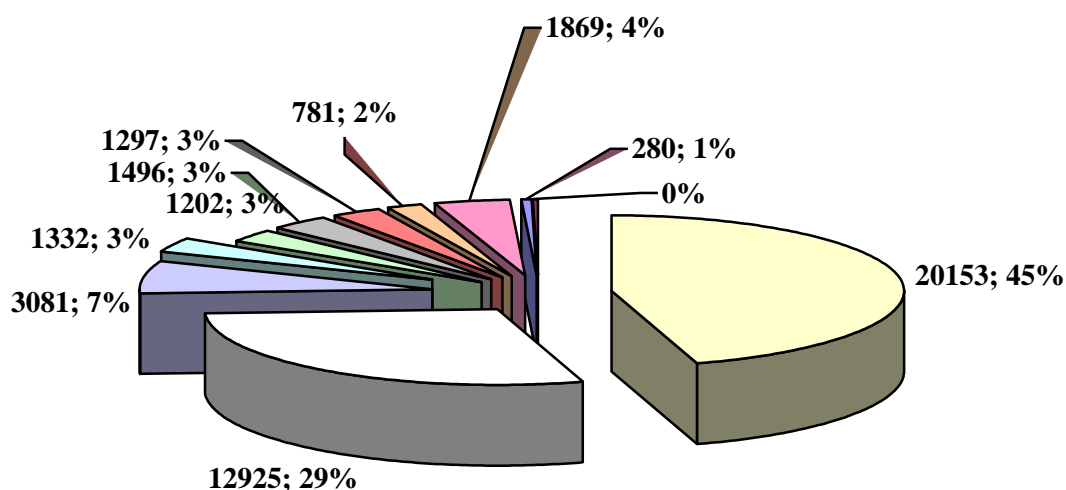
Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Kluczborku.

Na wykresie przedstawiono wysokość środków finansowych wydatkowanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Kluczborku na realizację świadczeń rodzinnych.

Analizując wysokość nakładów przeznaczonych na ten cel w latach 2010 - 2012, należy zauważyć, iż zwiększały się one w 2010 i 2011, ale istotnie obniżyły w 2012 roku. Miało to związek ze zmniejszaniem się liczby osób uprawnionych i zamrożeniem kryterium dochodowego do uzyskania prawa do świadczeń rodzinnych, które pozostawało na niezmiennym poziomie od wprowadzenia ustawy o świadczeniach rodzinnych tj. 2004 roku do listopada 2012 roku, kiedy to podniesiono nieznacznie kryterium dochodowe z kwoty 504 zł na 539 zł na osobę w rodzinie, a w przypadku rodziny, w której wychowuje się dziecko niepełnosprawne z 564 zł na 623 zł. Ogółem wielkość wydatków na realizację świadczeń rodzinnych w kolejnych latach wyniosła: w roku 2010 – 8.257.082 zł, w roku 2011 – 8.292.732 zł, a w 2012 roku – 8.083.895 zł. Nieznaczną część budżetu na świadczenia rodzinne tj. ustawowe 3% dotacji, pochłania obsługa świadczeń rodzinnych.

Dane szczegółowe na temat liczby przyznanych przez OPS w Kluczborku świadczeń rodzinnych w 2012 roku przedstawia poniższy wykres.

Świadczenia rodzinne przyznane przez OPS w 2012 roku

- zasiłek rodzinny
- zasiłek pielęgnacyjny
- dodatek do zasiłku z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej
- dodatek do zasiłku z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania
- dodatek do zasiłku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego
- dodatek do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka
- dodatek do zasiłku z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego
- dodatek do zasiłku z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego
- świadczenie pielęgnacyjne
- jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka
- dodatek do zasiłku z tytułu urodzenia dziecka

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Kluczborku.

W 2012 roku Ośrodek Pomocy Społecznej w Kluczborku przyznał:

- 20.153 zasiłki rodzinne dla 1.121 rodzin,
- 12.925 zasiłki pielęgnacyjne dla 1.219 osób,
- 102 dodatki z tytułu urodzenia dziecka dla 101 osób,
- 3.081 dodatków do zasiłku z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej,
- 1.332 dodatki do zasiłku z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania,
- 1.202 dodatków do zasiłku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego,

- 1.496 dodatków do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka,
- 1.297 dodatków do zasiłku z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego,
- 781 dodatki do zasiłku z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego,
- 1.869 świadczeń pielęgnacyjnych dla 191 osób,
- 280 jednorazowe zapomogi z tytułu urodzenia się dziecka dla 278 osób,

W 2012 roku Ośrodek Pomocy Społecznej w Kluczborku opłacił również odpowiednio 1.262 i 839 składki na ubezpieczenia emerytalno-rentowe i zdrowotne za osoby pobierające świadczenia rodzinne na łączną kwotę 213.495 zł.

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego zastąpiły zaliczkę alimentacyjną, są to świadczenia wypłacane dla osoby uprawnionej do alimentów w przypadku bezskuteczności egzekucji zasądzonych świadczeń alimentacyjnych. Dane szczegółowe dotyczące liczby tego typu świadczeń wypłaconych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Kluczborku w latach 2010-2012, kwot wydatkowanych na ten cel oraz liczby świadczeniobiorców przedstawia poniższa tabela.

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przyznane przez OPS w latach 2010-2012

2010			2011			2012		
Liczba osób	Liczba świadczeń	Wartość świadczeń	Liczba osób	Liczba świadczeń	Wartość świadczeń	Liczba osób	Liczba świadczeń	Wartość świadczeń
275	3.391	1.177.997 zł	302	3.729	1.334.636 zł	306	3.863	1.450.021 zł

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Kluczborku.

Liczba świadczeń z funduszu alimentacyjnego wypłaconych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Kluczborku w 2012 roku wzrosła w porównaniu z rokiem poprzednim.

W 2010 roku OPS wypłacił 3.391 świadczeń z funduszu alimentacyjnego dla 275 osób uprawnionych na łączną kwotę 1.177.997 zł, a w roku następnym wypłacił 3.729 tego typu świadczenia dla 302 osób na sumę 1.334.636 zł.

Dodatki mieszkaniowe są formą pomocy świadczoną przez gminę, a realizowaną przez Urząd Miejski, na rzecz gospodarstw domowych, które ze względu na swoją trudną sytuację ekonomiczną nie są w stanie pokrywać całości kosztów związanych z utrzymaniem mieszkania. Dane szczegółowe dotyczące liczby świadczeń przyznawanych przez Urząd Miejski w Kluczborku w latach 2011-2012, wydatkowanych na ten cel środków oraz liczby świadczeniobiorców przedstawia poniższa tabela.

Dodatki mieszkaniowe wypłacone przez Urząd Miejski w latach 2011-2012

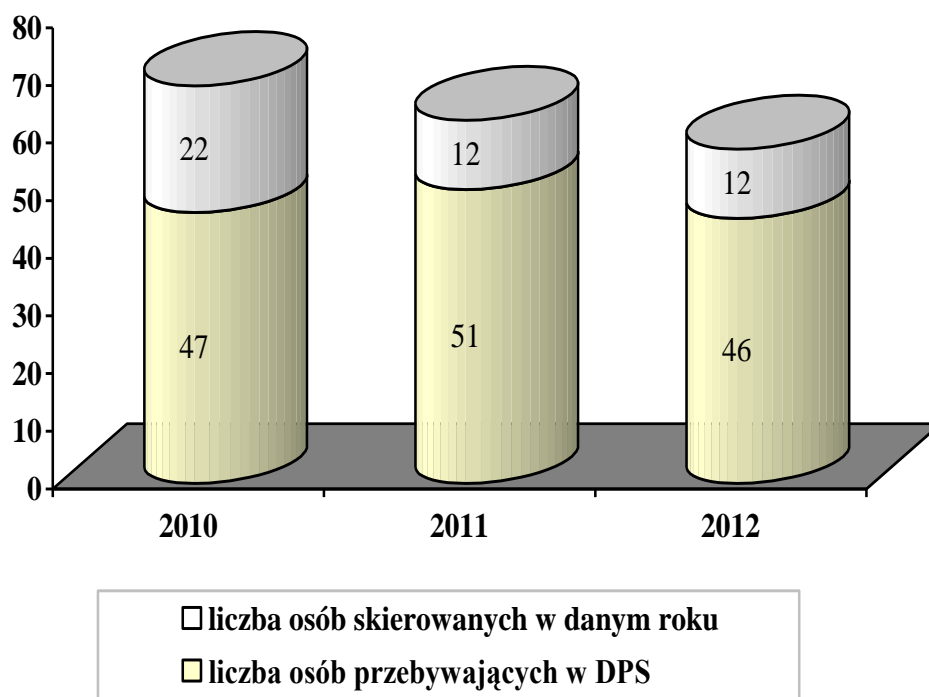
2011			2012		
Liczba osób	Liczba wypłaconych dodatków	Wartość wypłaconych dodatków	Liczba osób	Liczba wypłaconych dodatków	Wartość wypłaconych dodatków
858	4.054	771.542 zł	836	3.938	759.803 zł

Dane Urzędu Miejskiego w Kluczborku.

W latach 2011-2012 Urząd Miejski w Kluczborku wypłacił odpowiednio 4.054 i 3.938 dodatków mieszkaniowych na łączną kwotę: w 2011 r. – 771.542 zł, a w 2012 r. – 759.803 zł. Należy zaznaczyć iż od stycznia 2014 roku przy dodatku mieszkaniowym zostanie wprowadzone świadczenie w formie dodatku energetycznego dla odbiorcy wrażliwego.

Organizowanie placówek całodobowej opieki nie jest zadaniem samorządu gminnego, tym niemniej to pracownicy OPS-u kwalifikują i kierują za pośrednictwem właściwego Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie mieszkańców z terenu gminy do DPS-ów. W latach 2010-2012 Ośrodek Pomocy Społecznej w Kluczborku skierował do Domów Pomocy Społecznej w sumie 48 osób (w 2010 r. – 22 osób, w 2011 r. – 12 osób, a w 2012 r. – 12 osób). Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Liczba osób skierowanych przez OPS do Domów Pomocy Społecznej w latach 2010-2012, za które ponoszono odpłatność

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Kluczborku.

Do DPS-ów trafiają osoby wymagające całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, które nie są w stanie samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, a nie można im zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych. Osobę taką kieruje się do domu pomocy społecznej odpowiedniego typu, zlokalizowanego jak najbliżej miejsca zamieszkania, po uzyskaniu zgody tej osoby lub jej przedstawiciela ustawowego. Zarówno dla zainteresowanej osoby, jak i dla całego systemu, skierowanie do domu pomocy społecznej jest zawsze ostatecznością, gdyż powoduje izolację osoby od jej naturalnego środowiska. Nie bez znaczenia są również koszty pobytu w DPS. Odpłatność gminy Kluczbork za pobyt osób w DPS stale rosną i wyniosły odpowiednio w 2010 roku 674.116 zł, w 2011 r. gmina zapłaciła 753.601 zł., natomiast rok później – 715.796 zł. Jeżeli chodzi o koszty w 2012 rok, to należy zaznaczyć, że ograniczonych środków odpłatność za grudzień 2012 roku uregulowano w styczniu 2013 roku.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Kluczborku od września 2010 roku jest realizatorem pomocy materialnej dla uczniów o charakterze socjalnym, tj. stypendiów i zasiłków szkolnych. Ośrodek wypłacił łącznie świadczenia w 2010 r. dla 207 osób, w 2011 r. dla 275 osób, a w 2012 r. dla 297 osób. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Liczba osób korzystających z pomocy materialnej dla uczniów w latach 2010-2012 oraz kwota świadczeń.

	2010	2011	2012
Liczba osób	207	275	297
Kwota świadczeń	79.367 zł	178.053 zł	192.339 zł

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Kluczborku.

Pomoc materialna jest udzielana uczniom szkół publicznych i niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych dla młodzieży i dla dorosłych oraz słuchaczom publicznych kolegiów nauczycielskich, nauczycielskich kolegiów języków obcych i kolegiów pracowników służb społecznych. Przyznanie pomocy ma na celu zmniejszenia różnic w dostępie do edukacji, umożliwienia pokonywania barier dostępu do edukacji wynikających z trudnej sytuacji materialnej ucznia, a także wspierania edukacji uczniów zdolnych. Pomoc przysługuje po zweryfikowaniu sytuacji materialnej, a kryterium uprawniającym do przyznania pomocy jest kryterium ustawy o pomocy społecznej, tj. dochód posiadany na osobę w rodzinie nie może przekroczyć kwoty 456 zł. Wzrost liczby osób i kwoty świadczeń w latach wynika z stałego wzrostu liczby rodzin uprawnionych do świadczeń.

2.4. KWESTIA DZIECKA

Polityka społeczna zajmuje się dziećmi jako grupą wymagającą szczególnej troski i ochrony. Działalność na rzecz dzieci polega przede wszystkim na ochronie ich praw, wyrównywaniu szans życiowych poprzez ułatwienie dostępu do oświaty, służby zdrowia, wypoczynku oraz asekurowaniu w obliczu ryzyka życiowego.

System opieki nad dziećmi potrzebującymi wsparcia organizują instytucje państwowe, samorządy, organizacje pozarządowe. Na system ten składają się:

- domy pomocy społecznej dla dzieci specjalnej troski,
- pogotowia opiekuńcze,
- placówki opiekuńczo wychowawcze tj. domy dziecka,
- ośrodki szkolno-wychowawcze dla dzieci i młodzieży,
- ogniska wychowawcze,
- placówki środowiskowe zapobiegające niedostosowaniu społecznemu i osamotnieniu dzieci i młodzieży oraz zapewniające pomoc rodzicom mającym trudności w wychowaniu dzieci,
- wioski dziecięce,
- ośrodki adopcyjno-opiekuńcze,
- rodziny zastępcze,
- rodzinne domy dziecka,
- młodzieżowe ośrodki wychowawcze.

Wszystkie te placówki wyrównują szanse dzieci i młodzieży, niemniej dziecko, dla pełnego i harmonijnego rozwoju swojej osobowości, powinno wychowywać się w środowisku rodzinnym, w atmosferze szczęścia, miłości i zrozumienia.

W celu uzyskania informacji o problemach dzieci i młodzieży w lokalnym systemie kształcenia i wychowania zostały rozesłane do szkół gminy ankiety. Pozwoliły one zdiagnozować środowisko szkolne pod kątem występowania zachowań o cechach patologii społecznej wśród uczniów oraz uzyskać informacje o działaniach opiekuńczo-wychowawczych, profilaktycznych i leczniczych prowadzonych wśród dzieci i młodzieży. W sumie do badania przedłożono dwanaście ankiet: sześć za szkół podstawowych (w tym trzy z oddziałem przedszkolnym), cztery z gimnazjów, jedną

z zespołu szkół ponadgimnazjalnych i jedną ze specjalistycznego ośrodka szkolno-wychowawczego. W materiale badawczym respondenci oceniali głównie pozycję dzieci i młodzieży w środowisku lokalnym.

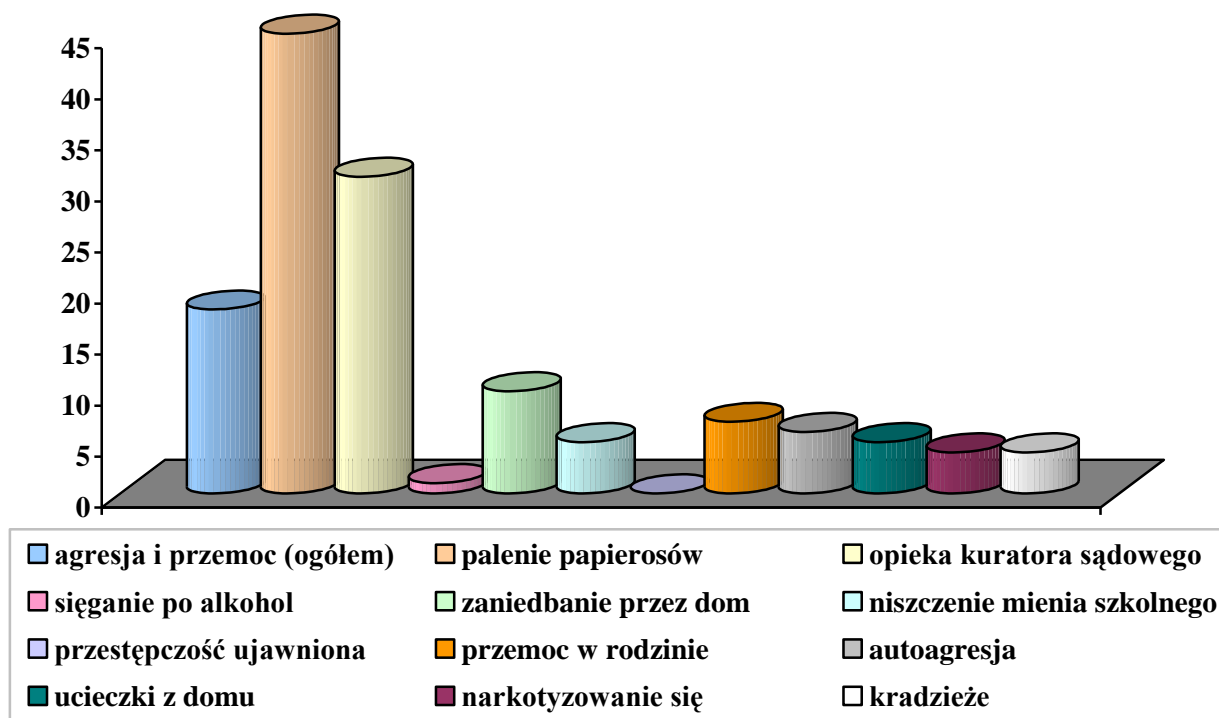
Poniższa tabela i wykres zawierają informacje na temat zdiagnozowanych w środowisku szkolnym i w domu rodzinnym problemów społecznych.

Problemy występujące w środowisku dzieci i młodzieży szkolnej z terenu gminy

Lp.	Cechy patologii społecznej	Obecność poszczególnych cech		
		występuje (liczba szkół)	liczba ujawnionych przypadków	nie występuje
1	Alkoholizowanie się	1	1	11
2	Narkotyzowanie się	2	4	10
3	Palenie papierosów	6	45	6
4	Ucieczki z domu	3	5	9
5	Kradzieże	2	4	10
6	Agresja i przemoc, w tym: poniżanie, zastraszanie, znęcanie się, bicie, wymuszanie pieniędzy, zmuszanie do palenia papierosów	6	18	6
7	Autoagresja	3	6	9
8	Przestępczość ujawniona	0	0	12
9	Niszczenie mienia szkolnego	2	5	10
10	Udział w grupach negatywnych	0	0	12
11	Opieka kuratora sądowego	4	31	8
12	Przemoc w rodzinie	3	7	9
13	Zaniedbanie przez dom	6	10	6
14	Wykorzystywanie seksualne	1	1	11

Badania własne OPS Kluczbork.

Najczęściej występujące problemy w środowisku dzieci i młodzieży szkolnej (liczba szkół, w których stwierdzono dany problem, oraz liczba ujawnionych przypadków)

Badania własne OPS Kluczbork

Wskazując najistotniejsze kwestie, pedagodzy korzystali z zamkniętego zestawu kategorii, mając do wyboru 14 zmiennych. Stwierdzając obecność poszczególnych cech, podawali jednocześnie liczbę występujących przypadków. Do problemów społecznych najczęściej występujących na terenie szkoły i w domu rodzinnym uczniów zaliczyli: sięganie po środki uzależniające (papierosy, alkohol, narkotyki), potrzebę sprawowania opieki przez kuratora sądowego, stosowanie agresji i przemocy w grupie rówieśniczej, zaniedbanie przez dom, niszczenie mienia szkolnego, przemoc w rodzinie oraz ucieczki z domu.

Zasoby i oferta szkolna

Co najmniej 12 ankietowanych szkół zapewnia dostęp do Internetu, wszystkie umożliwiają korzystanie z sali gimnastycznej, a 11 prowadzi dożywianie uczniów. W dwóch placówkach (Publiczna Szkoła Podstawowa nr 5 i Publiczne Gimnazjum nr 5 w Kluczborku) funkcjonują klasy integracyjne. Dwanaście szkół zatrudnia pedagoga, sześć psychologa, dziewięć pielęgniarkę, cztery logopedę a cztery doradcę zawodowego.

Wszystkie placówki oferują zajęcia dodatkowe (m.in. różnorodne tematycznie koła zainteresowań, zajęcia sportowe i artystyczne), a dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi zajęcia wyrównawcze, korekcyjno-kompensacyjne, logopedyczne, socjoterapeutyczne, terapie pedagogiczne, zajęcia rewalidacyjne i rehabilitacyjne.

Problemy uczniów i szkoły w pytaniach otwartych

Określając problemy uczniów w pytaniach otwartych, ankietowani wskazywali głównie na trudną sytuację materialno-bytową rodzin i ich ubożenie, powodowane bezrobociem i niskimi dochodami, co prowadzi do emigracji zarobkowej jednego z rodziców, a to z kolei do problemów związanych z funkcjonowaniem rodziny i dziecka. Ponadto badani wskazywali na dysfunkcje występujące w domu odnoszące się do zaniedbania dzieci powodujące opuszczanie zajęć edukacyjnych czy obniżona motywacja do nabywania wiedzy, sięganie przez uczniów po środki uzależniające oraz częste przypadki agresji słownej i fizycznej zarówno w domu, jak i w środowisku rówieśniczym. Jako problem szkoły, jedna z wiejskich szkół podstawowych wskazała brak nadzoru terenu przyszkolnego w czasie wolnym od zajęć prowadzi do jego dewastacji.

Działania profilaktyczne i naprawcze do podjęcia

Określając działania profilaktyczne i naprawcze konieczne do przeprowadzenia na terenie szkoły badani podkreślali potrzebę wzmocnienia roli wychowawczej rodziny, poczucia własnej wartości uczniów i ich odpowiedzialności, kontynuowania profilaktyki pierwszorzędowej poprzez profilaktykę w zakresie uzależnień, przemocy i agresji oraz pogadanki i warsztaty profilaktyczne dla uczniów, rodziców i nauczycieli. Większa część ankietowanych zaznaczała, że realizowane programy profilaktyczne i wychowawcze są na bieżąco dostosowywane do potrzeb. Dużą zasługą w rozwijaniu oferty profilaktycznej wynika z udziału szkół w programach finansowanych przez Gminną Komisję do spraw Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Kluczborku.

Bezpieczeństwo w gminie

Według dwóch ankietowanych na terenie gminy są rejony wymagające szczególnej interwencji ze względu na sytuację dziecka. Do takich miejsc zaliczono w Kluczborku: staw Kościuszki, okolice szkół w dni wolne od zajęć, park miejski, okolice ul. Wołczyńskiej. Na terenach wiejskich w miejscowości Kujakowice Górne okolice dyskoteki „Check Point”, a w Bogacicy miejscowy sklep spożywczy, w którym można kupić alkohol i teren za sklepem, gdzie alkohol spożywają dorośli.

Potrzeby dzieci i młodzieży

Analizując potrzeby dzieci i młodzieży, ankietowani wskazywali głównie na konieczność zapewnienia szerszego dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego. Zwracali również uwagę na konieczność poszerzenia oferty zajęć sportowych, aby wypełnić czas wolny, a także zwiększenia liczby miejsc, w których dzieci mogłyby bezpiecznie spędzać czas wolny. Ponadto uznali za niezbędne zwiększenie działań profilaktycznych w obszarach uzależnień oraz agresji i przemocy.

Możliwości przyczynienia się przez szkoły do poprawy sytuacji dziecka

Zastanawiając się nad tym, w jaki sposób szkoła może się przyczynić do poprawy sytuacji dziecka, pedagodzy wskazywali m.in. na możliwość organizowania zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych, rozwijających zdolności i zainteresowania uczniów oraz poprawiających ich sprawność fizyczną. Deklarowali zapewnienie opieki po lekcjach podczas zajęć świetlicowych i doposażenie szkoły oraz pozyskiwanie środków na realizację tych zamierzeń z projektów edukacyjnych finansowanych przez Unię Europejską. Wychowawcy mają za zadanie motywować uczniów do większego zainteresowania się życiem szkoły oraz wsparcia rodziców w sprawach wychowawczych. Zapowiadali gotowość kontynuowania lub inicjowania szkolnych programów profilaktycznych, wychowawczych i integracyjnych (np. „Stop agresji i przemocy”, „Zachowaj trzeźwy umysł”, „Trzymaj formę”, „Razem bezpieczniej”, „Jeżdżę z głową”, „Znajdź właściwe rozwiązanie”, „Cebrprzemoc”) oraz rozszerzenia czy podejmowanie dalszej współpracy z instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz dziecka

i rodziny, m.in. w celu wczesnego zdiagnozowania problemów i objęcia dziecka pomocą psychologiczną. Poza tym przedstawiciele niektórych szkół zgłaszali możliwość poszerzenia oferty edukacyjnej, prowadzenie akcji charytatywnych czy ekologicznych ale także spartakiad rodzinnych oraz wyjścia do zakładów pracy w celu poznania ofert lokalnego rynku pracy.

2.4.1. SYTUACJA DZIECKA I RODZINY W PERSPEKTYWIE PORADNI PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNEJ I ZESPOŁU KURATORSKIEJ SŁUŻBY SĄDOWEJ SĄDU REJONOWEGO

Informacji o sytuacji dziecka w środowisku lokalnym dostarczają również działające na danym terenie Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna i Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej Sądu Rejonowego.

W roku szkolnym 2012/2013 pracownicy Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Kluczborku objęli różnymi formami pomocy dzieci i uczniów z powiatu kluczborskiego (Poradnia nie prowadzi rejestru dzieci i młodzieży w rozbiciu na gminy). Dane szczegółowe na temat rodzajów udzielenia wsparcia przedstawia poniższa tabela.

Liczba dzieci i uczniów z powiatu kluczborskiego objętych pomocą przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną w Kluczborku w roku szkolnym 2012/2013

Lp.	Rodzaj świadczonej pomocy	Liczba uczestników
1.	Diagnoza: psychologiczna, pedagogiczna, logopedyczna	1293 dzieci i młodzieży
2.	Terapia rodzin	5 rodzin
3.	Pomoc udzielona bezpośrednio dzieciom i młodzieży (terapię psychologiczne, pedagogiczne, logopedyczne)	374 dzieci i młodzieży
4.	Zajęcia grupowe aktywizujące do wyboru kierunku kształcenia i zawodu	923 uczniów gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych
5.	Inne (np. badania kontrolne, informacja z badań, interwencje w kryzysie)	347 dzieci i młodzieży
6.	Grupowe zajęcia dla dzieci i młodzieży	2169 dzieci i młodzieży
7.	Diagnoza związana z wyborem kierunku kształcenia i zawodu oraz planowaniem kształcenia i kariery zawodowej	6 dzieci i młodzieży
8.	Badania przesiewowe słuchu w ramach programu „Słyszę”	80 dzieci
9.	Uczniowie, którym wydano orzeczenia, m.in. o potrzebie kształcenia specjalnego oraz indywidualnego nauczania	145 dzieci i młodzieży

Dane Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Kluczborku.

Zgodnie z ustawą z dnia 27 lipca 2001 roku o kuratorach sądowych, kurator sądowy jest organem wykonawczym sądu i realizuje zadania o charakterze wychowawczo-resocjalizacyjnym, diagnostycznym, profilaktycznym i kontrolnym związane z wykonywaniem orzeczeń sądu. Działania pomocowe realizowane przez kuratorów wynikają ze wskazań sądu opartych na art. 100 Kodeksu rodzinnego. Pomoc ta ma charakter niematerialny i dotyczy umożliwienia właściwego wykonywania władzy rodzicielskiej.

Według danych Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej ds. Rodzinnych i Nieletnich Sądu Rejonowego w Kluczborku, w 2012 roku na terenie gminy Kluczbork nadzorem kuratora rodzinnego w związku z ograniczeniem władzy rodzicielskiej objęto 11 rodzin a w tym 18 nieletnich, wobec których zastosowano środek wychowawczy w postaci nadzoru kuratora. Natomiast na terenie powiatu Kluczbork nadzorem kuratora rodzinnego w związku z ograniczeniem władzy rodzicielskiej objęto 73 rodziny, w tym 139 dzieci, a nadzór nad osobami nieletnimi obejmował 35 spraw.

2.5. KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH

Statystyki dotyczące bezrobocia w znacznym stopniu zniekształcają obraz zjawiska ze względu na duży stopień tzw. bezrobocia utajonego oraz powszechności „pracy na czarno”. Bezrobocie powoduje, iż standard życia wielu ludzi stale się obniża i rozszerza się obszar patologii społecznej.

Bezrobotnym, zgodnie z definicją ustawową, jest osoba pozostająca bez pracy, ale jednocześnie zdolna i gotowa do jej podjęcia w pełnym wymiarze czasu. Bezrobocie, przyczyniając się do zubożenia materialnego, w bezpośredni sposób wpływa na poziom życia rodzin, wywierając negatywne skutki, zwłaszcza w postaci:

- dezintegracji rodziny,
- zmniejszenia siły wsparcia emocjonalnego i solidarności pomiędzy członkami rodziny,
- zwiększenia ryzyka zaistnienia patologii życia społecznego.

Długookresowe bezrobocie ma wpływ na ekonomiczną i psychospołeczną sferę życia człowieka bezrobotnego oraz jego rodzinę. Jednym z pierwszych skutków utraty pracy jest obniżenie standardu życia rodziny, także wtedy, gdy otrzymywane są świadczenia kompensujące płacę. Sytuacja materialna osób dotkniętych bezrobociem zależy od ich standardu życia w czasie trwania zatrudnienia, a zwłaszcza od posiadanych dóbr trwałego użytku, oszczędności i długów.

Duże znaczenie ma poziom, od którego zaczyna się proces degradacji ekonomicznej i społecznej. W najbardziej dramatycznej sytuacji są rodziny świadczeniobiorców pomocy społecznej, które od dawna korzystały z systemu wsparcia socjalnego z powodu, np. niskich dochodów, wielodzietności, inwalidztwa. Trudności finansowe w takich rodzinach prowadzą do drastycznych ograniczeń wydatków nawet na podstawowe potrzeby bytowe.

Problem bezrobocia dotyczy nie tylko osoby nim dotkniętej, lecz także całej rodziny. Pogorszenie stanu funkcjonowania rodziny jest proporcjonalne do okresu pozostawania bez pracy, co przejawia się problemami opiekuńczo-wychowawczymi, przemocą czy zanikiem autorytetu rodzicielskiego. Może także prowadzić do rozpadu

rodziny. W tych okolicznościach pojawia się również groźba przyjmowania przez dzieci negatywnych wzorów osobowych, a w konsekwencji dziedziczenia statusu bezrobotnego.

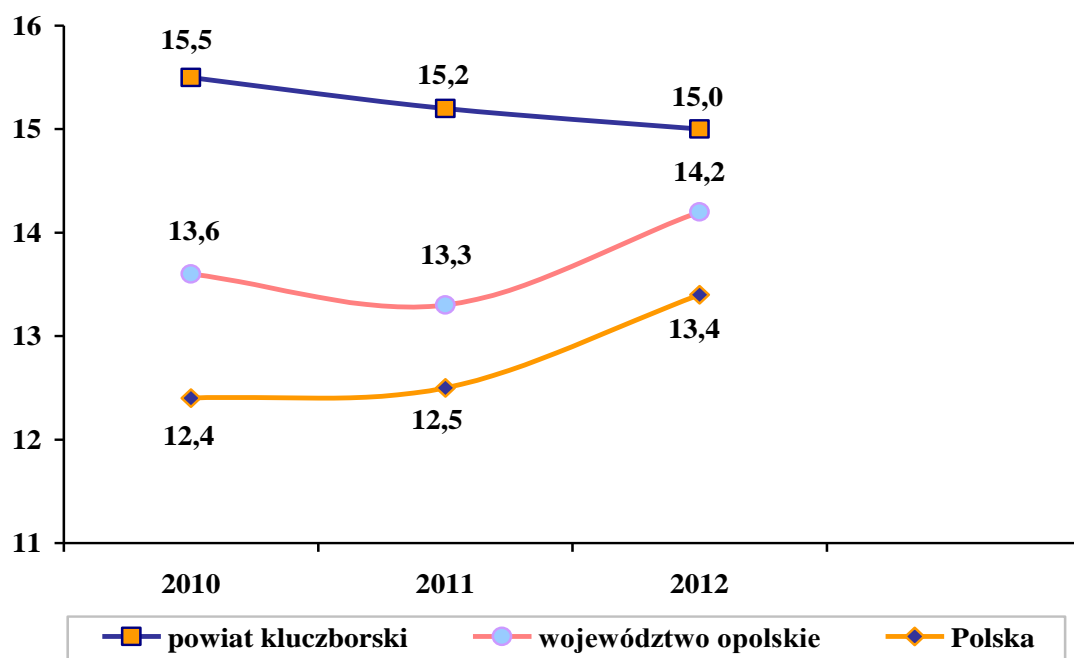
Wzrost liczby bezrobotnych świadczeniobiorców powoduje przyrost ilości zadań z zakresu pomocy społecznej oraz zwiększenie puli wydatków na udzielanie pomocy. Sytuacja taka wymusza również konieczność dostosowania dotychczasowych form działania do nowych potrzeb. Ponieważ możliwości budżetu państwa i samorządu lokalnego są ograniczone, podstawowego znaczenia w pomocy w wychodzeniu z bezrobocia nabiera praca socjalna, która przyjmuje zróżnicowane formy.

Praca socjalna prowadzona przez pracowników socjalnych, to między innymi pomoc w planowaniu nowych koncepcji życia zawodowego, rozbudzanie motywacji do działania ukierunkowanego na zatrudnienie oraz technika kontraktu socjalnego, która pozwala na uzależnienie pomocy – formy, wysokości i okresu wypłacania świadczenia – od aktywności bezrobotnego i jego rodziny.

Niepokojący jest wpływ bezrobocia na zachowania patologiczne. Szczególnie niebezpiecznym zjawiskiem staje się przemoc w rodzinie. Długie pozostawanie bez pracy stymuluje procesy dezintegracji życia rodzinnego. Przymusowa bezczynność zawodowa i nieuregulowany tryb życia, wywołują zachowania dewiacyjne, skierowane na rodzinę i lokalne środowisko społeczne. Negatywne emocje związane z sytuacją bezrobocia przenoszone są na najbliższych – ofiarami przemocy i złego traktowania są najczęściej kobiety i dzieci. Długotrwałe bezrobocie, z jego negatywnymi konsekwencjami psychospołecznymi, wymaga stosowania odpowiednich form oddziaływań.

Poniższy wykres przedstawia stopę bezrobocia w powiecie kluczborskim, województwie opolskim i kraju w latach 2010-2012.

Stopa bezrobocia w kraju, województwie i powiecie w latach 2010-2012

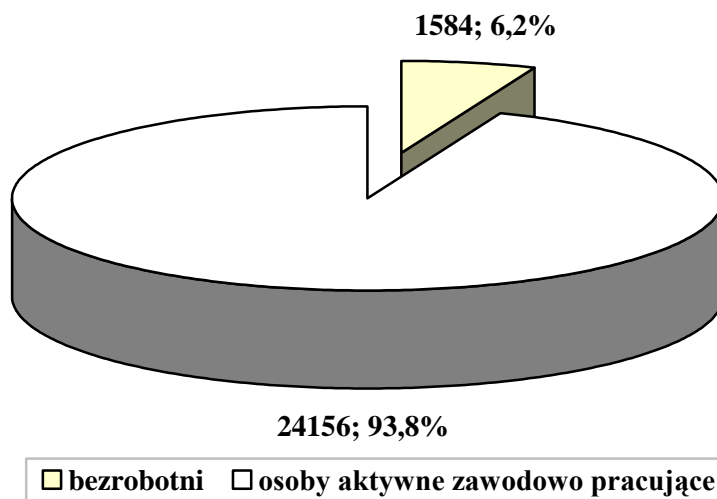
Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Stopa bezrobocia to procentowy udział liczby bezrobotnych w liczbie cywilnej ludności aktywnej zawodowo, ale bez osób odbywających czynną służbę wojskową oraz pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego. Analizując powyższy wykres, należy stwierdzić, iż w latach 2010-2012 powiat kluczborski charakteryzował się zdecydowanie wyższą, w stosunku do województwa opolskiego i kraju, stopą bezrobocia. Powiat kluczborski odbiega od kraju i województwa, gdyż stopa bezrobocia bardzo wolno spada, natomiast w skali całego kraju i województwa mamy do czynienia z powolnym zwiększaniem się stopy bezrobocia. Mimo tendencji wzrostowej stopa bezrobocia w województwie i w kraju jest niższa niż w powiecie kluczborskim.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Kluczborku na dzień 31 grudnia 2012 roku w gminie Kluczbork pozostawało zarejestrowanych 1.584 bezrobotnych, tj. o 72 osoby mniej w porównaniu z końcem roku poprzedniego. Wśród bezrobotnych większą liczebnie grupą były kobiety, które stanowiły 59% ogółu bezrobotnych w gminie (935 osoby). W 2012 roku 793 osoby bezrobotne miały prawo do zasiłku dla bezrobotnych, który pobierały średnio przez cztery miesiące. Należy dodać, że poziom

bezrobocia odnotowany w statystykach instytucji rynku pracy może być różny od rzeczywistej liczby informującej o osobach pozostających bez pracy.

Bezrobotni i osoby aktywne zawodowo pracujące w gminie z końcem 2012 roku

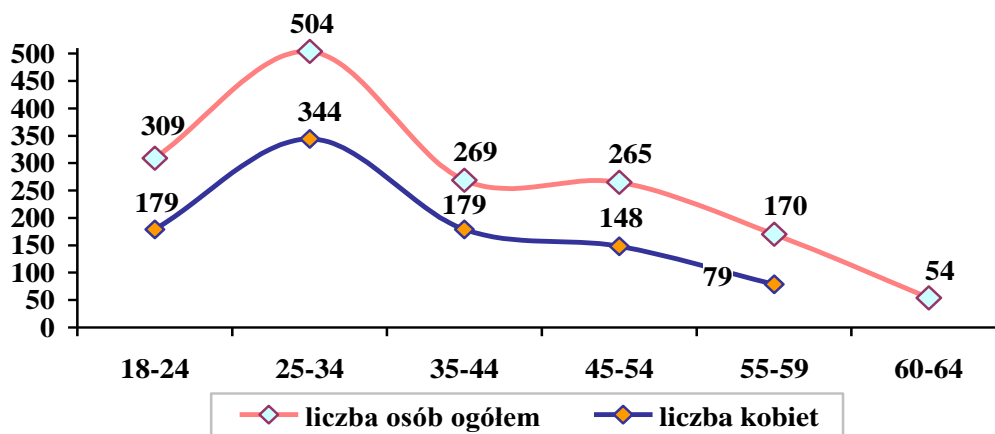

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Kluczborku.

Spośród 24.156 osób z terenu gminy Kluczbork będących w wieku produkcyjnym z końcem 2012 roku 5,2% pozostawało bez zatrudnienia.

Dla scharakteryzowania zjawiska bezrobocia w gminie niezwykle ważna jest analiza danych dotyczących podziału bezrobotnych według wieku, czasu pozostawania bez pracy, stażu pracy i wykształcenia. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawiają poniższe wykresy.

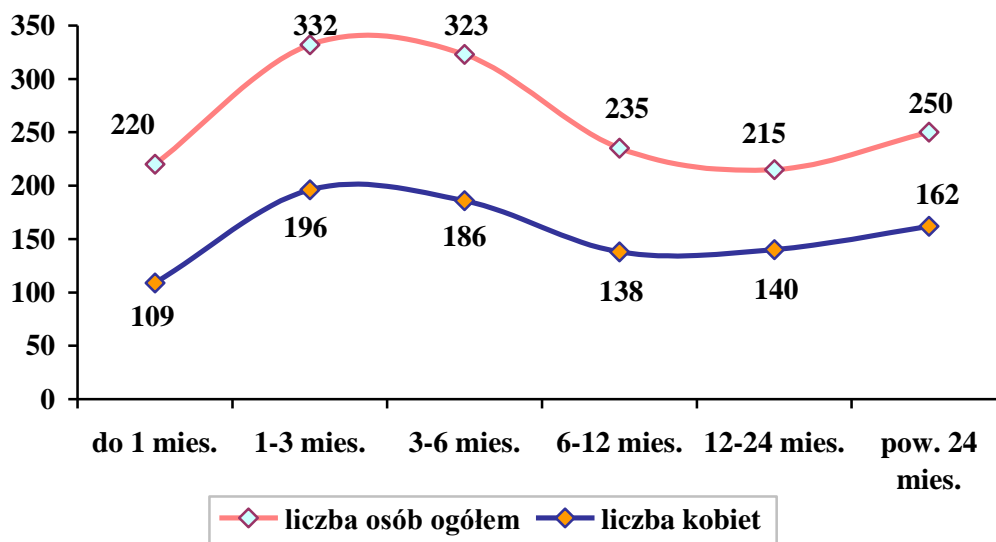
Bezrobotni z terenu gminy według wieku z końcem 2012 roku

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Kluczborku.

Z końcem 2012 roku w grupie bezrobotnych najczęściej było ludzi młodych, często nieposiadających wcześniejszych doświadczeń zawodowych. Było to porównywalne z sytuacją w kraju. Niepokój budziła również liczna grupa osób, które przekroczyły 45. rok życia. Osobom pozostającym jeszcze w wieku produkcyjnym, ale już niemobilnym, zdecydowanie trudniej znaleźć pracę i zdobyć nowe kwalifikacje zawodowe. Największy udział kobiet wśród ogółu bezrobotnych zarejestrowano w przedziałach wiekowych 18-24 lata (57,9%), 25-34 lata (68,2%) oraz 35-44 lata (66,5%).

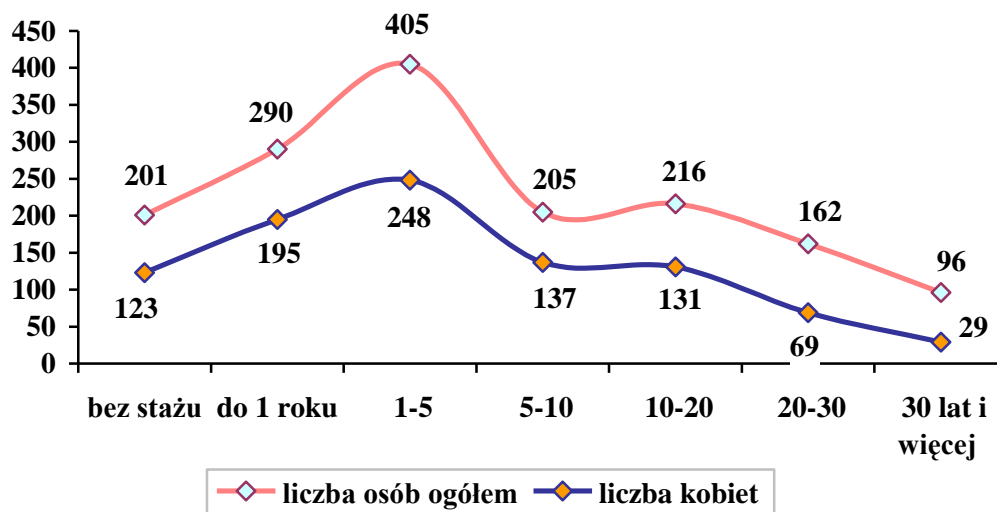
Bezrobotni z terenu gminy według czasu pozostawania bez pracy z końcem 2012 roku

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Kluczborku.

Powrót do pracy jest tym trudniejszy, im dłuższy jest okres pozostawania poza zatrudnieniem, co wyraźnie widać na powyższym zestawieniu. Brak pracy może powodować nieodwracalne szkody nie tylko ekonomiczne, ale przede wszystkim społeczne, łącznie z daleko idącą demoralizacją i wykluczeniem osób pozostających bez zatrudnienia. Najliczniejszą grupę osób pozostających bez pracy w powiecie i gminie, stanowiły osoby niepracujące od 1 do 3 miesięcy a drugą liczebnie grupę stanowiły osoby niepracujące przez okres od 3 do 6 miesięcy. Ważne w ich przypadku są: nowe miejsca pracy i poradnictwo zawodowe.

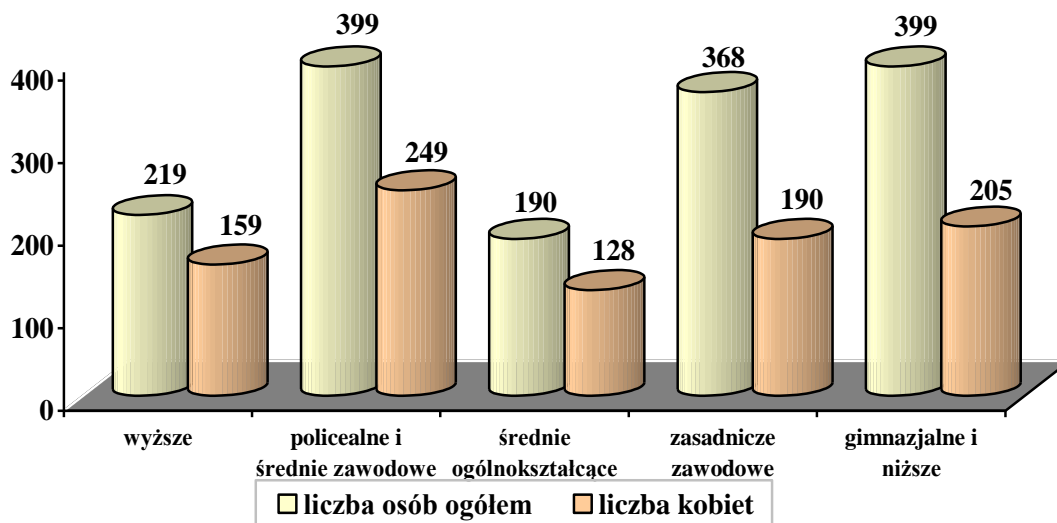
Bezrobotni z terenu gminy według stażu pracy z końcem 2012 roku

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Kluczborku.

Staż pracy warunkujący zdobycie doświadczenia zawodowego teoretycznie powinien być cechą niezwykle pożądaną przez pracodawców. Z końcem 2012 roku najliczniejsze grupy bezrobotnych w gminie stanowiły osoby bez stażu pracy oraz ze stażem od roku do 5 lat. W programach aktywizujących osoby bezrobotne należy zatem zwrócić szczególną uwagę na absolwentów, by mieli możliwość podjęcia pierwszej pracy oraz osoby z kilkuletnim stażem pracy, by mogli zwiększać swoje doświadczenie zawodowe.

Bezrobotni z terenu gminy według wykształcenia z końcem 2012 roku

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Kluczborku.

Z końcem 2012 roku zdecydowanie lepszą sytuację na lokalnym rynku pracy posiadały osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym i wyższym; tych w rejestrach bezrobotnych figurowało najmniej. Problem bezrobocia w największym stopniu osiągał osób z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym, gimnazjalnym i niższym oraz zasadniczym zawodowym. Zestawiając ten fakt z sytuacją na rynku pracy, należy nadal zachęcać młodzież do zdobywania wykształcenia, ale zgodnego z aktualnymi potrzebami rynku pracy. Natomiast w przypadku osób już bezrobotnych szczególny nacisk należy położyć na szkolenia, doksztalcenie i zmianę kwalifikacji zawodowych.

2.6. KWESTIA UZALEŻNIEŃ

Problemy wynikające z picia alkoholu i zażywania narkotyków stanowią obecnie jedną z poważniejszych kwestii społecznych. Zjawisko to ma istotny wpływ zarówno na poczucie bezpieczeństwa społecznego (wzrasta liczba nieletnich nietrzeźwych sprawców przestępstw, ale również nieletnich nietrzeźwych ofiar), jak również ogólny stan zdrowia populacji, zdolność do konkurencji na coraz bardziej wymagającym rynku pracy, a także na relacje interpersonalne z rówieśnikami i środowiskiem rodzinnym.

Liczba osób uzależnionych od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych jest trudna do ustalenia. Z jednej strony możemy się opierać na danych szacunkowych ustalonych dla populacji, m.in. przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, które prezentuje poniższe zestawienie, z drugiej na danych przedstawianych przez poszczególne instytucje podejmujące kwestie uzależnień w swej działalności statutowej.

Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych

		W Polsce 38,6 mln	W mieście 100 tys. mieszk.	W mieście 25 tys. mieszk.	W gminie 10 tys. mieszk.
Liczba osób uzależnionych od alkoholu	ok. 2% populacji	ok. 800 tys.	ok. 2.000 osób	ok. 500 osób	ok. 200 osób
Dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika (współmałżonkowie, rodzice)	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4.000 osób	ok. 1.000 osób	ok. 400 osób
Dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4.000 osób	ok. 1.000 osób	ok. 400 osób
Osoby pijące szkodliwie	5-7% populacji	2-2,5 mln	5.000-7.000 osób	1.250-1.750 osób	ok. 500-700 osób
Ofiary przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym	2/3 osób dorosłych oraz 2/3 dzieci z tych rodzin	razem ok. 2 mln osób: dorosłych i dzieci	ok. 5.300 osób: dorosłych i dzieci	ok. 1.330 osób: dorosłych i dzieci	ok. 530 osób: dorosłych i dzieci

Dane szacunkowe Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Definiując problem alkoholizmu, przyjmuje się, że jest to całokształt problemów związanych z używaniem napojów alkoholowych. Rozumie się przez to zarówno

upośledzenie decyzji dotyczących rozpoczynania picia alkoholu, jak i polegających na niemożności przerwania picia alkoholu. Problem alkoholizmu rozpatrywany jest w dwóch płaszczyznach:

- jako choroba alkoholowa (utrata kontroli picia, niemożność utrzymania się w abstynencji);
- jako zagadnienie spożycia napojów alkoholowych i akceptowanych przez społeczeństwo wzorów picia, co stwarza konieczność poszukiwania alkoholu.

Rozmiary zjawiska uzależnień odnotowane w oficjalnych statystykach różnią się od faktycznego stanu. Najlepiej widać to w sferze odczuć społecznych mieszkańców, którzy bardzo często wskazują na uzależnienia jako poważny problem społeczny. Spośród 885 rodzin objętych pomocą społeczną przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Kluczborku w 2012 roku, 25 rodzin liczących 53 osoby swą trudną sytuację życiową uzasadniało problemem alkoholowym. W analizowanym roku z tytułu narkomanii miejscowy Ośrodek świadczył pomoc 2 osobom w 2 rodzinach, co jednak nie może być odzwierciedleniem pełnej skali występowania tego zjawiska.

Aby eliminować niekorzystny wpływ uzależnień na społeczność gminy, konieczne jest prowadzenie działań o charakterze profilaktycznym oraz różnych form promocji zdrowego stylu życia. Ważną rolę odgrywa w tym procesie uchwalany corocznie przez Radę Miejską gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Do głównych zadań wynikających z ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, które skonkretyzowano w gminnym programie na rok 2012, należy:

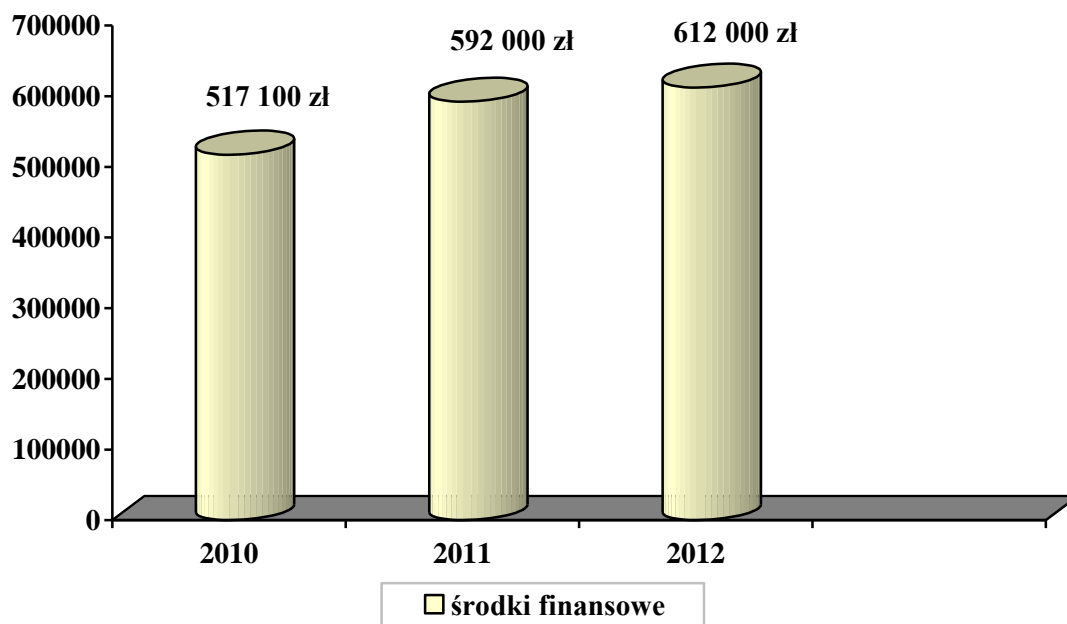
- zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu,
- udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie,
- prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomani, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych,

- wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych,
- wspieranie Centrów Integracji Społecznej,

Ważną rolę w procesie przeciwdziałania uzależnieniom odgrywają również działania podejmowane przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Kluczborku w ramach przysługujących jej uprawnień. W 2012 roku Komisja rozpatrzyła 114 wniosków dotyczących skierowania na leczenie odwykowe osób uzależnionych, z czego w przypadku 5 osób wystąpiła do sądu z wnioskiem o przymusowe leczenie. Terapię odwykową podjęły 33 osoby.

Poniższy wykres przedstawia wielkość środków przeznaczonych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych w gminie Kluczbork w latach 2010-2012.

Środki finansowe służące rozwiązywaniu problemów uzależnień w latach 2010-2012

Dane Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Kluczborku.

Wielkość środków przeznaczonych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych w gminie Kluczbork w latach 2010-2012 zwiększała się z roku na rok.

2.6.1. UZALEŻNIENIA A PROBLEM PRZESTĘPCZOŚCI

Z diagnozy zjawiska uzależnień zamieszczonej w Gminnym Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na 2012 rok wynika, iż na terenie gminy Kluczbork w 2012 roku osoby nietrzeźwe spowodowały 29 wypadków drogowych i były sprawcami 18 kolizji. Ponadto odnotowano 238 przypadków prowadzenia pojazdów w stanie nietrzeźwości. W izbie zatrzymań przebywały 366 osób w tym 14 w wieku od 17-21 lat, będące pod wpływem alkoholu. Ogółem zatrzymano 25 osób małoletnich (do 18 r. ż.), znajdujących się w stanie nietrzeźwości, w tym 16 dziewcząt. Było to 17 uczniów gimnazjów i 8 uczniów szkół ponadgimnazjalnych.

Ogółem szacuje się że na terenie gminy Kluczbork, może być 765 osób uzależnionych, z czego 230 osób w 2012 roku przebywało w jednostkach leczenia odwykowego.

W ramach interwencji współpracy z innymi podmiotami działającymi na rzecz przeciwdziałania alkoholizmowi policjanci z KPP w Kluczborku skierowali do gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych 37 wniosków o leczenie uzależnionych.

Na terenie gminy Kluczbork realizowany był program „Pomóż mi” polegający na wspólnych wyjazdach dzielnicowych i pracowników socjalnych do rodzin borykających się problemem alkoholowym. W ramach wspomnianego programu kilka razy w miesiącu dzielnicowi wyjeżdżali na wspólne dyżury z pracownikami socjalnymi w teren. Osoby potrzebujące fachowej pomocy kierowane były również przez policjantów do Stowarzyszenia Abstynentów „Dziewięć sił” w Kluczborku, gdzie dyżury pełnili profesjonaliści z zakresu uzależnień od alkoholu i narkotyków.

Wyliczając główne uwarunkowania zjawiska uzależnień na terenie działania KPP w Kluczborku, policjanci zwracają uwagę szczególnie na: zaburzenia w normalnym funkcjonowaniu rodzin z uwagi na znaczną liczbę mieszkańców pracujących poza krajem, utrzymujące się bezrobocie, które szczególnie odczuwają ludzie młodzi, brak atrakcyjnych form zagospodarowania wolnego czasu, utrzymującą się dużą podaż alkoholu sprzedawanego poza kontrolą państwa po niskich cenach oraz dokonującą się zmianę modelu konsumpcji napojów alkoholowych wśród młodzieży i zwiększaniem się udziału w spożyciu wódki, a zmniejszaniem spożycia piwa. Bardzo niepokojącymi tendencjami zauważanymi wśród młodzieży, stało się zażywanie środków odurzających, w szczególności dopalaczy, które obok alkoholu stanowią kolejny atrybut tzw. „dobrej zabawy”.

2.6.2. UZALEŻNIENIA A PROBLEM PRZEMOCY.

Według szacunków Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wynika, że w ok. 80% rodzin, w których występuje uzależnienie jest stosowana przemoc partnera (męża) wobec partnerki (żony). Z innych badań wynika, że ok. 60% pacjentów leczenia odwykowego ma problem ze stosowaniem przemocy w rodzinie. Co czwarty ankietowany przyznał się do stosowania przemocy wobec swoich dzieci. Z materiałów wynika, że w co 5 polskiej rodzinie dochodzi do konfliktów z

powodu nadużywania alkoholu. Jednak określenie prawdziwego rozmiaru przemocy w rodzinie jest trudne. Skalę tego zjawiska można szacować zarówno na podstawie danych instytucji jak i badań. W ramach Ankiety lokalnej na temat najważniejszych problemów społecznych, zapytano respondentów: **Czy w rodzinach istnieje zjawisko przemocy domowej ?** Aż 64% ankietowanych przyznało, że zna takie przypadki, 27% słyszało o takich przypadkach, a tylko 9% nie zna takich przypadków. Wyniki te pokrywają się z badaniami ogólnopolskimi przeprowadzonymi na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, z których wynika, że niespełna dwie trzecie Polaków zna w swoim otoczeniu rodziny, o których słyszeli, że dochodzi w nich do różnych form przemocy. Kolejne badania wskazują na to, iż przyczyn przemocy może być wiele, że może ona występować we wszystkich warstwach społecznych, jednak czynnik ekonomiczny jest jednym z istotniejszych.

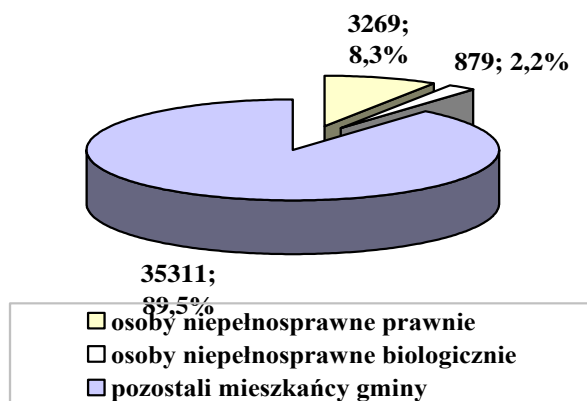
Pomoc i wsparcie w przypadku przemocy w rodzinie wymaga współpracy wielu służb i specjalistów. Organizacyjną formą tej współpracy jest Zespół Interdyscyplinarny. Zadaniem Zespołu jest kompleksowe praca z rodziną oraz monitorowanie sytuacji w rodzinach, w których dochodzi do przemocy. Zespół Interdyscyplinarny zajmuje się również przekazywaniem zebranych informacji na temat skali zjawiska przemocy w rodzinie. Do Zespołu Interdyscyplinarnego zgłoszono łącznie w 2012 roku 48 „Niebieskich Kart - A”. W 2012 roku odbyły się 33 spotkania Zespołu i powołano 26 grup roboczych, które zajmowały się konkretnymi przypadkami. Informacje o występowaniu przemocy pochodzą głównie z policji. W 2012 roku Komenda Powiatowa Policji w Kluczborku w ramach podejmowanych interwencji domowych, aż w 44 przypadkach zakończyła je wypełnieniem „Niebieskiej Karty - A”, którą następnie skierowała do OPS. Natomiast pozostałe 4 „Niebieskie Karty - A” wypełnili i zgłosili pracownicy socjalni.

2.7. KWESTIA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

W rozumieniu ustawy o pomocy społecznej niepełnosprawność oznacza stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy, powodujący trwałe lub okresowe utrudnienie, ograniczenie bądź uniemożliwienie samodzielnej egzystencji. Tymczasem obecnie niepełnosprawność jest również rozumiana jako wynik barier społecznych, ekonomicznych oraz fizycznych, jakie jednostka napotyka w środowisku zamieszkania. W związku z tym polityka społeczna powinna promować aktywne działania na wszystkich szczeblach życia społecznego oraz aktywnie wspierać wszelkie działania na rzecz równouprawnienia osób niepełnosprawnych, a także przeciwdziałać ich dyskryminacji i tworzyć mechanizmy wyrównujące szanse życiowe oraz warunki do korzystania z przysługujących im praw. Według ostatnich aktualnych danych Głównego Urzędu Statystycznego wynika, że wśród blisko 37 (36.925 na 31.12.2012 r.) tysięcznej populacji mieszkańców naszej gminy 4 148 to osoby niepełnosprawne. Analizę statystyczną dotyczącą gminy przedstawiono na danych z GUS z 2002 r. oraz na danych z lat 2010-2012 z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności. Z uwagi na to, że powyższe dane pochodzą z 2002 r. (dane szczegółowe dotyczące osób niepełnosprawnego ze spisu powszechnego z 2011 r. nie są dostępne) oraz dwojakość podmiotów orzekających (Zakład Ubezpieczeń Społecznych orzekający do celów rentowych, Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności orzekający do celów poza rentowych jak również Ministerstwo Obrony Narodowej orzekające o niezdolności do pracy), trudno jest ustalić ogólną liczbę osób niepełnosprawnych bez aktualnych danych z wszystkich źródeł. Dlatego na potrzeby zobrazowania kwestii niepełnosprawności w gminie wykorzystano dane historyczne, a w powiecie aktualne, ale z jednego źródła.

Poniższy wykres prezentuje udział osób niepełnosprawnych z terenu gminy Kluczbork w ogólnej liczbie mieszkańców w 2002 roku.

Osoby niepełnosprawne a ludność gminy w 2002 roku

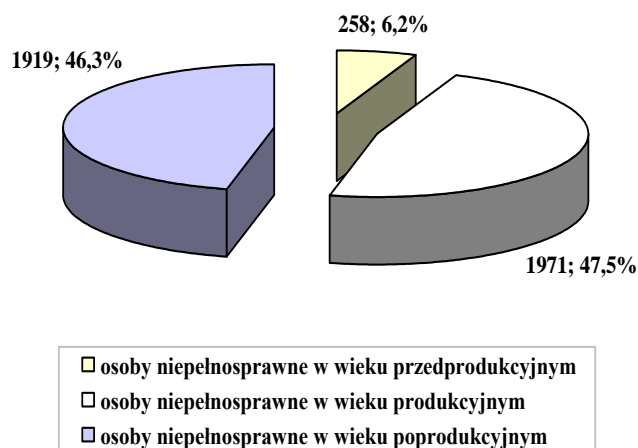
Dane Narodowego Spisu Powszechnego 2002.

W roku 2002 w gminie Kluczbork zamieszkiwało 4.148 osób niepełnosprawnych (w tym 1.934 mężczyzn i 2.214 kobiet), co stanowiło 10,5% ogółu mieszkańców gminy.

Niepełnosprawni są silnie zróżnicowaną grupą, nie tylko pod względem stopnia niepełnosprawności, ale także wieku, wykształcenia i źródła utrzymania. W skali całego kraju zdecydowana większość osób niepełnosprawnych – 84% – utrzymuje się głównie ze świadczeń społecznych: rent, emerytur i zasiłków. (W 2012 roku z powodu niepełnosprawności z pomocy społecznej w gminie Kluczbork skorzystało 298 rodzin, liczących 583 osób i była to czwarta, pod względem liczby beneficjentów, przyczyna udzielania wsparcia).

Poniższe wykresy przedstawiają podział osób niepełnosprawnych z terenu gminy Kluczbork według ekonomicznych grup wieku oraz strukturę ich wykształcenia w 2002 roku.

Osoby niepełnosprawne w gminie według ekonomicznych grup wieku w 2002 roku

Dane Narodowego Spisu Powszechnego 2002.

Ilość orzeczeń o niepełnosprawności wydanych w latach 2008-2010 w powiecie Kluczborskim, z wyszczególnieniem wieku, płci i aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych.

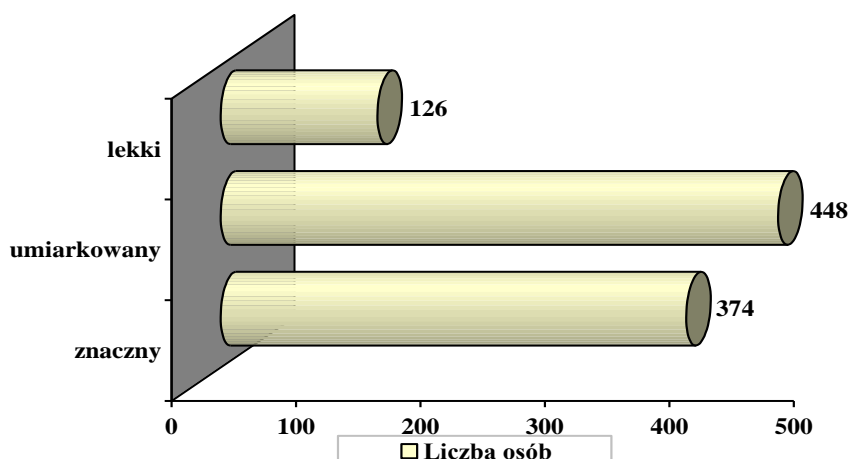
Rok	Ogółem	Wiek				Płeć		Zatrudnienie	
		16-25	26-40	41-60	Pow. 60	K	M	Tak	Nie
2008	1135	127	117	471	420	624	511	164	971
2009	945	78	98	411	358	468	477	174	771
2010	948	92	106	414	336	478	470	194	754

Dane z Powiatowego Zespołu do spraw Niepełnosprawności.

Zdecydowana większość osób którym ustalono stopień niepełnosprawności w latach 2008-2010, to osoby biernie zawodowo. Osób aktywnych zawodowo wśród osób niepełnosprawnych jest od 8 do 15 %. Nie ma wyraźnych różnic jeżeli rozpatrujemy płeć osób niepełnosprawnych, gdyż tylko w 2008 roku różnica oscylowała w okolicach 115 osób, a w pozostałych latach nie przekraczała 11 osób. Natomiast zdecydowanie zaznaczają się przedziały wiekowe, w których ilość osób otrzymujących orzeczenie o niepełnosprawności wyraźnie się zwiększa. Niepokojące jest, że w przedziale wiekowym między 41 a 60 r. ż. jest najwięcej osób z ustaloną niepełnosprawnością.

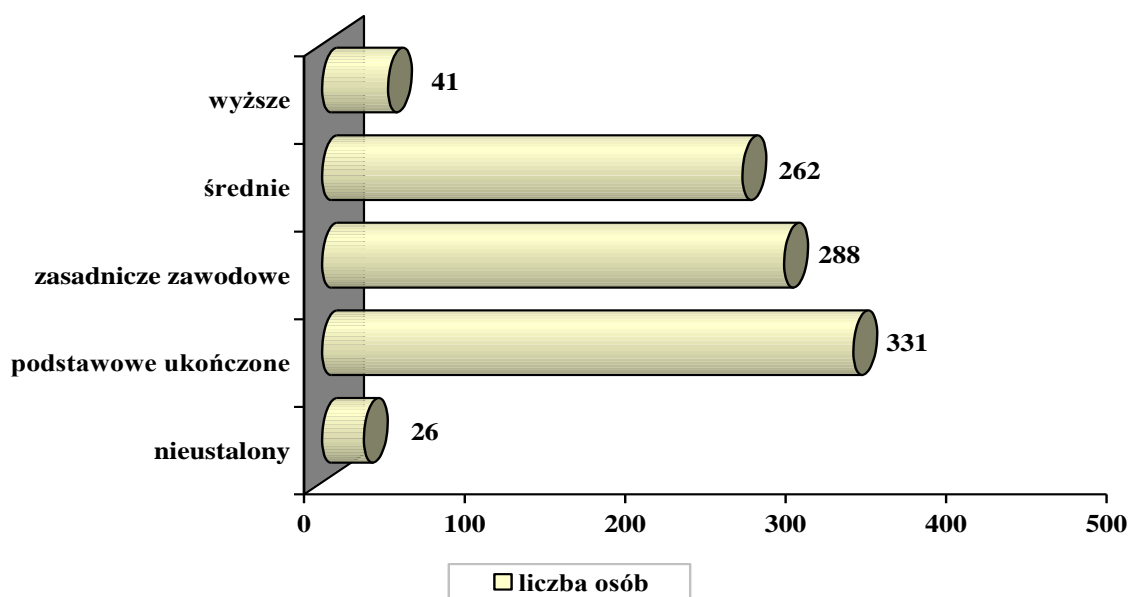
Ciekawe, w porównaniu z niską aktywności zawodową osób niepełnosprawnych jest zestawienie ilości osób według stopnia niepełnosprawności i poziomu wykształcenia.

Ilość wydanych orzeczeń według stopnia niepełnosprawności w 2010 r.

Dane z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

Ilość wydanych orzeczeń w powiecie według poziomu wykształcenia w 2010 r.

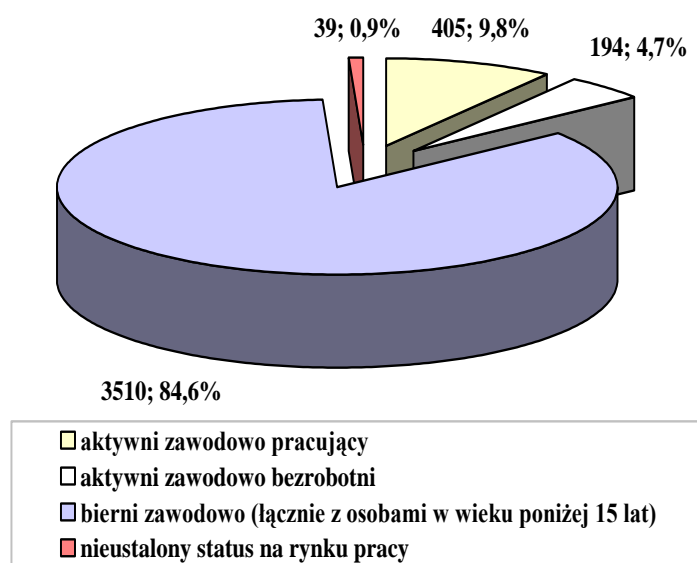
Dane z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności.

W 2010 roku najliczniejszą grupą osób, wobec których orzeczono niepełnosprawność, stanowiły osoby z wykształceniem podstawowym ukończonym – 331 osób oraz z zasadniczym zawodowym - 288. Najwięcej osób ma orzeczony umiarkowany stopień niepełnosprawności.

Osoby niepełnosprawne są zatem bardzo zróżnicowaną grupą ludzi, w związku z tym konieczna jest polityka, która będzie respektować tę różnorodność. Szczególnej uwagi wymagają osoby o złożonych, wielorakich potrzebach uzależniających je od pomocy innych oraz ich rodziny. Niepełnosprawni, co pokazuje powyższy wykres – są często gorzej wykształceni, co zdecydowanie utrudnia ich funkcjonowanie na rynku pracy. Rodziny posiadające niepełnosprawne dzieci wymagają szczególnej uwagi, jeżeli chodzi o ich edukację i społeczne włączenie oraz możliwości rehabilitacyjne.

Poniższy wykres przedstawia podział osób niepełnosprawnych z terenu gminy Kluczbork według aktywności ekonomicznej w 2002 roku.

Osoby niepełnosprawne w gminie według aktywności ekonomicznej w 2002 roku

Dane Narodowego Spisu Powszechnego 2002.

W 2002 roku zdecydowana większość osób niepełnosprawnych w gminie była bierna zawodowo – 3.510 osób. Wśród aktywnych zawodowo zarejestrowano 405 osób pracujących i 194 osoby pozostające bez pracy. Nieustalony status na rynku pracy posiadało 39 osób.

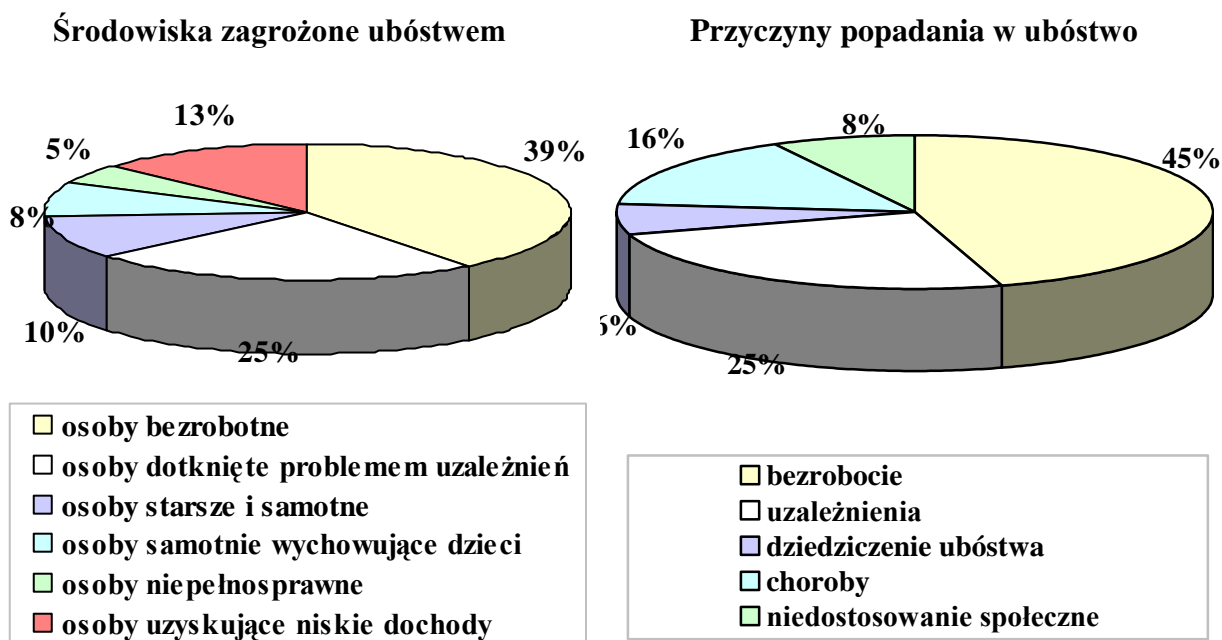
W przypadku osób niepełnosprawnych szczególnych wysiłków wymaga ich rehabilitacja społeczna i zawodowa, tj. m.in.: promocja dostępu osób niepełnosprawnych do zatrudnienia oraz budowa systemu wsparcia dla osób chorych psychicznie, których systematycznie przybywa. Wspomniane działania stwarzają możliwość integracji tej grupy osób z pozostałą częścią społeczeństwa. Jednocześnie nadal powinny być konsekwentnie likwidowane bariery architektoniczne, komunikacyjne oraz transportowe, utrudniające osobom niepełnosprawnym funkcjonowanie w społeczeństwie.

Integracja społeczna osób niepełnosprawnych przez pracę stanowi w Polsce bardzo wymagające i trudne do realizacji zadanie. Istnieje wiele czynników wpływających niekorzystnie na zatrudnianie osób niepełnosprawnych. Po stronie podażowej są to (poza relatywnie niskimi kwalifikacjami osób niepełnosprawnych): słabe motywacje i liczne bariery instytucjonalno-infrastrukturalne, a po stronie popytu na pracę: niechęć pracodawców i w konsekwencji znaczny koszt ich motywowania oraz ogólnie trudny rynek pracy, charakteryzujący się słabą dynamiką tworzenia miejsc pracy.

2.8. IDENTYFIKACJA NAJWAŻNIEJSZYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY

Identyfikacja problemów społecznych jest jednym z najważniejszych elementów każdego postępowania diagnostycznego, mającego określić zasadnicze problemy i ewentualne kierunki ich rozwiązywania. Podstawowym narzędziem badawczym, za pomocą którego identyfikowano problemy społeczne gminy, była ankieta rozesłana do osób mających wpływ na kształt lokalnej polityki społecznej, między innymi do osób reprezentujących wybrane instytucje lokalne, takie jak: ośrodek zdrowia, kościół, szkoła, organizacje pozarządowe, a także do lokalnych przedsiębiorców, pracowników socjalnych OPS-u, radnych, mieszkańców gminy. Pozwoliła ona uzyskać obraz najistotniejszych kwestii dotyczących lokalną społeczność.

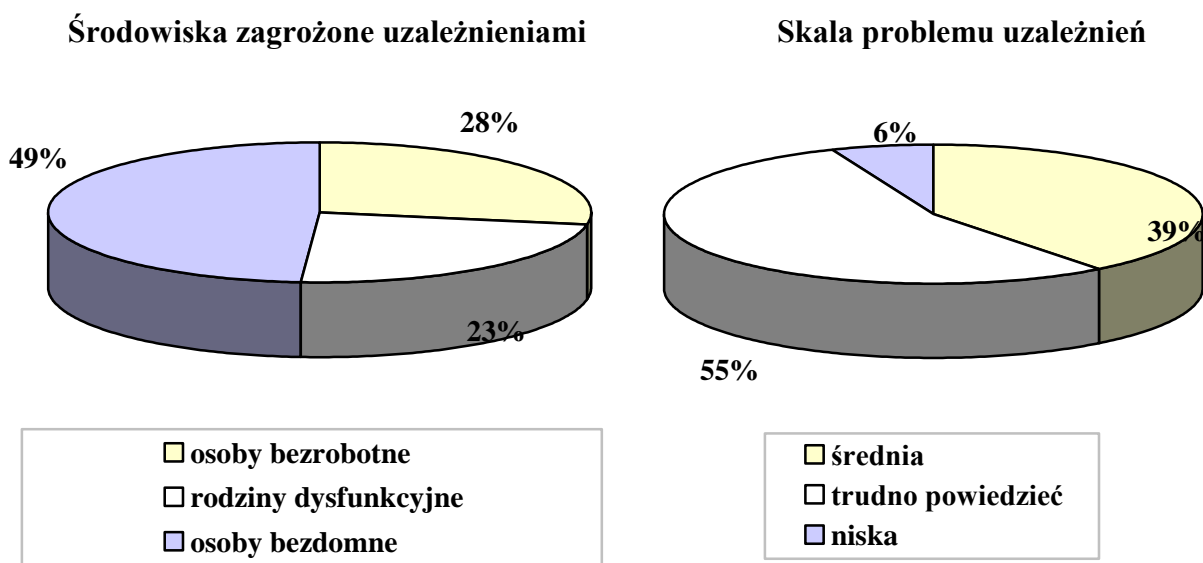
W pierwszych pytaniach poproszono respondentów o wskazanie środowisk zagrożonych ubóstwem oraz określenie przyczyn tego zjawiska. Uzyskane odpowiedzi prezentują poniższe wykresy.

Badania własne OPS Kluczbork.

Według badanych, problem ubóstwa dotyczy najbardziej osób bezrobotnych (39%) oraz dotkniętych problemem uzależnienia (25%). Jako najczęstsze przyczyny popadania w stan ubóstwa respondenci podawali bezrobocie (45%) i uzależnienia (25%).

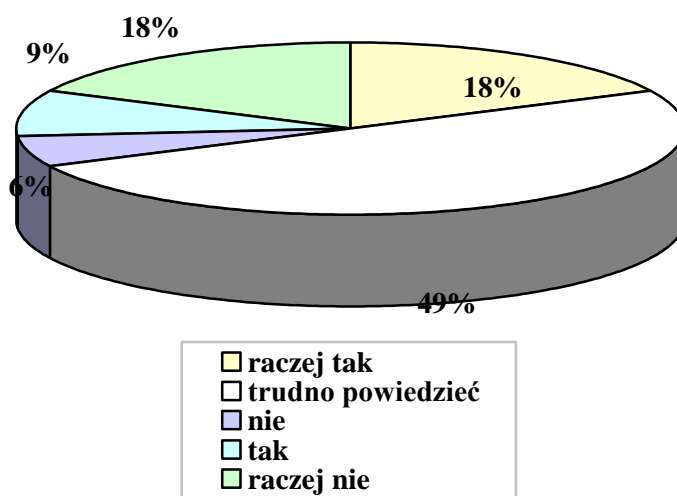
Odpowiadając na kolejne pytania respondenci identyfikowali środowiska zagrożone uzależnieniami, określali skalę tego zjawiska oraz oceniali ofertę pomocy osobom uzależnionym.

Badania własne OPS Kluczbork..

W kwestii środowisk zagrożonych zjawiskiem uzależnień najczęściej wymienianymi grupami były osoby bezdomne, blisko połowa udzielonych odpowiedzi (49%). Określając skalę występowania tego problemu ponad połowa badanych (55%) miała trudności z oceną skali i nie miało zdania na ten temat, ponad 1/3 badanych (36%) oceniła ją jako średnią, tylko 6 % respondentów uznało jako niską.

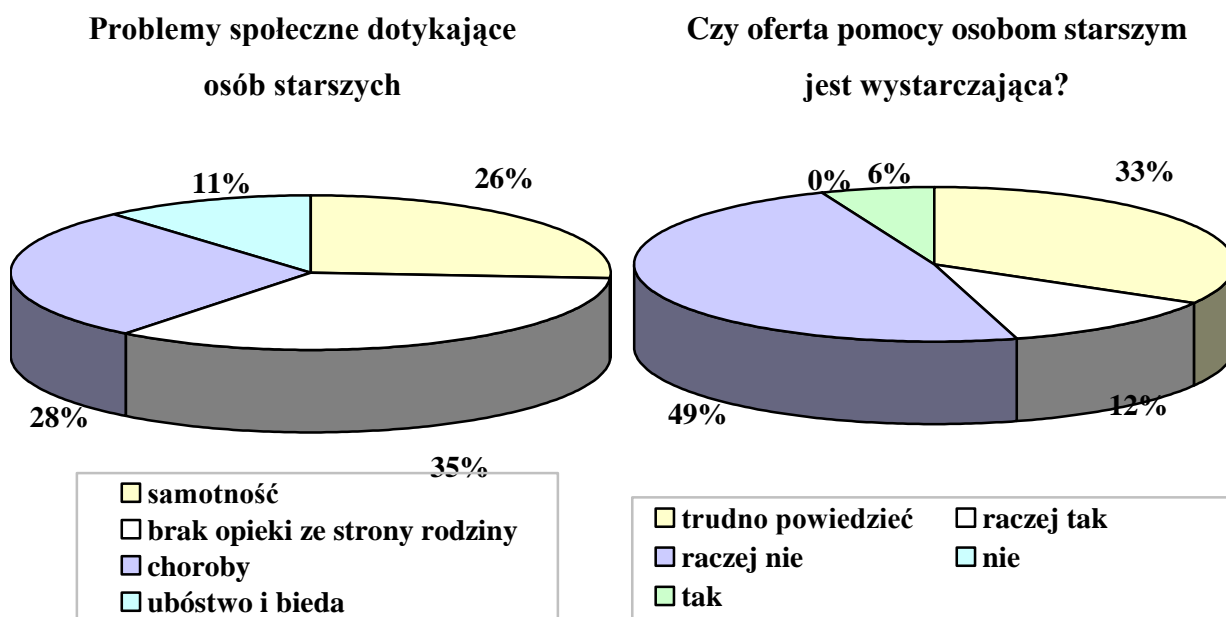
Czy oferta pomocy osobom uzależnionym jest wystarczająca?

Badania własne OPS Kluczbork.

Jeśli chodzi o ocenę oferty pomocy dla osób uzależnionych, większość ankietowanych (49%) stwierdziła, że trudno to ocenić. Za wystarczającą ofertę pomocy uznało tylko 9% badanych, że jest ona raczej wystarczająca 18%, tyle samo 18% badanych było odmiennego zdania. Z niewystarczającą uznało 6% respondentów. Niepokojące jest to, że tak dużo ankietowanych nie miało zdania na temat pomocy osobom uzależnionym. Może to świadczyć o niskiej ofercie pomocowej ze strony instytucji i organizacji lub niezajomości problemu uzależnienia w środowisku. Za drugim stwierdzeniem świadczy analiza poprzedniego wykresu dotyczącego skali oceny problemu uzależnień, w którym jeszcze większy odsetek respondentów, aż 55% uznało, że trudno określić skalę oceny problemu uzależnienia. Respondenci nie znając skali nie potrafili odnieść się do oferty pomocy.

W ankiecie znalazły się również pytania dotyczące sytuacji osób starszych w środowisku lokalnym. Pozwoliły one na identyfikację najważniejszych problemów dotyczących tę grupę osób oraz ocenę pomocy świadczonej osobom w wieku poprodukcyjnym. Uzyskane odpowiedzi prezentują poniższe wykresy.

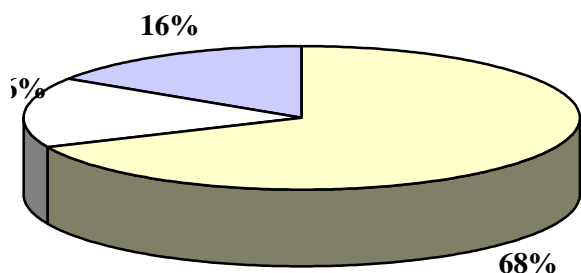

Badania własne OPS Kluczbork.

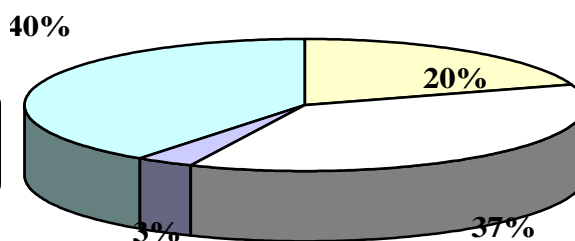
W kwestii osób starszych badani za najczęstsze problemy dotykające tę grupę osób podawali brak opieki ze strony rodziny i choroby (35%), choroby (28%) oraz samotność (26%). Na końcu wskazywali na niski status materialny i biedę (11%). Co do oceny oferty pomocy osobom starszym, blisko połowa respondentów (49%) uznała że oferta pomocy nie jest wystarczająca, jedna trzecia respondentów (33%) nie sprecyzowała swojego stanowiska. Wśród pozostałych dominowały opinie pozytywne. Łącznie 18% ankietowanych stwierdziło, że jest ona raczej wystarczająca lub wystarczająca.

W ankiecie pytano także o stosunek do osób niepełnosprawnych oraz próbowano wysondować, jak postrzegana jest w społeczności lokalnej oferta pomocy dla tej grupy osób. Odpowiedzi na te pytania prezentują poniższe wykresy.

Czy osoby niepełnosprawne są akceptowane w środowisku lokalnym?

Czy oferta pomocy osobom niepełnosprawnym jest wystarczająca?

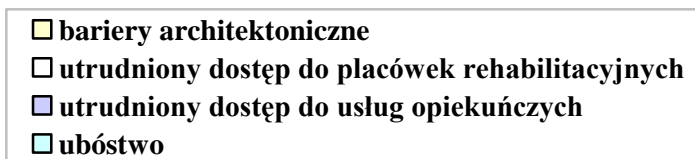
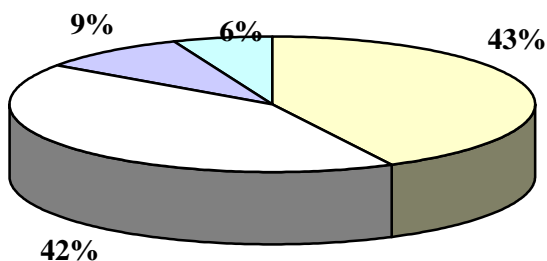

Badania własne OPS Kluczbork.

Według ankietowanych, osoby niepełnosprawne są akceptowane w środowisku lokalnym. Jeśli natomiast chodzi o ofertę pomocy osobom niepełnosprawnym, to zdaniem mniejszości respondentów (łącznie 23%) pomoc jest raczej nie wystarczająca, 37% badanych było przeciwnego zdania, a 40% nie potrafiło jasno sprecyzować swojego stanowiska.

Wnikając w kwestię niepełnosprawności, poproszono ankietowanych o wskazanie problemów dotyczących osoby niepełnosprawnej. Uzyskane odpowiedzi przedstawiono na poniższym wykresie.

Problemy społeczne dotyczące osób niepełnosprawnych

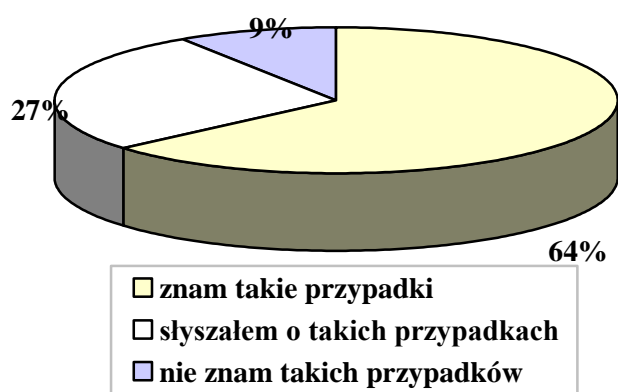

Badania własne OPS Kluczbork.

Za problemy najbardziej nękające osoby niepełnosprawne badani uznali bariery architektoniczne (43%) oraz utrudniony dostęp do placówek rehabilitacyjnych (42%). Nieznaczna grupa osób stwierdziła, że problemem jest utrudniony dostęp do usług opiekuńczych (9% badanych), a tylko 6 % respondentów nie miało zdania.

Osobne zagadnienie w ankiecie stanowiła przemoc w rodzinie. Ankietowani wypowiedzieli się na temat znajomości rodzin dotkniętych tym zjawiskiem. Uzyskane odpowiedzi prezentuje poniższy wykres.

Czy w rodzinach istnieje zjawisko przemocy domowej?

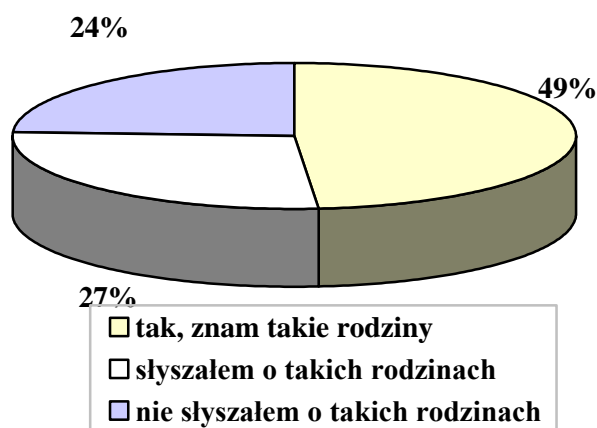

Badania własne Centrum AV.

Podjęwszy problem przemocy domowej, zdecydowana większość badanych (łącznie 91%) stwierdziła, iż zna przypadki występowania tej patologii w gminie bądź o nich słyszała, co należy uznać za zjawisko niezwykle niepokojące. Odmiennego zdania było 9% respondentów.

W ankiecie znalazło się również pytanie odnoszące się do rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie gminy. Pytanie o opiekę zastępczą jest bardzo ważne w nawiązaniu do poprzedniego pytania, gdyż wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej są zadaniami podzielonymi na dwa szczeble samorządu lokalnego i wiążą się bezpośrednio z występowaniem zjawiska przemocy w rodzinie.

Czy na terenie gminy zamieszkują rodziny zastępcze ?

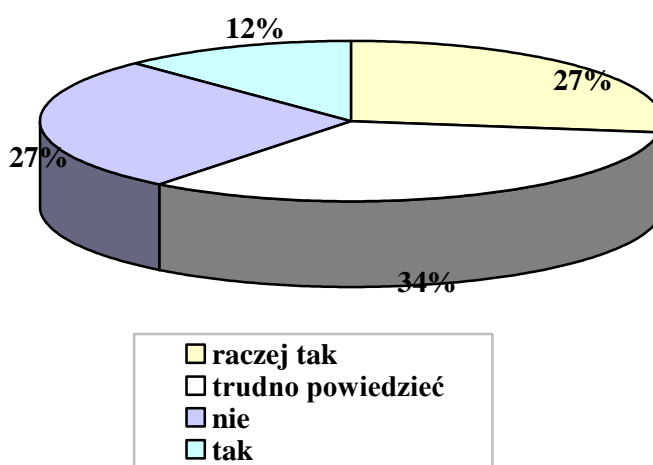

Badania własne OPS Kluczbork

Zagadnienie rodzin zastępczych zamieszkujących w gminie nie jest obce zdecydowanej większości jej mieszkańcom – łącznie 76% ankieterowanych stwierdziło, iż zna takie osoby bądź o nich słyszało. Jednocześnie 24% respondentów wyraziło odmienną opinię.

Kolejne pytania w ankiecie odnosiły się do działalności miejscowego ośrodka pomocy społecznej. Respondenci oceniali ofertę udzielanej pomocy. Uzyskane odpowiedzi prezentują poniższe wykresy.

Czy pomoc OPS-u jest wystarczająca?

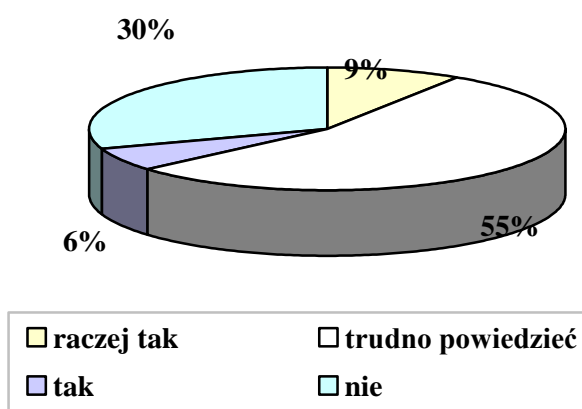

Badania własne OPS Kluczbork.

W sprawie oceny pomocy udzielanej przez OPS, większość ankietowanych (39%) stwierdziła, iż jest ona raczej wystarczająca. Odmiennego zdania było 27% respondentów, aż 34% badanych nie sprecyzowało stanowiska.

Uzupełnieniem poprzednio omawianych kwestii było pytanie o stopień zaspokajania potrzeb środowiska lokalnego przez działające na terenie gminy organizacje pozarządowe.

Czy oferta pomocy świadczonej przez organizacje pozarządowe zaspokaja potrzeby środowiska lokalnego?

Badania własne OPS Kluczbork.

Oceniając adekwatność pomocy świadczonej przez organizacje pozarządowe w stosunku do potrzeb ludności gminy, tylko 15% badanych uznała, iż jest ona raczej wystarczająca lub wystarczająca. Odmiennego zdania było 30% respondentów. Jednocześnie 55% ankietowanych nie potrafiło sprecyzować swojego stanowiska w tej sprawie.

2.9. ANALIZA SWOT

Bardzo użyteczną metodą przy określaniu priorytetów rozwojowych jest coraz powszechniej stosowana w pracach nad strategią analiza SWOT. Nazwa SWOT jest akronimem angielskich słów: Strengths (mocne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse w otoczeniu), Threats (zagrożenia w otoczeniu). Analiza SWOT

jest efektywną metodą identyfikacji słabych i silnych stron organizacji oraz badania szans i zagrożeń, jakie stoją przed organizacją. Analizę tę można z powodzeniem zastosować do dowolnego przedsięwzięcia, włącznie z programowaniem strategicznym.

Wnikliwe opracowanie SWOT jest istotnym etapem procesu planowania strategicznego. Przy właściwym opracowaniu stanowi punkt wyjściowy dla określania celów strategicznych oraz projektów socjalnych.

Analiza SWOT została przygotowana w miejscowym Ośrodku Pomocy Społecznej. Przedstawione poniżej czynniki obejmują:

- **siły** – wewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **słabości** – wewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **szanse** – zewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na realizację celów,
- **zagrożenia** – zewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na realizację celów.

Wynik prac obrazują prezentowane poniżej zestawienia. Dodać należy, że w analizie SWOT odniesiono się wyłącznie do kwestii społecznych.

Kwestia osób bezrobotnych

Mocne strony

- niska skala bezrobocia na terenie gminy,
- wzrost znaczenia wykształcenia jako wartości,
- aktywność jednostek samorządu terytorialnego w pozyskiwaniu środków na integrację społeczne i aktywizację osób niepracujących,
- sprawna realizacja prac społecznie użytecznych,
- bliska współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie wsparcia dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- dobre przygotowanie pracowników pomocy społecznej do pracy z osobami bezrobotnymi.

Słabe strony

- występowanie bezrobocia długotrwałego wśród kobiet i mężczyzn,
- występowanie zjawiska dziedziczenia bezrobocia,
- niski poziom wykształcenia osób bezrobotnych długotrwale,
- nieadekwatne do potrzeb rynku podnoszenie kwalifikacji przez osoby bezrobotne,
- brak ofert pracy dla osób z niskim wykształceniem lub bez doświadczenia zawodowego, a także po 50 rok życia,
- brak organizacji pozarządowych pomagających osobom bezrobotnym.

Szanse

- współpraca władz regionalnych z partnerami społecznymi w ramach rozwiązywania problemów osób bezrobotnych,
- rozwój i wzrost znaczenia podmiotów ekonomii społecznej,
- wzrost nacisku na kształcenie ustawiczne i zawodowe
- aktywna polityka samorządowa wspierająca powrót do zatrudnienia,
- szansa na zwiększenie działań aktywizujących i wspierających zatrudnienie w regionie dzięki środkom z Unii Europejskiej,
- wzrost mobilności geograficznej i zawodowej.

Zagrożenia

- brak powiązania programów dla bezrobotnych długotrwale z programami rozwoju zasobów ludzkich, przekwalifikowań i reorganizacji,
- występowanie zjawiska osłabienia instytucji rodziny w środowiskach dotkniętych długotrwałym bezrobociem,
- utrudniony dostęp do kształcenia ustawicznego na obszarach wiejskich,
- wyludnianie się regionu,
- wzrost poziomu bezrobocia w całym województwie,
- istnienie zjawiska nielegalnego zatrudnienia.

Mocne strony

- dobra komunikacja pomiędzy pracownikami sfery samorządowej a przedstawicielami sektora pozarządowego,
- wspieranie przez samorząd organizacji pozarządowych i grup nieformalnych pracujących na rzecz dzieci, młodzieży i rodziny,
- zabezpieczanie dzieciom i młodzieży dostępu do różnorodnych form spędzania czasu wolnego,
- dobre rozeznanie lokalnych problemów rodziny przez pracowników służb społecznych,
- rozwój oferty wsparcia dla rodziny, (zatrudnienie asystenta rodziny, uruchomienie programu Kluczbork dla Rodziny +),
- bieżąca współpraca lokalnych służb skoncentrowanych na problemach rodzin w ramach Zespołu Interdyscyplinarnego.

Słabe strony

- niedostateczna ilość środków finansowych,
- zbyt mała kadra merytoryczna zatrudniona w systemie pomocy społecznej,
- ograniczona współpraca pomiędzy instytucjami zajmującymi się problematyką dzieci i młodzieży,
- niewystarczająca aktywność pracowników służb społecznych na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży,
- deficyt placówek resocjalizacyjnych dla nieletnich, domów dla samotnych matek oraz ośrodków wsparcia dla rodzin w kryzysie,
- ograniczona działalność ze strony samorządu w zakresie zapobiegania dysfunkcjom rodziny,
- brak rodzin wspierających, niska świadomość w środowisku lokalnym na problemy występujące w rodzinach,

- zagrożenie rozpadem więzi rodzinnych spowodowanej wyjazdami za granicę, uzależnieniami,
- niewystarczająca ilość mieszkań socjalnych i komunalnych lub długie oczekiwanie na przydział mieszkania z zasobów lokalowych gminny,
- niewystarczające warunki do prowadzenia skutecznej pracy socjalnej,
- ograniczone działania w zakresie upowszechniania idei wolontariatu wśród dzieci i młodzieży.

Szanse

- szansa na poprawę polityki społecznej wobec dzieci, młodzieży i rodziny dzięki członkostwu Polski w Unii Europejskiej,
- rozwój systemu wsparcia i przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- upowszechnienie oferty programów edukacyjnych dla rodziców,
- sprzyjająca udzielaniu pomocy społecznej dzieciom i młodzieży decentralizacja władzy,
- sprzyjająca zachowaniu silnych więzi rodzinnych pozycja tradycyjnego modelu rodziny głównie na obszarach wiejskich,
- prowadzenie przez szkoły programów profilaktycznych.

Zagrożenia

- ograniczone znaczenie organizacji pozarządowych w pracy na rzecz dzieci i młodzieży,
- występowanie zagrożeń dla prawidłowego funkcjonowania rodziny: uzależnień, rozpadu więzi rodzinnych, bezrobocia, przemocy w rodzinie i ubóstwa,
- niewystarczająca opieka medyczna w szkołach,
- brak stabilności prawnej w dziedzinie pomocy społecznej dziecku i rodzinie.

Kwestia osób uzależnionych

Mocne strony

- odpowiednio przygotowana kadra do pracy z osobami uzależnionymi,
- funkcjonowanie bazy leczenia odwykowego,

- posiadanie miejsc pobytu dla ofiar przemocy,
- dysponowanie stałymi środkami finansowymi na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych,
- prawidłowe wykorzystywanie środków pochodzących z zezwoleń na sprzedaż alkoholu,
- istnienie organizacji pozarządowych zajmujących się osobami uzależnionymi i dobry przepływ informacji między nimi,
- włączanie się społeczności lokalnej w działania pomocowe,
- dobra współpraca z Kościołem.

Słabe strony

- niska świadomość społeczna w zakresie uzależnień,
- brak dobrze przygotowanej bazy lokalowej,
- stereotypy związane z uzależnieniami, niechęć do przyznawania się do istniejących problemów,
- ograniczony zakres wymiany doświadczeń pomiędzy instytucjami zajmującymi się uzależnieniami.

Szanse

- traktowanie uzależnień jako problemu społecznego,
- współpraca pomiędzy fachowcami różnych dziedzin na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom,
- możliwość sprostanie potrzebom w zakresie uzyskiwania pomocy w dziedzinie uzależnień,
- edukacja społeczna w formie kampanii społecznych,
- środki na prowadzenie programów profilaktycznych
- dostateczne wykorzystywanie systemu informacji.

Zagrożenia

- brak systemu wsparcia dla osób i rodzin wymagających specjalistycznej pomocy,

- niska skuteczność i efektywność działań podejmowanych na rzecz osób uzależnionych,
- występowanie oznak zmęczenia, bezsilności i bezradności w społeczeństwie.

Kwestia osób bezdomnych

Mocne strony

- możliwość określenia liczby bezdomnych,
- posiadanie wiedzy na temat miejsc grupowania się osób bezdomnych,
- dostrzeganie różnorodności problemu bezdomności i stosowanie działań zapobiegawczych,
- informowanie bezdomnych o ich prawach i możliwościach uzyskania pomocy,
- dostateczne angażowanie służb do działań na rzecz bezdomnych,
- umiejętne komunikowanie się z mediami w sprawach bezdomności,
- istnienie organizacji pozarządowych niosących pomoc bezdomnym,
- współpraca z Kościołem w zakresie osób bezdomnych.

Słabe strony

- brak indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności,
- brak struktury stacjonarnej dla bezdomnych,
- brak odpowiedniej infrastruktury na poziomie lokalnym dla osób wychodzących z bezdomności i standaryzacji usług dla bezdomnych,
- niewystarczająca ilość mieszkań socjalnych i komunalnych,
- stereotypowe postrzeganie osób bezdomnych przez społeczeństwo,

Szanse

- istnienie programów w zakresie budownictwa socjalnego,
- dostęp do programów rządowych przeciwdziałających bezdomności,
- współpraca pomiędzy organizacjami pozarządowymi a instytucjami samorządowymi i rządowymi,

- obiektywne przedstawianie w mediach zjawiska bezdomności,
- nieograniczanie praw obywatelskich osobom bezdomnym.

Zagrożenia

- brak społecznej akceptacja osób bezdomnych,
- istnienie zjawiska długotrwałego bezrobocia wśród osób bezdomnych,
- problem uzależnienia wśród osób bezdomnych.

Kwestia ludzi starszych

Mocne strony

- istnienie określonego standardu usług dla osób starszych,
- prawidłowy obieg informacji o formach pomocy społecznej,
- łatwy dostęp do domów pomocy społecznej,
- rozwijanie nowych usług dla osób starszych - Teleopieka,
- wprowadzenie systemu ulg i zwolnień dla seniorów w gminie w celu aktywizacji środowiska osób starszych,
- możliwość kontynuowania przez osoby starsze aktywności zawodowej oraz realizowania się w organizacjach samopomocowych,
- poprawianie sfery technicznej ułatwiającej osobom starszym codzienne życie.

Słabe strony

- brak w gminie dziennych form pomocy społecznej dla osób starszych,
- niewystarczająca ilość profesjonalnie przygotowanej kadry zajmującej się problematyką osób starszych,
- zmiana modelu rodziny wielopokoleniowej na jedno-, dwupokoleniową,
- wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców gminy,
- niewystarczająca ilość organizacji pozarządowych zajmujących się pomocą osobom starszym,

- niski poziom życia osób starszych,
- nie korzystanie ze wsparcia wolontariuszy w dziedzinie pomocy osobom starszym.

Szanse

- prowadzenie działań w zakresie podnoszenia współpracy na różnych szczeblach samorządów w zakresie wypracowania systemu wsparcia osób starszych,
- szkolenia dla kadry realizującej pomoc osobom starszym,
- dokładne rozpoznanie potrzeb osób starszych,
- wprowadzenie standaryzacji usług dla osób starszych do wymogów Unii Europejskiej,
- możliwość zlecania części usług dla osób starszych organizacjom pozarządowym .

Zagrożenia

- wzrost liczby osób samotnych w ogólnej liczbie mieszkańców,
- niedostosowana do osób starszych infrastruktura,
- migracja ludzi młodych na inne tereny,
- występowanie niekorzystnych zjawisk demograficznych,
- bagatelizowanie problemu starości,
- niska świadomość społeczna dotycząca problemów starości,
- niesprzyjająca pomocy osobom w III wieku, ogólna sytuacja społeczna i finansowa kraju.

Kwestia osób niepełnosprawnych

Mocne strony

- istnienie na terenie gminy, aktywnie działających w sferze niepełnosprawności, organizacji pozarządowych, z którymi współpracują instytucje samorządowe,
- zaangażowanie środowiska osób niepełnosprawnych w działalność samopomocy,
- dobra oferta opieki nad osobami niepełnosprawnymi w domu,
- rozwinięta baza instytucji pomocy społecznej,
- pełne rozpoznanie liczby osób niepełnosprawnych,

- realizacja programów wspierających integrację osób niepełnosprawnych ze społeczeństwem.

Słabe strony

- słaby przepływ informacji pomiędzy podmiotami pomocowymi,
- ograniczona działalność w zakresie upowszechniania w środowisku lokalnym pozytywnych wzorców postaw filantropijnych i charytatywnych,
- istnienie barier utrudniających pełen udział osób niepełnosprawnych w życiu społecznym,
- nierównomierna oferta pomocy osobom niepełnosprawnym,
- niedostateczna baza rehabilitacyjna dla osób niepełnosprawnych,
- uprzedzenia pracodawców dotyczące zatrudniania osób niepełnosprawnych,
- niski poziom tolerancji dla osób niepełnosprawnych, szczególnie upośledzonych lub z zaburzeniami psychicznymi.

Szanse

- wzrost społecznej akceptacji osób niepełnosprawnych,
- prowadzenie edukacji o rozumieniu potrzeb osób niepełnosprawnych,
- współpraca sektora publicznego z sektorem pozarządowym w dziedzinie pomocy osobom niepełnosprawnym,
- upowszechnianie w mediach problematyki niepełnosprawności w celu kształtowania pozytywnych postaw,
- stabilna liczba miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych,
- likwidowanie barier architektonicznych i rozbudowa bazy placówek rehabilitacyjnych.

Zagrożenia

- nierównomierne korzystanie ze środków pozabudżetowych i pomocowych,
- niesprzyjająca pomocy osobom niepełnosprawnym sytuacja ekonomiczno-gospodarcza kraju,
- wzrost zapotrzebowania na placówki opieki stacjonarnej, usługi opiekuńcze i stacjonarne.

Rozwój kadr i służb pomocowych

Mocne strony

- duże zaangażowanie samorządowych instytucji pomocy w rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych,
- posiadanie wyspecjalizowanej kadry pracowników pomocy społecznej oraz pracowników kompleksowo zajmujących się rodzinami z różnymi problemami,
- możliwość skorzystania z szerokiej oferty szkoleń i studiów w ramach środków z Unii Europejskiej,
- deklarowanie chęci podnoszenia kwalifikacji przez pracowników,
- łatwy dostęp do placówek oświatowych zajmujących się kształceniem w zakresie usług opiekuńczych.

Słabe strony

- przeciążenie pracowników socjalnych liczbą zadań,
- niewystarczające środki na doksztalcanie zawodowe pracowników w formie studiów,
- brak systemu motywacyjnego (finansowego i awansu) do rozwoju kadr i podnoszenia kwalifikacji.

Szanse

- odpowiednie do potrzeb rynku przygotowanie zawodowe absolwentów szkolnictwa w zakresie służb pomocy społecznej,
- stały dostęp do szkoleń umożliwiających kadrze pomocy społecznej doskonalenie kwalifikacji zawodowych,
- współpraca z jednostkami pomocy społecznej prowadzonymi przez inne podmioty.

Zagrożenia

- niewystarczająca w stosunku do potrzeb ilość wykwalifikowanej kadry,
- niskie wynagrodzenia kadry stanowiące zagrożenie odpływu wykwalifikowanych pracowników do lepiej płatnej pracy.

2.10. ZASOBY UMOŻLIWIAJĄCE ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Zasobami umożliwiającymi rozwiązywanie problemów społecznych określamy instytucje znajdujące się na terenie gminy lub obejmujące swym zasięgiem działania jej mieszkańców, które funkcjonują w obszarze polityki społecznej i rozwiązują dane problemy. Są to zarówno jednostki samorządowe, jak i niepubliczne, na przykład organizacje pozarządowe.

2.10.1. INSTYTUCJE OFERUJĄCE POMOC I WSPARCIE

Instytucje oferujące pomoc i wsparcie prezentujemy w formie kart informacyjnych, które najtrafniej oddają możliwości udzielania wsparcia i pomocy mieszkańcom gminy. Karty zasobów zostały opracowane w ramach prac nad strategią i wskazują także pojawiające się w jednostkach potrzeby i możliwości rozwoju.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Kluczborku

ul. Zamkowa 6., 46-200 Kluczbork.

1. PODMIOT PROWADZĄCY:

Gmina Kluczbork.

2. CO OFERUJE (ZAKRES USŁUG):

Ośrodek, realizując zadania wynikające m.in. z ustaw o pomocy społecznej, świadczeniach rodzinnych, pomocy osobom uprawnionym do alimentów, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, przeciwdziałania przemocy, udziela pomocy materialnej dla uczniów oraz koordynuje rozwiązywanie problemów społecznych w gminie.

W ramach Ośrodka działa Świetlica Terapeutyczno-Wychowawcza „Parasol”, która zatrudnia wykwalifikowany personel zajmujący się dziećmi z rodzin w których występują problemy opiekuńczo – wychowawcze, jak i z rodzin patologicznych.

Kadrę jednostki stanowią: dwie osoby na stanowiskach kierowniczych, 16 pracowników socjalnych pracujących w rejonach działania oraz opiekunki sprawujące opiekę nad chorym w domu, pracownicy obsługi i pracownicy na stanowiskach pomocniczych.

3. DO KOGO SKIEROWANA JEST OFERTA JEDNOSTKI :

Oferta jednostki skierowana jest do mieszkańców gminy, którzy znajdują się w trudnej sytuacji materialno-bytowej i zdrowotnej.

4. UDZIAŁ W SZKOLENIACH KADRY ZATRUDNIONEJ W OPS-ie:

Kadra zatrudniona w OPS-ie uczestniczy w różnych formach doksztalcania i podnoszenia swoich kwalifikacji, wśród których należy wymienić następujące szkolenia, spotkania, seminaria i konferencje przeprowadzone w 2012 roku: „Prawidłowość działania OPS z punktu widzenia kontroli”, „Nabór wniosków o dofinansowanie realizacji projektów systemowych na 2012 r.”, „Wydatki strukturalne jednostek samorządu terytorialnego”, „Kadry i odpowiedzialność w zatrudnieniu - podstawowe zagadnienia według aktualnego stanu prawnego”, „Spotkanie konsultacyjne dla użytkowników aplikacji SAC”, „Spotkanie informacyjne dotyczące zasad rozliczania projektów w ramach POKL”, Szkolenie z zakresu prawa pracy, ubezpieczeń społecznych i rozliczania podatków, Szkolenie z zakresu gospodarki finansowej i rachunkowości budżetowej oraz planu kont, Szkolenie - ustawa o zakładowym Funduszu Świadczeń Socjalnych po zmianach, „Modelowy system na rzecz integracji społecznej w woj. opolskim”, „Organizacja procesu terapeutycznego w zakresie specjalistycznych usług opiekuńczych”, „Pomoc społeczna 2012 – metryki sprawy”, „Prawo zamówień publicznych”, „Warsztaty tworzenia procedur postępowania w urzędzie gminy, starostwie i innych organizacjach publicznych”, „Pomoc materialna dla uczniów w formie stypendiów szkolnych i zasiłków szkolnych”, „Odpowiedzialność za naruszenie dyscypliny finansów publicznych”, „Specyfika rachunkowości i sprawozdawczości jednostek budżetowych”, „Świadczenia pieniężne w razie choroby i macierzyństwa”, „Mediacje rodzinne -poziom podstawowy w ramach projektu systemowego POKL”, „Ustawa o ochronie Zdrowia Psychicznego - wykładnia dla pracowników OPS”, Konferencja nt. „Wolni od uzależnień behawioralnych”, Cykl szkoleń w ramach PO KL dla pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej: „Interwencja kryzysowa w kryzysie uzależnień oraz sytuacji przemocy w rodzinie”, „Rodzinny wywiad środowiskowy”, „Trening umiejętności społecznych”, „Procedura pracy ze sprawcą przemocy”, Konferencja

„Kobieta i czas”, Szkolenia: „Jak obliczyć wynagrodzenia czyli płace od A do Z”, „Kodeks Ubezpieczeń Społecznych Prawo Pracy - Kontrola”, „Środowiskowa praca socjalna – organizacja społeczności lokalnej”, „Prowadzenie składnicy akt w OPS”.

Warsztaty Terapii Zajęciowej w Kluczborku

ul. Katowicka 9, 46-200 Kluczbork.

1. PODMIOT PROWADZĄCY:

Caritas Diecezji Opolskiej.

2. CO OFERUJE (ZAKRES USŁUG):

Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych.

3. DO KOGO SKIEROWANA JEST OFERTA JEDNOSTKI (KATEGORIE I LICZBA KLIENTÓW):

Oferta jednostki skierowana jest do osób niepełnosprawnych w wieku 16 roku życia z powiatu kluczborskiego. W 2012 r. opieką objęto 30 osób.

4. PROPOZYCJE W ZAKRESIE ROZWOJU PLACÓWKI (POTRZEBY):

Poprawa warunków lokalowych placówki (obecny obiekt jest za mały).

Dom Pomocy Społecznej w Kluczborku

ul. Wołczyńska 25, ul. Sienkiewicza 20A (filia DPS), 46-200 Kluczbork.

1. PODMIOT PROWADZĄCY:

Powiat Kluczborski.

2. CO OFERUJE (ZAKRES USŁUG):

Jednostka zapewnia całodobową opiekę instytucjonalną, zaspokaja potrzeby bytowe, opiekuńcze i wspomagające zgodnie z ustawą o pomocy społecznej.

3. DO KOGO SKIEROWANA JEST OFERTA JEDNOSTKI (KATEGORIE I LICZBA KLIENTÓW):

Oferta skierowana jest do osób przewlekle chorych oraz osób w podeszłym wieku (95 miejsc w DPS przy ul. Wołczyńskiej 25) a także osób niepełnosprawnych fizycznie (45 miejsc w filii DPS przy ul. Sienkiewicza).

Środowiskowy Dom Samopomocy w Kluczborku

ul. Zamkowa 6, 46-200 Kluczbork.

1. Podmiot prowadzący:

Gmina Kluczbork.

2. CO OFERUJE (ZAKRES USŁUG):

Jednostka jest placówką dziennego pobytu dla młodzieży i osób dorosłych niepełnosprawnych z zaburzeniami psychicznymi. Realizuje zadania zlecone gminie zgodnie z ustawą o pomocy społecznej i o ochronie zdrowia psychicznego.

Do podstawowych zadań ŚDS należy:

- organizacja spraw związanych z funkcjonowaniem osób niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania,
- reprezentowanie interesów niepełnosprawnych w społeczności lokalnej i kształtowanie postaw akceptujących niepełnosprawność,
- dążenie do pełnej integracji społecznej osób niepełnosprawnych,
- prowadzenie rehabilitacji społecznej i zawodowej,
- rozwijanie umiejętności wykonywania codziennych zajęć w celu zapobiegania nawrotom społecznej rekompensacji.

3. DO KOGO SKIEROWANA JEST OFERTA JEDNOSTKI (KATEGORIE I LICZBA KLIENTÓW):

Oferta skierowana jest do osób z zaburzeniami psychicznymi. W 2013 roku została uruchomiona filia w Kuniowie. ŚDS dysponuje 60 miejscami. W ciągu 2012 r. udzielono wsparcia 64 osobom niepełnosprawnym.

4. PROPOZYCJE W ZAKRESIE ROZWOJU PLACÓWKI (POTRZEBY):

- utworzenie zakładu aktywności zawodowej lub spółdzielni socjalnej dla osób niepełnosprawnych,
- utworzenie ośrodka dziennego pobytu, świadczącego usługi specjalistyczne, w tym w zakresie rehabilitacji ruchowej dla osób niepełnosprawnych w starszym wieku.

Na terenie gminy Kluczbork funkcjonują również Jadłodajnia, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Ośrodek Interwencji Kryzysowej, Ośrodek Adopcyjno-Opiekuńczy oraz Świetlica Terapeutyczno-Wychowawcza „Parasol II”.

2.10.2. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

Na terenie gminy Kluczbork funkcjonuje 38 organizacji pozarządowych oraz jest 9 parafii kościoła rzymskokatolickiego. Pomiedzy sektorem publicznym a pozarządowym istnieje dobry przepływ informacji dotyczący podopiecznych korzystających z pomocy.

Samorząd gminy dysponuje uregulowaniami określonymi przez odpowiedni akt prawa miejscowego, dotyczącymi współpracy z organizacjami należącymi do sektora pozarządowego. Jest nim uchwalany corocznie przez Radę Miejską „Programu Współpracy Gminy Kluczbork z organizacjami pozarządowymi i podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w roku 2012”. Na jego mocy samorząd gminy w 2012 roku podejmował współpracę z organizacjami należącymi do sektora pozarządowego w następujących formach:

- 1) Zlecenie organizacjom pozarządowym oraz podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3 Ustawy, zadań publicznych, poprzez wspieranie takich zadań, wraz z udzieleniem dotacji na dofinansowanie ich realizacji;
- 2) Wzajemne informowanie się o planowanych kierunkach działalności i współdziałanie w celu zharmonizowania tych kierunków; Konsultowanie z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami, odpowiednio do zakresu ich działania, projektów aktów normatywnych w dziedzinach dotyczących działalności statutowej tych organizacji;
- 3) Tworzenie wspólnych zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym, złożonych z przedstawicieli organizacji pozarządowych, innych podmiotów oraz przedstawicieli właściwych organów administracji publicznej;
- 4) Umów o wykonanie inicjatywy lokalnej na zasadach określonych w ustawie;
- 5) Współpraca przy pozyskiwaniu środków finansowych z innych źródeł;
- 6) Udzielanie pożyczek i dofinansowania wkładu własnego do projektów realizowanych przy udziale funduszy zewnętrznych w tym funduszy europejskich;
- 7) Pomoc w nawiązywaniu kontaktów regionalnych, ponadregionalnych i międzynarodowych;
- 8) Prowadzenie bazy danych organizacji działających na terenie Gminy Kluczbork;
- 9) Nieodpłatne udostępnianie, w miarę możliwości, pomieszczeń należących do Gminy;
- 10) Obejmowania honorowym patronatem Burmistrza Miasta Kluczborka inicjatyw realizowanych przez organizacje pozarządowe i inne podmioty;
- 11) Współpraca z mediami – rozpowszechnianie informacji;

- 12) Realizacja projektów i przedsięwzięć mających na celu aktywizację mieszkańców Gminy Kluczbork i podniesienie poziomu współpracy organizacji pozarządowych z samorządem terytorialnym.

Każda społeczność, w której istnieją silne więzi społeczne, winna organizować współpracę między samorządem a organizacjami pozarządowymi, aby współdziałać w kierunku uzupełnienia i usprawnienia instytucjonalnych form pomocy. Poniżej prezentowane są stowarzyszenia i fundacje działające w 2012 roku na terenie gminy Kluczbork.

Wykaz organizacji pozarządowych funkcjonujących na terenie gminy

Lp.	Nazwa organizacji	Adres
1.	Caritas Diecezji Opolskiej, Rejon Kluczbork	Kluczbork, ul. Katowicka 9
2	Caritas Parafii Matki Bożej Wspomożenia Wiernych	Kluczbork 46-200, ul. M. Skłodowskiej - Curie 8
3	Caritas przy Rzymskokatolickiej Parafii Najświętszego Serca Pana Jezusa	Kluczbork 46-203, ul. Jana Pawła II 7
4	Gminne Zrzeszenie „Ludowe Zespoły Sportowe”	Kluczbork 46-200, ul. Mickiewicza 10
5	Hospicjum Ziemi Kluczborskiej św. Ojca Pio	Byczyna 46-220, ul. Paruszowicka 2
6	Kluczborski Klub Karate	Kluczbork 46-203, ul. Wolności 18
7	Kluczborski Klub Sportowy	Kluczbork 46-200, ul. Sportowa 1
8	Kluczborski Klub Wspinaczkowy „Zawrat”	Kluczbork 46-200, ul. Kościuszki 1
9	Kluczborskie Stowarzyszenie Dobroczynne „Samarytanin”	Kluczbork 46-200, ul. Skłodowskiej-Curie 8
10	Kluczborskie Towarzystwo Pomocy Sprawnym Inaczej	Kluczbork 46-203, ul. Jana Pawła II 38/4
11	Kluczborsko-Oleska Lokalna Organizacja Turystyczna	Kluczbork 46-200, ul. Katowicka 1
12	Miejski Klub Sportowy w Kluczborku	Kluczbork 46-200, ul. Sportowa 7
13	Międzynarodowe Towarzystwo Uprawy i Ochrony Drzew	Kluczbork 46-200, ul. Katowicka 1
14	Nieformalny Klub „Złotych Bab” w Kluczborku	Kluczbork 46-200, ul. Mickiewicza 5 KDK sala Krokus
15	Polski Czerwony Krzyż, Zarząd Rejonowy w Kluczborku	Kluczbork 46-200, ul. Zamkowa 6

16	Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów, Zarząd Rejonowy w Kluczborku	Kluczbork 46-200, Rynek 1-Ratusz
17	Polski Związek Głuchych, Terenowy Ośrodek Rehabilitacji i Wsparcia Społecznego dla Osób Niesłyszących	Kluczbork 46-200, ul. Sportowa 1
18	Polskie Stowarzyszenie Diabetyków Koło w Kluczborku	46-200 Kluczbork, ul. Katowicka 3
19	Stowarzyszenie Klub Abstynenta Dziewięć Sił w Kluczborku	Kluczbork 46-200, ul. Zamkowa 6
20	Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Wsi Kuniów	Kuniów 74, 46-200 Kluczbork
21	Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Wsi Krasków	Krasków 45, 46-200 Kluczbork
22	Stowarzyszenie Regionu Kluczborskiego „Kobietom-Mammograf	46-200 Kluczbork, ul. Ficka 16
23	Stowarzyszenie Rodziców, Przyjaciół Dzieci, Młodzieży, Osób ze Specjalnymi Potrzebami przy Publicznym Przedszkolu Nr2 z Oddziałami Integracyjnymi w Kluczborku	Kluczbork 46-203, ul. Ossowskiego 3
24	Stowarzyszenie Rodzin i Przyjaciół Osób z Zaburzeniami Psychicznymi „Nadzieja”	46-200 Kluczbork, ul. Zamkowa 6
25	Stowarzyszenie Rodzin Katolickich Diecezji Opolskiej, Koło w Kluczborku przy Parafii NSPJ	46-203 Kluczbork, ul. Jana Pawła II 3
26	Stowarzyszenie Rozwoju i Odnowy Wsi Bąków	46-233 Bąków, ul. Braci Bassy 16
27	Stowarzyszenie Rozwoju i Odnowy Wsi Kujakowice przy Radzie Sołectkiej Kujakowic Górnych	46-211 Kujakowice Górne, ul. 30-lecia 1a
28	Stowarzyszenie „Szansa Kobiet”	Kluczbork 46-200, ul. Zamkowa 6
29	Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej, Zarząd w Kluczborku	46-200 Kluczbork, ul. Paderewskiego 2
30	Towarzystwo Miłośników Lwowa i Kresów Południowo Wschodnich, Oddział w Kluczborku	46-200 Kluczbork ul. Mickiewicza 5
31	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci, Opolski Oddział Regionalny, Oddział Miejski w Kluczborku	Kluczbork 46-200, ul. Kościuszki 1, TPD Parasol II: ul. Grunwaldzka, TPD Emaus: ul. Chopina 11
32	Uczniowski Klub Sportowy „Junior”	46-203 Kluczbork, ul. Konopnickiej 17a
33	Uczniowski Klub Sportowy „Start”	46-200 Kluczbork, ul. Wolności 18
34	Uniwersytet Trzeciego Wieku	46-200 Kluczbork, Rynek-Ratusz 1
35	Związek Harcerstwa Polskiego, Komenda Opolskiej Chorągwi, Komenda Hufca im. Szarych Szeregów w Kluczborku	Kluczbork 46-203, ul. Wolności 1a
36	Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej, Okręg Górnośląski Zarząd Obwodu Kluczborskiego	Kluczbork 46-200, ul. Paderewskiego 2

37	Kluczborski Hufiec Harcerek „Watra”	Krasków 91, 46-200 Kluczbork
38	Kluczborski Hufiec Harcerzy „Płomień”	Kluczbork, ul. Ligonia 36/5

2.11. PODSUMOWANIE CZĘŚCI DIAGNOSTYCZNEJ

Dokonując diagnozy problemów społecznych na terenie gminy Kluczbork korzystano z szeregu możliwości pozyskania informacji od jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego, jednostek pozarządowych oraz instytucji współdziałających w szeroko rozumianym obszarze polityki społecznej. Nie poprzestając na analizie źródeł zastanych, korzystano ze źródeł wywołanych, tj. badań ankietowych i analizy SWOT.

Sumując uzyskane informacje i nakładając wyniki diagnozy na zakres możliwości kompetencyjnych samorządu, można wskazać najważniejsze obszary problemowe, których rozwiązanie powinno stać się przedmiotem troski samorządu lokalnego, a są one treścią części programowej niniejszego dokumentu.

Zespół przygotowujący dokument uznał, iż w pierwszej kolejności należy zaprogramować działania służące poprawie sytuacji rodziny, dzieci i młodzieży. Rodzina jako podstawowa komórka społeczna w pierwszej kolejności odczuwa problemy swoich członków związane z pogorszeniem się ich funkcjonowania społecznego oraz sytuacjami kryzysowymi. Jednocześnie rodzina stanowi podstawowe wsparcie i siłę w walce z problemami. Od jej funkcjonowania zależy czy jej członkowie będą w stanie w sposób konstruktywny radzić sobie z problemami życia codziennego.

Rodzinę należy wzmocnić tak, by w skuteczniejszy sposób mogła opierać się kryzysom powodowanym przez takie czynniki zewnętrzne i wewnętrzne, jak np. ubóstwo, bezrobocie czy problem alkoholowy powodujący rozpad pożycia. W ostatnim okresie problemem szczególnie widocznym jest problem występowania przemocy w rodzinie. Dotyczy on zarówno przemocy osób dorosłych w stosunku do siebie jak i przemocy wobec dzieci. Nie zawsze jest to przemoc fizyczna, która najłatwiej rozpoznać ale często jest to zaniedbanie czy przemoc psychiczna.

Równie ważne jest udzielenie odpowiedniego wsparcia osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym, a wśród nich grupom najbardziej narażonym na marginalizację, tj. osobom ubogim, bezrobotnym, dotkniętym problemem uzależnień, bezdomnym oraz niepełnosprawnym i starszym.

W pośredni sposób na funkcjonowanie lokalnej społeczności wpływają również system monitorowania i oceny pojawiających się problemów społecznych oraz kondycja i działalność organizacji pozarządowych. Dlatego też, należy mieć na uwadze dalszą profesjonalizację służb publicznych, a w szczególności pracowników socjalnych zatrudnionych w Ośrodku Pomocy Społecznej oraz rozwijanie współpracy z sektorem pozarządowym, aby móc w skuteczny sposób realizować nowatorskie rozwiązania i występować o fundusze wspomagające rozwiązywanie lokalnych problemów społecznych.

Tworząc politykę społeczną na poziomie lokalnym zgodnie z zasadami pomocniczości i partycypacji społecznej nie sposób nie dostrzec tych kwestii w dokumencie programowym i wskazać dla nich właściwych możliwości rozwoju.

Poniższy wykres przedstawia związek zidentyfikowanych w procesie badawczym problemów społecznych z czynnikami, które należy brać pod uwagę w programowaniu działań służących rozwiązywaniu problemów społecznych środowiska lokalnego. Oczywiście wpływ poszczególnych czynników jest złożony i niejednorodny. Największe znaczenie przy projektowaniu działań mają możliwości kompetencyjne samorządu lokalnego oraz warunki finansowe, nieco mniejsze, choć także istotne, inne dokumenty strategiczne omówione w części wstępnej.

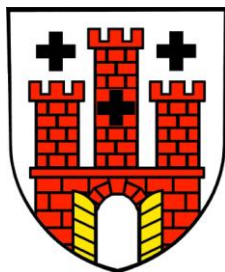
3.

CZĘŚĆ PROGRAMOWA

W tej części dokumentu przedstawiono najistotniejsze założenia polityki społecznej gminy na najbliższe lata. Zostały one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów szczegółowych i kierunków działań.

3.1. MISJA

Misja tak jak zostało to określone w Strategii rozwiązywania problemów społecznych na lata 2014 – 2020, nie straciła nic z swojego uniwersalnego charakteru i aktualności w zakresie stanu oczekiwanego do spełnienia.

**KLUCZBORK GMINĄ SILNYCH RODZIN
I MIESZKAŃCÓW AKTYWNE
PRZECIWDZIAŁAJĄCYCH MARGINALIZACJI
I WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU ZGODNIE
Z ZASADAMI DOBRA WSPÓLNEGO I POMOCNICZOŚCI**

ZWIĄZEK MISJI Z CELAMI STRATEGICZNYMI

***KLUCZBORK GMINĄ SILNYCH RODZIN
I MIESZKAŃCÓW AKTYWNI PRZECIWDZIAŁAJĄCYCH
MARGINALIZACJI I WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU
ZGODNIE Z ZASADAMI DOBRA WSPÓLNEGO
I POMOCNICZOŚCI POPRZEZ:***

**1. TWORZENIE WARUNKÓW SPRZYJAJĄCYCH
UMACNIANIU RODZINY A SZCZEGÓLNIE TYCH,
W KTÓRYCH WYSTĘPUJE PRZEMOC**

**2. AKTYWIZACJA GRUP ZAGROŻONYCH
WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM**

**3. ZINTEGROWANY SYSTEM WSPARCIA
I AKTYWIZACJI OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH**

4. SYSTEM WSPARCIA SENIORÓW

**5. PARTNERSTWO NA RZECZ WSPÓŁDZIAŁANIA
W ROZWIĄZYWANIU LOKALNYCH PROBLEMÓW
SPOŁECZNYCH**

3.2. CELE STRATEGICZNE, OPERACYJNE I KIERUNKI DZIAŁAŃ

Cel strategiczny 1:

TWORZENIE WARUNKÓW SPRZYJAJĄCYCH UMACNIANIU RODZINY A SZCZEGÓLNIE TYCH, W KTÓRYCH WYSTĘPUJE PRZEMOC

Cele operacyjne:

1. Wzmacnianie rodziny i dziecka w środowisku lokalnym.
2. Pomoc w likwidacji przyczyn dysfunkcji oraz wspieranie i usprawnianie systemu wsparcia dla rodziny.
3. Zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do życia i rozwoju zgodnie z ich potrzebami i przysługującymi im prawami.
4. Współpraca z instytucjami i organizacjami zajmującymi się opieką i pomocą rodzinie.

Kierunki działań do celu operacyjnego 1:

1. Podnoszenie jakości i dostępności realizowanego systemu świadczeń rodzinnych.
2. Rozwój usług społecznych sprzyjających podniesieniu poziomu i jakości edukacji, m.in. doszkalać kadry pedagogicznej (warsztaty, konferencje).
3. Włączenie rodziców do współpracy z placówkami oświatowymi i wychowawczymi w procesach edukacyjnych i wychowawczych, m.in. poprzez: promowanie aktywnych postaw społecznych celem zwiększenia uczestnictwa rodziców w przedsięwzięciach poszczególnych placówek.
4. Tworzenie i rozwój sieci placówek edukacyjnych i kulturalnych dla dzieci i młodzieży, m.in.: zwiększenie dostępności bazy już istniejącej, organizacja czasu wolnego (boiska, miejsca zabaw, kluby, zajęcia pozalekcyjne).
5. Rozwój dziennej opieki nad dziećmi w przedszkolach w szczególności poprzez: utrzymanie zróżnicowanej oferty wychowania przedszkolnego zgodnego ze

standardami pedagogicznymi, potrzebami i możliwościami środowiska lokalnego oraz promowanie inicjatyw lokalnych skierowanych na organizację opieki nad dzieckiem i rozwój usług opiekuńczych w innych formach, m.in. opiekunów dziennych, czy poprzez projekty socjalne.

Kierunki działań do celu operacyjnego 2:

1. Rozwój specjalistycznego poradnictwa, w tym rodzinnego dla rodzin naturalnych, zastępczych, a także terapii rodzinnej.
2. Wspieranie materialne rodzin z systemu pomocy społecznej.
3. Zintensyfikowanie i rozwój form pracy socjalnej za szczególnym uwzględnieniem dzieci ze środowisk niewydolnych wychowawczo.
4. Prowadzenie grup wsparcia i grup samopomocowych.
5. Wsparcie samotnych matek – współdziałanie w organizacji Domu Samotnej Matki.
6. Rozwój asysty rodzinnej i innych działań mających na celu wzmocnienie rodziny i poprawę jej funkcjonowania.
7. Prowadzenie działań zachęcających do powoływania i funkcjonowania tzw. rodzin wspierających.
8. Tworzenie lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i krzywdzenia dzieci:
 - prowadzenie działań edukacyjnych w społeczności lokalnej,
 - współpraca instytucji gminnych w zakresie realizacji zadań w ramach Zespołu Interdyscyplinarnego,
 - wspieranie i podejmowanie działań mających na celu tworzenie programów korekcyjnych dla sprawców przemocy,
 - realizacja wsparcia dla ofiar przemocy,
 - opracowanie i realizacja działań w ramach programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Kierunki działań do celu operacyjnego 3:

1. Zabezpieczenie potrzeb bytowych dzieci i młodzieży z rodzin ubogich:

- organizacja i finansowanie dożywiania w trakcie nauki w szkole,
 - zapewnienie odzieży, wyposażenia w artykuły szkolne,
 - organizacja i finansowanie wypoczynku letniego i zimowego.
2. Szkolenie i podnoszenie kwalifikacji kadry specjalistów do pracy z rodziną i dziećmi oraz w zakresie zaspokojenia potrzeb dzieci w placówkach.
 3. Rozwijanie i zacieśnienie współpracy podmiotów pracujących na rzecz rodziny w sytuacjach zagrażających dzieciom i młodzieży.
 4. Rozwój nowych form działań osłonowo-aktywizujących na rzecz dzieci i młodzieży niepełnosprawnej.
 5. Podjęcie działań zmierzających do utworzenia dla dzieci i młodzieży grup terapeutycznych i grup wsparcia.

Kierunki działań do celu operacyjnego 4:

1. Wykorzystanie potencjału partnerów społecznych w realizacji pomocy dziecku i rodzinie.
2. Zintegrowanie działań na rzecz dziecka i rodziny ze środowiskiem lokalnym, w szczególności z jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej, sądami i ich organami pomocniczymi, instytucjami oświatowymi, zakładami opieki zdrowotnej, kościołami i związkami wyznaniowymi oraz z organizacjami społecznymi.
3. Inicjowanie i rozwój różnych form integracji rodzin ze społecznością lokalną – wspieranie wypoczynku rodzinnego, organizowanie imprez integracyjnych i kulturalnych, festynów, spartakiad we współpracy z organizacjami pozarządowymi.
4. Upowszechnianie informacji o podmiotach świadczących pomoc dziecku i rodzinie.
5. Opracowanie lokalnego programu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada Miejska i Urząd Miejski, jednostki organizacyjne samorządu gminnego, w tym jednostki organizacyjne pomocy społecznej i placówki oświatowe.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, środków z UE, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Cel strategiczny 2:

AKTYWIZACJA GRUP ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM

Cele operacyjne:

1. Redukowanie zjawiska ubóstwa i wykluczenia społecznego.
2. Tworzenie systemu wsparcia dla osób bezrobotnych w celu ich aktywizowania.
3. Budowa zintegrowanego systemu rozwiązywania problemów uzależnień.
4. Wsparcie i aktywizacja osób bezdomnych.

Kierunki działań do celu operacyjnego 1:

1. Podjęcie działań w kierunku pozyskania partnerów do organizacji Klubu Integracji Społecznej. Rozwój działań wspierających aktywność zawodową i edukacyjną osób najuboższych.
2. Zmniejszanie skutków ubóstwa poprzez systematyczną pomoc rzeczową i finansową realizowaną przez Ośrodek Pomocy Społecznej i współpracujące z nim organizacje pozarządowe.

3. Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie rozwoju robót publicznych, prac interwencyjnych, zatrudnienia wspieranego i socjalnego.
4. Systematyczne doszkalać pracowników socjalnych w zakresie rozwoju nowych instrumentów w pracy socjalnej: kontraktu socjalnego.
5. Aktywna współpraca z organizacjami pozarządowymi, działającymi w obszarze i na rzecz przeciwdziałania wykluczenia społecznego, zmierzająca do powołania spółdzielni socjalnej.
6. Podejmowanie i promocja inicjatyw zmierzających do aktywizacji lokalnych środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym (imprezy kulturalne, spotkania itd.)

Kierunki działań do celu operacyjnego 2:

1. Rozwijanie stałej współpracy jednostek Urzędu Miejskiego, organizacji pozarządowych i Powiatowego Urzędu Pracy w zakresie monitorowania zjawiska bezrobocia obejmującej: upowszechnianie ofert pracy i informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego oraz szkoleniach i kursach umożliwiających podniesienie i zmianę kwalifikacji zawodowych, organizowanie stażów absolwenckich i przygotowania zawodowego, zatrudnienia subsydiowanego, prac interwencyjnych, robót publicznych i prac społecznie użytecznych.
2. Objęcie szczególną pomocą osób długotrwale bezrobotnych (poradnictwo, zapoznanie z aktywnymi technikami poszukiwania pracy).
3. Rozwój form aktywnej integracji na terenie gminy poprzez zawieranie kontraktów socjalnych i opracowywanie programów aktywności lokalnej.
4. Tworzenie sprzyjającego klimatu dla potencjalnych inwestorów, tworzących nowe miejsca pracy, m.in. poprzez:
 - opracowanie i wdrożenie systemu dogodnych ulg podatkowych z tytułu podejmowania pozarolniczej działalności gospodarczej,
 - kreowanie przez władze lokalne, banki i instytucje rządowe klimatu dla kształtowania przedsiębiorczości (inwestorów miejscowych i pozamiejscowych) np. poprzez: organizację przez samorząd lokalny służby doradczej na rzecz

wielofunkcyjnego rozwoju gminy, dostęp do tanich kredytów jako źródła finansowania inwestycji.

5. Współdziałal w programach realizowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego przez instytucje pomocy i integracji społecznej oraz rynku pracy.
6. Bieżący monitoring ofert programowych i ewentualne opracowanie projektów mających na celu rozwiązywanie problemu bezrobocia, w szczególności wśród kobiet i osób długotrwale bezrobotnych.
7. Wsparcie osób bezrobotnych w zmianie kwalifikacji, kształceniu, w szczególności poprzez zapewnienie dostępu do odpowiednich źródeł informacji.
8. Wspieranie spółdzielczości socjalnej oraz działań zmierzających do powstania KIS.

Kierunki działań do celu operacyjnego 3:

1. Monitorowanie problemu uzależnień na terenie gminy.
2. Ograniczanie spożycia napojów alkoholowych.
3. Promowanie zmiany zachowań i postaw mieszkańców wobec używek.
4. Budowanie skutecznych form kontroli prawnej i społecznej w stosunku osób łamiących prawo w tym zakresie.
5. Budowa międzyinstytucjonalnych koalicji służących rozwiązywaniu kwestii uzależnień.
6. Zwiększenie skuteczności i dostępności leczenia i terapii osobom uzależnionym i współuzależnionym w zakresie nowoczesnych strategii i metod oraz wzmocnienie efektów leczenia.
7. Przeciwdziałanie przemocy domowej i zaniedbaniom w rodzinach dotkniętych problemem uzależnień:
 - systematyczna diagnoza problemu,
 - rozwój i wdrażanie niebieskiej karty,
 - działania interwencyjne dla ofiar przemocy,
 - wspieranie działań na rzecz ograniczania przemocy domowej,
 - aktualizacja lokalnego programu przeciwdziałania przemocy.

Kierunki działań do celu operacyjnego 4:

1. Systematyczny monitoring problemu bezdomności.
2. Rozwijanie pracy socjalnej i pomocy psychologicznej.
3. Rozwijanie bazy mieszkań komunalnych, w tym przeznaczonych dla osób opuszczających zakłady karne (z możliwością samodzielnego remontu).
4. Realizacja indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności.
5. Pomoc w uzyskaniu zatrudnienia socjalnego (wspieranego).

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada Miejska i Urząd Miejski, jednostki organizacyjne samorządu gminnego, w tym jednostki organizacyjne pomocy społecznej, placówki oświatowe, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, środków z UE, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Cel strategiczny 3:

**ZINTEGROWANY SYSTEM WSPARCIA I AKTYWIZACJI
OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH**

Cele operacyjne:

1. Podnoszenie świadomości społecznej na temat osób niepełnosprawnych oraz ich praw i uprawnień.
2. Zapewnienie zwiększonego dostępu osób niepełnosprawnych do opieki medycznej, rehabilitacji i opieki.
3. Integracja osób niepełnosprawnych ze środowiskiem.

Kierunki działań do celu operacyjnego 1:

1. Praca ze społecznością lokalną w celu zapewnienia współpracy i koordynacji działań instytucji i organizacji istotnych dla zaspakajania potrzeb osób niepełnosprawnych
2. Upowszechnianie informacji o prawach i uprawnieniach osób niepełnosprawnych oraz dostępnych formach pomocy za pośrednictwem Internetu i mediów lokalnych (prasa, radio, telewizja kablowa).
3. Opracowywanie i rozpowszechnianie informatorów dotyczących organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych.

Kierunki działań do celu operacyjnego 2:

1. Realizacja programów profilaktycznych zapobiegających powstaniu niepełnosprawności (choroby układu krążenia, choroby nowotworowe, diagnozowanie wcześniaków).
2. Zwiększenie dostępu osób niepełnosprawnych do opieki medycznej i zabiegów rehabilitacyjnych poprzez opracowanie bazy informacyjnej o świadczeniodawcach, udzielanych zabiegach i warunkach korzystania z nich.
3. Podnoszenie jakości usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi.
4. Wspieranie profesjonalnych form pomocy przy udziale wolontariuszy.

Kierunki działań do celu operacyjnego 3:

1. Wsparcie członków rodziny niepełnosprawnego oraz animowanie powstawania grup samopomocowych.

2. Zwiększenie możliwości swobodnego i samodzielnego poruszania się w mieszkaniu, m.in. poprzez współdziałanie z PFRON w dofinansowaniu likwidacji barier architektonicznych – inwentaryzacja barier.
3. Zagwarantowanie ciągłości kształcenia integracyjnego, aktywnego udziału w działalności sportowej i kulturalnej.
4. Zapewnienie zajęć rewalidacyjnych w zależności od rodzaju niepełnosprawności (korekcyjne, logopedyczne, orientacji przestrzennej, nauki języka migowego).
5. Rozwijanie i wzmacnianie aktywności i podmiotowości (samodzielności) osób niepełnosprawnych.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada Miejska i Urząd Miejski, jednostki organizacyjne samorządu gminnego, w tym jednostki organizacyjne pomocy społecznej i placówki oświatowe.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, środków z UE, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Cel strategiczny 4:

SYSTEM WSPARCIA SENIORÓW

Cele operacyjne:

1. Rozwijanie zintegrowanego systemu pomocy osobom starszym w ich środowisku zamieszkania.
2. Przeciwdziałanie izolacji i wykluczeniu społecznemu ludzi starych.

Kierunki działań do celu operacyjnego 1:

1. Rozwój świadczonych usług opiekuńczych, w szczególności poprzez podnoszenie ich jakości (opracowanie standardów usług pomocowych w środowisku domowym).
2. Współpraca z instytucjami, organizacjami, stowarzyszeniami, kościołami i związkami wyznaniowymi, które zapewniają usługi prozdrowotne oraz system pomocy mieszkaniowej (poradnia geriatryczna, badania profilaktyczne, Teleopieka oraz mieszkania wspomagane, przystosowanie mieszkań do potrzeb i możliwości seniorów, rodzinne domy pomocy).
3. Doradztwo i zachęcanie do rozwoju warunków do udziału w różnych formach życia społecznego, (tworzenie miejsc pobytu czasowego, udział seniorów w tworzeniu programów).
4. Szkolenie profesjonalnych kadr, zajmujących się opieką środowiskową.

Kierunki działań do celu operacyjnego 2:

1. Podjęcie działań w kierunku organizacji Domu Dziennego Pobytu (rozwijanie odpowiedzialności za siebie na starość, przygotowywanie czy edukowanie do starości).
2. Systematyczna współpraca z Domami Pomocy Społecznej i Zakładami Opieki Zdrowotnej działającymi na terenie powiatu (integracja pokoleń poprzez budowanie więzi międzypokoleniowych, dyskryminacji na tle wieku).
3. Szerzenie idei wolontariatu na rzecz pomocy osobom starszym (centrum informacji o potrzebach seniorów, zachęcanie do aktywności środowiska osób starszych w ramach wolontariatu).
4. Upowszechnienie dostępu do edukacji, kultury i sportu dla osób starszych (rozwój

i promocja placówek edukacyjnych dla osób starszych oraz zniżki lub ulgowe bilety wstępu).

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada Miejska i Urząd Miejski, jednostki organizacyjne samorządu gminnego, w tym jednostki organizacyjne pomocy społecznej.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, środków z UE, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Cel strategiczny 5:

PARTNERSTWO NA RZECZ WSPÓLDZIAŁANIA W ROZWIĄZYWANIU LOKALNYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Cele operacyjne:

1. Profesjonalizacja służb społecznych jako czynnik integracji lokalnej.
2. Wspieranie instytucji społeczeństwa obywatelskiego.

Kierunki działań do celu operacyjnego 1:

1. Wzmocnienie roli pracownika socjalnego jako profesjonalisty działającego na rzecz pełniejszej integracji społecznej osób ubogich i wykluczonych społecznie.

2. Systematyczne doszkadzanie pracowników socjalnych.
3. Motywowanie pracowników socjalnych osiagajacych specjalizacje w zawodzie.

Kierunki dzialan do celu operacyjnego 2:

1. Aktywna wspolpraca z organizacjami pozarządowymi.
2. Rozwoj wolontariatu.
3. Wsparcie postaw obywatelskich (system bezplatnej informacji, poradnictwa obywatelskiego i pomocy prawnej), wsparcie lokalnych inicjatyw obywatelskich.
4. Zwiększenie koordynacji wspoldzialania z organizacjami pozarządowymi.

Odpowiedzialni za realizacje kierunkow dzialan:

Rada Miejska i Urząd Miejski, jednostki organizacyjne samorządu gminnego, w tym jednostki organizacyjne pomocy społecznej.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, środków z UE, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

3.3. MONITORING I WDRAŻANIE STRATEGII

3.3.1. MONITORING I EWALUACJA

Monitoring i ewaluacja zapisów strategicznych polegają na systematycznej ocenie realizowanych działań oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą pojawić się poprzez zmianę regulacji prawnych czy też narastanie poszczególnych dolegliwości społecznych. Całościowa ocena wymaga odpowiedzi na pytania o zgodność ocenianej polityki z przyjętymi wartościami i zasadami. Ewaluacja jest działalnością z natury normatywną, gdyż z jednej strony wykorzystuje się w niej istniejące normy, z drugiej zaś w jej wyniku mogą pojawić się propozycje wprowadzenia nowych norm i procedur. Jest także działalnością instrumentalną, ponieważ jej podstawowym celem jest dostarczenie podmiotom polityki społecznej praktycznej wiedzy potrzebnej przy podejmowaniu decyzji.

Elementami skutecznego monitoringu i ewaluacji będą przede wszystkim:

- **Zespół wdrażający strategię.**

Zespół powinien zostać powołany przez burmistrza odrębnym zarządzeniem, a w jego skład mogą wejść, m.in.: zastępca burmistrza, kierownik Ośrodka Pomocy Społecznej oraz inne osoby wskazane przez burmistrza.

- **Roczna ocena wdrażania strategii.**

Zespół wdrażający strategię winien się zbierać przynajmniej raz w roku i ocenić poziom wdrażania poszczególnych celów i kierunków działań. Zespół swoją ocenę powinien przekazać burmistrzowi i radzie, sugerując przyjęcie proponowanych rozwiązań, np. programów celowych.

3.3.2. WSKAŹNIKI STOPNIA EFEKTYWNOŚCI REALIZACJI STRATEGII

W obszarze polityki społecznej dysponujemy stosunkowo szeroką gamą wskaźników społecznych, za pomocą których możemy skutecznie oceniać poziom

wdrażanych w wybranym sektorze zmian. Zespół wdrażający strategię będzie mógł korzystać z szerokiego wachlarza wskaźników odzwierciedlających ważne wartości zakładane do osiągnięcia i ukierunkowujące proces rozwoju.

1. W obszarze dotyczącym ludności:
 - przyrost naturalny na 1.000 osób,
 - saldo migracji na 1.000 osób.
 - W obszarze dotyczącym rynku pracy:
 - udział zarejestrowanych bezrobotnych w ogólnej liczbie czynnych zawodowo,
 - udział bezrobotnych do 30-go roku życia w ogólnej liczbie bezrobotnych,
 - liczba poszukujących pracy na jedno wolne miejsce pracy.
 - W obszarze dotyczącym dochodów i wydatków ludności:
 - dochody do dyspozycji gospodarstw domowych,
 - dochody na 1 osobę w podstawowych typach gospodarstw domowych,
 - odsetek osób żyjących w ubóstwie,
 - głębokość ubóstwa,
 - udział gospodarstw domowych oceniających swoją sytuację jako złą lub bardzo złą.
 - W obszarze dotyczącym oświaty i wykształcenia:
 - liczba ludności z wykształceniem wyższym na 1.000 osób w wieku 25 lat i więcej,
 - liczba ludności z wykształceniem co najmniej średnim na 1.000 osób w wieku 20 lat i więcej.

Dodajmy, że istnieją również wskaźniki – instrumenty polityki społecznej, za pomocą których cele mogą być osiągnięte lub które mogą wspomagać procesy osiągania celów. Są to m.in. procentowe udziały:

- osób dotkniętych problemami alkoholowymi korzystających z pomocy w tym zakresie w ogóle osób dotkniętych tymi problemami,
- osób dotkniętych problemami alkoholowymi należących do klubów AA itp. w ogóle osób dotkniętych tymi problemami,
- młodzieży wyedukowanej w zakresie zagrożeń alkoholowych w ogóle młodzieży,
- młodzieży wyedukowanej w zakresie zagrożeń związanych z narkotykami w ogóle młodzieży,

- osób dotkniętych problemami narkomanii korzystających z pomocy w tym zakresie w ogóle osób dotkniętych tymi problemami,
- osób dotkniętych problemami ubóstwa korzystających z pomocy w tym zakresie w ogóle osób dotkniętych tymi problemami,
- osób dotkniętych problemami dotyczącymi niepełnosprawności korzystających z pomocy w tym zakresie w ogóle osób dotkniętych tymi problemami.

Powyższe wskaźniki są w większości dostępne w zbiorach statystyki publicznej oraz w zasobach informacyjnych instytucji zajmujących się pomocą społeczną. Część danych może być zbierana okresowo poprzez badania ankietowe wśród mieszkańców gminy oraz w kluczowych dla rozwiązywania problemów społecznych instytucjach.

Ostateczny kształt systemu monitoringu powinien zostać skorelowany z projektami, które będą realizowane w ramach strategii. Najpowszechniej wskaźniki lokalnej efektywności osiąganych celów są pogrupowane wokół najważniejszych obszarów realizacyjnych strategii i odnoszą się do poszczególnych zagadnień. Podstawowymi wskaźnikami, jakie mogą być przyjęte dla pomiaru efektywności wdrażania strategii, są wskaźniki ekonomiczne i społeczne.

- **Ekonomiczne:** stopień poniesionych nakładów, koszty jednostkowe uzyskania efektu, ilość środków finansowych przeznaczonych na realizację danego projektu.
- **Społeczne:** liczba programów i projektów socjalnych zrealizowanych w odniesieniu do poszczególnych celów strategicznych, liczba uczestników szkoleń i warsztatów, ocena wartości merytorycznej realizowanych projektów, inicjatywy społeczne w obszarze aktywizacji i integracji społecznej, liczba osób usamodzielnionych.

3.3.3. CECHY PROGRAMÓW I PROJEKTÓW

Strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych będzie skuteczna, o ile przedstawiciele samorządu lokalnego znajdą zasoby umożliwiające budowę i realizację programów celowych zgodnych z przyjętymi kierunkami działań. Programy można realizować w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych, w zależności od charakteru danego projektu. Przy budowie projektów znaczenie będą miały środki, które Rada Miejska rocznie będzie przeznaczała na ten cel. Projekty winny być realizowane w ramach:

- własnych zasobów samorządu (np. projekty OPS-u),
- poprzez organizacje pozarządowe,
- poprzez inne instytucje zewnętrzne.

Projekty i programy mogą być przyjmowane przez Radę Miejską stosownymi uchwałami, które winny przybierać formułę załączników do niniejszej strategii. Projekty i programy realizowane w ramach strategii powinny być zgodne z przyjętymi kierunkami działań. Ponadto powinny je cechować: efektywność, skuteczność i celowość.

- **Efektywność** – jest to jedna z najbardziej pożądanых cech polityki społecznej i jednocześnie kryterium jej oceny. Stosowana jest w polityce społecznej w znaczeniach nadawanych jej przez ekonomię, prakseologię i socjologię. Jest to relacja między osiągniętymi bądź planowanymi celami (korzyściami) danego działania a ponoszonymi lub planowanymi nakładami. Można tego dokonać dwoma sposobami: osiągając maksymalny stopień realizacji celu przy danym nakładzie zasobów (zwiększenie wydajności) lub używając minimalnego nakładu środków, by w jak największym stopniu zbliżyć się do realizacji celu (oszczędzanie zasobów). Efektywne programy, realizowane w ramach strategii, rozwiązują jedną kwestię społeczną, nie przyczyniając się do powstania nowych. Służą zachowaniu równowagi między interesami różnych grup społecznych oraz podnoszą poziom zaspokajania potrzeb społeczeństwa, oszczędnie i wydajnie dysponując posiadanymi środkami.
- **Skuteczność** – jest to zgodność między stanem rzeczy, określanym jako skutek danego działania, a zakładanym celem. Skuteczność jest stopniowalna: za skuteczne uznaje się nie tylko działania, których skutki są tożsame z celem, ale i te, które zbliżają do jego osiągnięcia. Skuteczność jest oceną, dla której punktem odniesienia jest wzorzec stanu docelowego. Ten stan docelowy w polityce społecznej może być postrzegany bardziej konkretnie – jako pożądane i zaplanowane zmiany w jakiejś dziedzinie życia społecznego (np. ograniczanie obszarów biedy).
- **Celowość** – jest to cecha oznaczająca dotarcie z danym programem do środowiska osób rzeczywiście go potrzebujących. Ocena celowości powinna się opierać na rzetelnie przeprowadzonej diagnozie problemu.

4. UWAGI KOŃCOWE

Zapisy zawarte w strategii będą realizowane w ramach kierunków poszczególnych działań, w zależności od posiadanych przez samorząd i pozyskanych z zewnątrz środków finansowych.

Inne dokumenty programowe w zakresie lokalnej polityki społecznej powinny być zgodne z wytyczonymi w niniejszym dokumencie celami strategicznymi i kierunkami działań. Powinny je również rozwijać i uszczegóławiać. Odnosi się to zarówno do programów przyjmowanych przez organy samorządu corocznie, jak i dokumentów wieloletnich, m.in. do:

- *Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,*
- *Systemu Profilaktyki i Opieki nad Dzieckiem i Rodziną,*
- *Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi,*
- *Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,*
- *Programu Przeciwdziałania Narkomanii,*
- *Programu Wspierania Rodziny.*

Pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej opracowujący niniejszego dokumentu pragną złożyć serdeczne podziękowania tym wszystkim, którzy przyczynili się do identyfikacji najważniejszych problemów społecznych środowiska lokalnego, oraz mają nadzieję na dalszą współpracę prowadzącą do zmiany społecznej.